

World of Choice

de wereldmuziekcatalogus van choicemusic

Met veel genoegen bieden wij u dit boekje aan, dat kan dienen als een handige vraagbaak op het gebied van de wereldmuziek. Die term wekt namelijk geheel ten onrechte de indruk dat het zou gaan om een overzichtelijk genre of muziektype. Niets is natuurlijk minder waar! 'Wereldmuziek' is een stoplap, op z'n best een vergaarbak waar alles in past dat zich *niet* laat indelen bij pop, jazz, klassiek en nog een paar van die standaardcategorieën. Maar wereldmuziek is natuurlijk ook een uitdaging, want wie wil er niet op een aangename manier kennismaken met exotische muziekkuitingen uit verre en onbekende oorden? Voor de overzichtelijkheid hebben we onze catalogus georganiseerd per werelddeel en verder per land of regio, waarbij de meest belangrijke tradities uiteraard extra aandacht krijgen. Zo zijn er afzonderlijke secties over flamenco, zigeunermuziek, tango, klezmer en de mediterrane polyfonieën en ook artiesten als Mikis Theodorakis, Astor Piazzolla, Nusrat Fateh Ali Khan en Rabih Abou-Khalil worden afzonderlijk belicht. Per regio hebben we ook een lijst met veel voorkomende muzikale termen (en hun betekenis) opgenomen, zodat u allerlei voorkomende vragen over wereldmuziek van nu af aan beter kunt beantwoorden. Houd dit boekje dus als naslagwerk bij de hand. Het zal u beslist van pas komen.

Veel plezier met de wereldmuziek van ChoiceMusic!

Het ChoiceMusic team.

Inhoudsopgave

1 Europa

- 1.1 De Keltische wereld
- 1.2 Scandinavië
- 1.3 de Alpen
- 1.4 Spanje
 - 1.4.1 Canarische Eilanden
- 1.5 Portugal
- 1.6 Mediterrane polyfonieën
- 1.7 Italië
- 1.8 Albanië
- 1.9 Duitsland
- 1.10 Roemenië
- 1.11 Griekenland
- 1.12 Bulgarije
- 1.13 Hongarije
- 1.14 De Kaukasus
- 1.15 Vroege immigranten: de zigeuners
- 1.16 Joden in Europa: de wortels van de klezmer

2. Voormalig Sovjet-Unie

- 2.1 Moldavië

3. Het Midden-Oosten

- 3.1 De Arabische wereld
- 3.2 Turkije
- 3.3 Koerdistan
- 3.4 Iran
- 3.5 Afghanistan
- 3.6 Sudan
- 3.7 Azerbaidzjan
- 3.8 Oezbekistan
- 3.9 Egypte

4. Afrika

- 4.1 *Noord-Afrika en de Sahara*
- 4.2 *West-Afrika*
 - 4.2.1 Mali
 - 4.2.2 Senegal
 - 4.2.3 Congo
- 4.3 *Centraal en Oostelijk Afrika*
 - 4.3.1 Kameroen
 - 4.3.2 Equatoriaal Guinee
 - 4.3.3 Ethiopië
 - 4.3.4 Zanzibar
 - 4.3.5 Kenia
 - 4.3.6 Nigeria
 - 4.3.7 Burkina Faso

- 4.4 *Zuidelijk Afrika*
 - 4.4.1 Zuid-Afrika
 - 4.4.2 Zimbabwe
 - 4.4.3 Mozambique
 - 4.4.4 Botswana
- 4.5 Réunion
 - 4.5.1 Madagaskar

5. Azië

- 5.1 *Het Indiase subcontinent*
 - 5.1.1 India
 - 5.1.2 Pakistan
- 5.2 *Het verre oosten*
 - 5.2.1 Indonesië
 - 5.2.2 Vietnam
 - 5.2.3 China
 - 5.2.4 De Himalaya: Tibet, Nepal en Bhutan
 - 5.2.5 Mongolië en Tuva
 - 5.2.6 Korea
 - 5.2.7 Japan
 - 5.2.8 Laos
 - 5.2.9 Cambodja

6. Australië en Oceanië

- 6.1 *Australië*

7. Amerika

- 7.1 *Noord-Amerika*
 - 7.1.1 Verenigde Staten
 - 7.1.2 Mexico
- 7.2 *Het Caribisch gebied*
 - 7.2.1 Cuba
 - 7.2.2 Jamaica
 - 7.2.3 Dominicaanse Republiek
 - 7.2.4 Guadeloupe
 - 7.2.5 Haiti
- 7.3 *Latijns Amerika*
 - 7.3.1 Colombia
 - 7.3.2 Brazilië
 - 7.3.3 Argentinië
 - 7.3.4 De Andes
 - 7.3.5 Venezuela
 - 7.3.6 Peru
- 7.4 *Native American*

8. Denieuwe muzikale wereldburgers

9. Special World Network

Ireland (16) Altan, De Dannan e.a.
Network 55833

Bushes and Briars Susan McKeown
Alula 1008

Dreams of Sea and Sky Surahbi
Amiata 0498

Scotland (32) Diverse Artiesten
Network 58394

The Alps (24) Diverse Artiesten
Network 56982

1. Europa

Hoewel we bij wereldmuziek meestal niet direct aan een specifiek werelddeel denken, is er op dat gebied de laatste tientallen jaren veel veranderd. Mede door de heropleving van dialecten en streekgebonden cultuuruitingen staan folklore en traditionele muziekstijlen ook in West-Europa tegenwoordig weer hoog in de belangstelling. Voor het zuiden en oosten van Europa en de Keltische taalgebieden ligt de zaak natuurlijk heel anders, want daar zijn volksmuziek en lokale cultuurgewoone nooit weg geweest.

1.1 De Keltische wereld

De Keltische cultuur – een van de bronnen van de Westerse beschaving – is nog steeds springlevend in Ierland, Wales, delen van Schotland en Engeland, in Bretagne en verder in de Spaanse provincies Galicië en Asturias. Daarnaast zijn sporen van de rijke Keltische cultuur nog steeds te vinden in kleine enclaves in Italië en Turkije. In al deze gebieden wordt de doedelzak (in uiteenlopende vormen en afmetingen) bespeeld, net als de bijna uitgestorven draailier. Kenmerkend voor de Keltische traditie zijn de neiging om melodieën in elkaar te vervlechten, de bezetting (veelal met doedelzak, viool of trekkzak) en de vaak complexe arrangementen.

Enkele Keltische instrumenten en muzikale termen:

Bodhrán: Grote Ierse ringtrommel die wordt bespeeld met een bot, een kleine stok of met de hand.

Box: Accordeon (bargoens).

Clarsach: Keltische harp.

Jig: Ierse volksdans in 6/8; eenslip-jig staat in 9/8.

Reel: Ierse volksdans in 4/4.

Telenn: Bretonse harp.

Tin whistle: Kleine metalen fluitmetzesgaatjes.

Uilleann pipes: Ierse balgdoedelzak (spreek uit: 'illen paips').

Ireland (16) Altan, De Dannan en anderen (Network 55833)

De echte liefhebbers van de Ierse folk wisten het natuurlijk al lang, maar dit album maakt het nog eens klip en klaar duidelijk: veel ouder dan de ballade-folk-song-traditie zijn de danswijsjes, jigs, reels, slow airs en a-capella gezonden *Sean-Nos*-liederen. Precies die tradities komen op dit album uitvoerig aan bod. **Liam O'Flynn** laat de uilleann-pipes klagen en jubelen, **Frankie Gavins** strijktok scheert met een duivelse vaart over de vioolsnaren en **Dessie Wilkinson** blaast zowel de kleine *tin whistle* als de lange houten dwarsfluit. Een echte ontdekking is het relatief jonge **Altan**, dat zich onderscheidt door subtiele zang, stormachtige violen en ritmisch complexe patronen door gitaar en bouzouki.

In a Split Second it Happens Surahbi (Amiata 0297)

Celtic Soundscape Diverse artiesten (Latitudes 50606)

Peter & Wendy Cunningham / McKeown (Alula 1006)

Dreams of Sea and Sky Surahbi (Amiata 0498)

Celtic Angels Diverse Artiesten (Amiata 1397)

Bushes & Briars Susan McKeown (Alula 1008)

Susan McKeown wordt een van de beste stemmen van Ierland genoemd, en dat is zeker niet overdreven. Op haar negende album, tevens haar tweede project voor Alula Records, laat ze ons voelen dat de sfeer van Ierland actueler en meer aanwezig is dan ooit. Susan zingt in het Engels en ook in het Gaelic - de oorspronkelijke keltische taal van de Ieren. Met 'Bushes & Briars' presenteert ze een moderne en eigentijdse collectie met Keltische songs. Haar stem betovert en brengt je in een totaal andere wereld. Susan verbindt lyriek met harmonie zonder ook maar een enkele concessie te doen. Zij draagt de Ierse traditie de toekomst in, op een moderne manier echt van deze tijden.

Scotland (32) Diverse artiesten (Network 58394)

Voortreffelijke live-opnamen van artiesten die tot de crème-de-la-crème van de Schotse folk behoren, zoals **Dick Gaughan**, **Aly Bain**, **Phil Cunningham**, **Sileas**, **Catriona MacDonald** & **Ian Lowthian**, alsmede **The Poozies**, **Urbn R** en **Ceolbeg**.

1.2 Scandinavië

Hoewel Scandinavië met zijn hoge levensstandaard nadrukkelijk deel uitmaakt van de Westerse wereld, heeft het – net als vele andere volken die langs de geografische buitengrenzen van Europa leven – een rijke en springlevende volksmuziektraditie. De oudste instrumenten zijn koe- of geitehoorns, die werden gebruikt om op grote afstand signalen te geven, maar het centrale Scandinavische instrument is toch de viool. Deze komt in allerlei vormen voor, waarvan de Noorse *Harding fele* de meest bekende is. Deze onderscheidt zich van de gewone viool door de rijke versieringen, met name de ingelegde toetsen.

De *fele* wordt hoger gestemd dan de viool en de vier extra 'sympathische' (=meetrillende) snaren zorgendankzij hun resonantie voor een vollere toon. Vaak wordt het volksdansen begeleid door één enkele viool.

Riff Ola Swedish Sax Septet (nmd 50311)

1.3 de Alpen

Achter het stereotype beeld van de Alpenmuziek – lederhosen, koebellen en rondborstige jodelaars – gaat een onverwachte rijkdom aan talent schuil. De Alpen zijn een hooggebergte en afzonderlijke valleien hebben zich zeer autonoom ontwikkeld. Daarom heeft ook de muziek van vallei tot vallei een ander karakter. Tot de traditionele instrumenten behoren de knoppenaccordeon, het hakkebord (een soort cimbaal), de citer en de tuba. De laatste jaren ontwikkelen zich naast de pure traditionele muziek allerlei mengvormen, zoals **BavaRio** (Beiers/Braziliaans) en **Appenzeller Space Schöttli** (folk-jazz).

The Alps (24) Diverse artiesten (Network 56.982)

De echte kunst- en huismuziek uit de Alpen is diep geworteld in de lange geschiedenis van deze streek. De WDR beschikt over een uniek archief met klassieke en actuele volksmuziek uit Beieren, Oostenrijk en Zwitserland. Deze 100% keyboard- en kitschvrije verzameling biedt een overzicht van de meest uiteenlopende stijlen, instrumenten en tradities. Uit Zwitserland komen de kunstige Alpenhoornblazers en jodelaars, maar ook het **Appenzeller Space Schöttli** met zijn fusie tussen folklore en jazz. De **Citoller Tanzgeiger** uit de Steiermark spelen hun eeuwenoude *Brettlmusik* en de **familie Engel** uit Tirol maakt een soort kamermuziek die doet denken aan de vroege barok. Sprankelend en veelzijdig.

1.4 Spanje

Hoewel de flamenco haar wortels heeft in Marokko, Egypte, India, Pakistan, Griekenland en andere delen van het Midden en Verre Oosten, wordt ze toch vooral geassocieerd met Spanje. Vorige zang, fel gitaarspel en opzweepend handgeklap zijn de handelsmerken van deze muzieksoort, die vaak gepaard gaat met gepassioneerde dans. Hoed flamenco precies is ontstaan, blijft onduidelijk, maar de meeste deskundigen zijn van mening dat ze in de vijftiende eeuw in Spanje werd geïntroduceerd door zigeuners. In de daaropvolgende eeuwen versmolte ze met elementen uit de Arabische en Joodse muziek van Andalusië, waar Joden, Moslims en 'heidense' zigeuners hun toevlucht hadden genomen om te ontkomen aan gedwongen bekeering tot het katholicisme. Er bestaan twee theorieën over de herkomst van het woord 'flamenco'. Volgens de eerste emigreerden de Spaanse joden via Vlaanderen, waar ze in vrijheid hun religieuze liederen mochten zingen. In Spanje werden die gezongen vervolgens *flamenco* genoemd. Volgens de andere theorie is het woord ontstaan uit een foutieve uitspraak van twee Arabische woorden: *felag* (vluchteling) en *mengu* (boer). Deze laatste verklaring is redelijk plausibel, aangezien het Arabisch in die tijd in Spanje heel gangbaar was. Tegenwoordig wordt de flamenco zowel gespeeld door zigeuners (*gitanos*) als niet-zigeuners (*payo*).

Duende

Duende is een van die mystieke, ondefinieerbare termen die diep geworteld zijn in de Spaanse cultuur. Garcia Lorca schreef dat *duende* slechts kon worden aangetroffen in de diepten van de verlatenheid – 'in de uiteindelijk, van bloed doordrenkte kamer van de ziel'. De kracht ervan wordt wel vergeleken met een moment dat de tijd overstijgt – een ogenblik van onsterfelijkheid.

Flamencogitaar

De flamencozanger lijkt haast volledig vrij om naar believen zinnen toe te voegen. Hoewel de gitaarbegeleiding spontaan van karakter is, volgt ze een vast patroon en dient ze slechts één doel – het aangeven van de *compas* (maten) van een lied en het ordenen van de ritmische lijnen. Alleen tussen de coupletten mag de gitarist *falsetas* (korte variaties) invoegen. Idealiter zwepen zanger en gitarist elkaar steeds verder op, totdat er een overweldigende intensiteit wordt bereikt. De typische flamencogitaar is lichter van gewicht dan de meeste akoestische gitaren en heeft houten stemknoppen. Dat is gedaan om een felle toon te krijgen die niet te langdoorklinkt. De absolute top wordt gevormd door **Pacode Lucia, Gerardo Nunez, Manolo Franco en Paco Cortés**.

Spain (25) Carmen Linares (Network 56983)

Carmen Linares geldt als de grootste levende flamencozangeres. In Spanje noemt men haar de 'koningin van het lied'. Met een stem die als geen ander uitdrukking kan geven aan pijn en verdriet, onthaalt zij ons ophoogtepunten uit de *cante flamenco*. Linares wordt begeleid door een percussionist en twee gitaristen, die in de beste flamencotraditie elke wending van haar stem volgen en met een onwaarschijnlijke trefzekerheid alle stemmingsnuances aanvoelen. **Time Out** schreef over haar: 'In haar zang zijn de moorse wortels van de flamenco perfect te horen – haar frasering is als die van een *muezzin*: vanuit haar diepste wezen geeft ze met een aangrijpende intensiteit uitdrukking aan haaremoties.'

Calima Gerardo Nunez (alu 1007)

Met zijn tweede CD op het label Alula keert de virtuoze meester van de flamenco-gitaar terug naar zijn 'roots'. De werken benaderen veel meer de traditionele muziek uit Andalusië. 'Calima' is aan de ene kant concertant klassiek te noemen, en aan de andere kant vol energie en spannend tegelijk. Gespeeld met een onvoorstelbare feel en onthaalt ons op flamenco-muziek die in zijn soort onovertroffen is... Bij elke compositie wordt duidelijker dat deze muzikanten al sinds jaar en dag samenspelen. Een gitaar-CD van absolute topklasse.

Jucal Gerardo Nunez (alu 1002)

Flamencos en Nueva York Gerardo Nunez (Intuition 20282)

I am Gypsy Casta (alu 1010)

Tamborea Energy Gypsy (alu 1012)

Mirandote Maria Salgado (Intuition 31952)

El Suendo de al Zaqqaq Luis Delgado (Intuition 32362)

La Sal de La Vida La Sal de La Vida (Intuition 32352)

Detrás del Sol Gabriela (Intuition 35062)

De Spaanse zangeres en songwriter Gabriela heeft zich voor haar eerste Intuition-album verzekerd van de medewerking van enkele Amerikaanse topmusici, onder wie niemand minder dan gitarist Bill Frisell, bassist Bill Douglas, accordeonist Bob Burger en slagwerker Alex Acuña. Mede dankzij hen ontstijgt de muziek al dit album de gebruikelijke stereotypen van de Spaanse muziek. Met name het lyrische spel van Frisell tilt de songs naar eenzame hoogten. Het geheel is ook nog eens meer dan voortreffelijk geproduceerd door Lee Townsend.

1.4.1 Canarische Eilanden

Een klein maar geliefd stukje Spanje bevindt zich ver weg naar het zuidwesten, voor de kust van Afrika. De Canarische Eilanden zijn vooral bekend als toeristenparadijs, maar ze hebben ook een eigen muziekcultuur, die zowel Spaanse als Engelse en Afrikaanse invloeden kent.

La Rosa de los Vientos Mestisay (Intuition 32072)

Mestisay is veruit de populairste band op de Canarische Eilanden. Ze zijn innovatief, eclectisch en denken niet terug voor muzikale experimenten, maar zonder hun wortels in de traditie uit het oog te verliezen. In hun muziek weerklinkt de unieke mengvorm van Spaanse en Engelse invloeden die typerend is voor deze archipel – plus een vleugje Afrika. Afwisselend opzweepende en latinachtige dansmuziek en verstilde ballades, waarin soms typisch Afrikaanse geluiden doorklinken, zoals de balafon (houten xylofoon) op het prachtige *Flor de Guinea* en de stemmen van **Sibéba** (zie Equatoriaal Guinee), die op deze CD een bescheiden gastrol vervullen. Gloedvolle stemmen, subtiele arrangementen en een perfecte opnamekwaliteit.

1.5 Portugal

Het land van de *fado* – hetgeen letterlijk 'noodlot' betekent, hoewel het woord in Portugal veel rijkere, diepere en complexere connotaties heeft. Zeker in Lissabon kan de *fado* worden omschreven als een stedelijke cafémuziek, die qua functie overeenkomsten vertoont met de (Griekse) *rembética*, de blues en de tango. De liederen gaan over de harde realiteit van het leven en worden meestal begeleid door snaarinstrumenten – de Portugese *guitarra* (10 of 12-snarig) of de *viola* (Spaanse gitaar). In tegenstelling tot de doopstandige toon van de *rembética*, is die vande *fado* meer gelaten en berustend.

Portugal (11) Pedro Caldeira Cabral (Network 54038)

Componist en muzikwetenschapper Pedro Caldeira Cabral is de beroemdste virtuoos op de Portugese gitaar. Dit peervormige 12-snarige instrument ontwikkelde zich in de negentiende eeuw en staat bekend om zijn weemoedige klank. De complexe speltechniek vereist van de speler een absolute beheersing en biedt een messcherpe, kristalheldere articulatie. Cabral begon al op tienjarige leeftijd te spelen en schreef als neigen stukken, waarin allerlei muzikale invloeden doorklinken.

Estou Vivendo No Ceo Uxia (Intuition 31872)

1.6 Mediterrane polyfonieën

De eilanden ten westen van Italië – Sardinië en Corsica – nemen in de Europese volksmuziektraditie een heel aparte plaats in. Kenmerkend voor hun traditionele muziek is een primitief soort polyfonie, die zowel een profaan als een sacraal karakter heeft. De vocale vorm wordt meestal uitgevoerd door kleine ensembles (trio, kwartet of kwintet), waarbij één stem de melodie zingt en improviseert. De opmerkelijke klank ontstaat doordat men zingt vanuit de keel. Verder vinden we op deze eilanden een hoogst opmerkelijk instrument – de *launeddas* – die bestaat uit een verzameling afzonderlijke fluiten, waarvan er steeds drietegelijk worden bespeeld – twee melodiefluiten en een bourdon. Om de typische muziek te kunnen spelen, dient de muzikant de techniek van het 'circular breathing' te beheersen, want de bourdon moet ononderbroken doorklinken. De spelers zijn van oudsher schoenmakers, die met behulp van hun werktuigen zelf de eigen fluiten vervaardigen. Uit afbeeldingen blijkt dat de *launeddas* al in de zevende eeuw voor Christus werd gebruikt.

Corsica/Sardinia (31) Diverse artiesten (Network 58393)

Dit uitstekend verzorgde verzamalbum bevat opnamen van de Corsicaanse volkspolyfonie, die van oudsher wordt uitgevoerd door een *paghjella* (bestaande uit drie zangers). Als reactie op deze traditie, die uitsluitend door mannen wordt bedreven, hebben vijf vrouwen in 1989 het ensemble **Donnisulana** opgericht. Ook dit 'nieuwe gezicht' van de Corsicaanse volkspolyfonie is hier te beluisteren. Verder bevat de CD opnamen van de **Tenores di Bitti** en van *launeddas*-virtuoos **Luigi Lai**.

1.7 Italië

Het land van de *belcanto* en de opera staat niet bekend om zijn rijke volksmuziektraditie. Toch is er ook in Italië de laatste jaren een *revival* aan de gang die zijn vruchten begint af te werpen.

Bella Maria Fratelli Mancuso (Amiata 0198)

Met 'Bella Maria' heeft de producent Matteo Silva een echt buitenkansje gekregen. Muziek uit Sutera, een Siciliaans bergdorp. Een dorp dat tot op de dag van vandaag geïsoleerd en ongerept is gebleven. De muziek is een waar genot, puur en onvervalst, gevoelig en melancholiek tegelijk, de muzikanten Fratelli & Antonio spelen zich met elk stuk dicht bij ons hart. Harmonieus a-cappella gezang en ritmisch gedragen melodieën uit Sicilië laten ons deze ongelofelijke veelvoud aan muzikale uitdrukingskracht nieuw ontdekken.

Montgolfiere Giannamaria Testa (Indigo 2519)

Tarantella Tarantella Infantino / Tricarico (Amiata 2396)

Polyphonic from Sardinia Tenores De Oniferi (Music of the World 152)

Mediterranea Trinovox (Jaro 42032)

Spain (25) Carmen Linares
Network 56983

Calima Gerardo Nunez
Alula 1007

Detrás del Sol Gabriela
Intuition 35062

Portugal (11) Pedro Caldeira Cabral
Network 54038

Bella Maria Fratelli Mancuso
Amiata 0198

1.8 Albanië

Polyphonies Vocale et Instrumentales d'Albanie Famille Lelade Permet (Indigo 2503)

Wie hun optreden bij Han Reiziger zag, zal ze nooit meer vergeten: deze negen oudere heren uit het zuiden van Albanië met hun aandoenlijke ballades en klaaglijke klarinetten. Vooral het liefdeslied *N'pensheremne e Zotrise Sate*, waarbij zanger Shqiponja Lela de knopen van zijn vest één voor één opent, maakte toen diepe indruk. Hun muziek getuigt van de verwantschap tussen het zuiden van Albanië en het in noord Griekenland gelegen Epirus. Eigenlijk is hun muziek een vorm van de *miroloi*, de Griekse klaagzangtraditie. Heel verrassend zijn de plotselinge ritmische wendingen aan het einde van statige, haast maatloze melodieën, die de muzikanten even meer *schwung* geven dan bij de zuiderburen in Epirus. Zeeraanbevolen!

Polyphonie Lelade Permet

1.9 Roemenie

Wild Sounds from Transylvania (41) Diverse Artiesten Net 28300

Deze CD presenteert fantastische muzikanten uit Roemenië die al van kindsbeen af musiceren en het tot grote virtuositeit hebben gebracht. Een van die typische krenten uit de pap voor een liefhebber van zigeunermuziek. Met onder meer het wereldberoemde ensemble Taraf de Haidouks. Een reis door de verschillende culturen van Transylvanië, Wallachië en Moldavië.

Taraf Romanian Gypsy Music (Music of the World 137)

Edge of the Forest Romanian Music from Transylvania (Music of the World 144)

1.10 Duitsland

I Gitanos Abi Reisa (Intuition 32392)

1.11 Griekenland

Griekenland is misschien het bekendst vanwege de sirtaki en *Zorba the Greek*, maar daarmee zouden we onrecht doen aan de rijk geschakeerde volkscultuur van deze oude beschaving, met Epiros en Kreta als uitersten. Nergens zijn de klaagzangen tragischer dan in het noordwestelijk gelegen Epiros met zijn droefgeestige *miroloi*, waarbij stem en klarinet met elkaar lijken te wedijveren in dramatiek, terwijl op Kreta de virtuoze lyraspelers ons versteld doen staan van hun verbijsterende techniek. Toch is er één reus die overal boven uit torent en die de Griekse cultuur tot in alle uithoeken van de wereld bekendheid heeft gegeven: de componist Mikis Theodorakis.

Mikis Theodorakis

Mikis Theodorakis is een van de weinige eigentijdse componisten uit Griekenland die wereldwijde faam hebben verworven. Dankzij zijn ongebreidelde creativiteit en grote vakmanschap manifesteert hij zich op vele muzikale terreinen: liederen, kamermuziek, ballet- en theatermuziek, maar ook symfonische werken en opera's. Verder is Theodorakis een kosmopoliet. Ondanks de onmiskenbaar Griekse signatuur van zijn muziek, zijn er ook duidelijke Byzantijnse en Kretenzische invloeden hoorbaar. Zijn liederen werden uitgevoerd door niemand minder dan de **Beatles**, **Liesbeth List**, **Milva**, **Georges Moustaki** en **Edith Piaf**. Van platen met zijn liederen werden meer dan 60 miljoen exemplaren verkocht! Zijn oeuvre omvat meer dan 100 grotere werken en 750 liederen. Hij studeerde bij onder meer Olivier Messiaen. De titelsong van de film *Zorba* maakte hem midden jaren zestig in één klap wereldberoemd, maar hij dankt zijn faam tevens aan zijn anti-dictatoriale houding, zijn arrestatie en zijn verbanning uit Griekenland ten tijde van de junta. Theodorakis is een anarchistisch mengsel van een muzikant die zich nauwelijks laat vergelijken of indelen en een 'politicus' die wars is van partijdogma's en wiens ideeën wortelen in zijn 'humanistisch nationalistische' levensovertuiging.

Mikis Mikis Theodorakis (Peregrina 50111)

Ondanks zijn eenenzeventig jaar treedt de grote Griekse duivelskunstenaar nogmaals voor het voetlicht om twaalf geheel nieuwe liederen te vertolken. Het zijn niet de minsten die zijn werk tot dusver hebben uitgevoerd – **Bitihokotsis**, **Farantouri** en **Kazantzidis** en niet te vergeten onze eigen **Liesbeth List** – maar als demester zelf zingt, heeft het opeens niets meer te maken met 'liederen' of 'kunst' maar alles met Mikis Theodorakis zelf. Plotseling dringt de essentie tot ons door. Plotseling ontdekken we dat het lied een geschiedenis heeft, dat in den beginne het Woord was. Als hij zingt, is Theodorakis op onthutsende wijze zichzelf – vandaar de titel van zijn nieuwste album: gewoon *Mikis* – niets meer en niets minder. In zijn poëzie spreekt hij nog altijd tot de verdrukten en de hopelozen: 'Ze hebben een ketting om mijn nek gedaan; ik ben een beer die met de zigeuners rond danst ... in mijn gevangenis komen stille engelen; het einde is gekomen, het begin nog niet.' Ook in de subtiele arrangementen – die door een klein akoestisch ensemble worden uitgevoerd – overtreft demester nog éénmaal zichzelf. Dit is muziek om helemaal stil van te worden – om je aan te laven. Ah Mikis, wat goed dat je er nog bent! Overigens kwam deze CD tot stand met 20-bit technologie en Sonic Turbo Bit Mapping.

Poetica Mikis Theodorakis met Maria Farantouri (Peregrina 50061)

Deze CD van de wereldberoemde Griekse componist **Mikis Theodorakis** bevat getoonzette gedichten van Dionisos Karatzas, een belangrijke figuur in de eigentijdse Griekse literatuur. Zijn beide bundels 'Gezichten van de zon' en 'Poetica' werden door Theodorakis op diens eigenzinnige, onnavolgbare en melancholische wijze getransformeerd tot een liederencyclus. **Maria Farantouri**, die al tientallen jaren geldt als de ideale vertolkster van Theodorakis' composities, bewijst met deze zeventien stukken opnieuw eens te meer hoezeer ze die reputatie waardig is. De bezetting op deze CD is voor Theodorakis ongewoon klein: geen orkest dit keer, maar een kamermuziek-ensemble bestaande uit fluit, saxofoon, hobo, gitaar, cello, bas en percussie, dat onder leiding staat van de Berlijnse pianist Henning Schmiedt. Onlangs antwoordde Theodorakis op de vraag van een journalist dat hij nergens zo bang voor was als voor duisternis en dat hij het daarom als zijn muzikale opdracht beschouwde om de Griekse zon overal te laten schijnen, ook in het verborgene, het duistere. Daarom heeft Theodorakis op zijn zeventigste deze *Poetica*-cyclus gecomponeerd, een donkere, peinzende hymne op het Griekse licht van juli en dat van de maan, op de weerspiegeling van de zee en op de naderende dood. De dichter uit de peloponnesische stad Patras reikte hem het materiaal aan om het halfduister in tonen te vatten. Met *Poetica* heeft Theodorakis een voorlopig hoogtepunt uit zijn muzikale loopbaan afgeleverd, dat zonder twijfel diepe indruk zal maken. Deze zeeverzorgde productie is voorzien van een tekstbijlage in drie talen.

Alexis Zorbas (Ballet Suite) Mikis Theodorakis (Intuition 31632)

In 1987 ontwikkelde **Theodorakis** een nieuwe esthetische methode, die hij voor het eerst toepaste bij het *Zorbas* ballet. Met dit werk probeert hij te bewijzen dat zijn melodieën in bepaalde gevallen een symfonische bewerking mogelijk maken zonder hun natuurlijke aansprekendheid te verliezen. In een brief uit 1974 zet hij uiteen wat hij bijna vijftien jaar later tot stand zou brengen: 'Het allerbelangrijkste element uit mijn experiment was de speurtocht naar een oorspronkelijke melodische wereld die gelijkenis vertoont met de poëzie en die geworteld is in de populaire traditie. Om deze melodische wereld te kunnen creëren, zijn twee dingen absoluut noodzakelijk: eenvoud en oprechtheid. De stem van de zanger en de klankkleur van de gebruikte instrumenten klinken volkomen oprecht. Eenvoud heb ik geschapen door nadrukkelijk spaarzaam om te springen met harmonieën en orkestraties. Elke intellectuele aspiratie zou betekend hebben dat ik mijn voornaamste doel – volstrekte afhankelijkheid van de kracht van de melodie – had moeten opgeven. Misschien ontwikkelde ik deze geneigdheid tot wat ik 'ascetische melodieën' zou willen noemen, als een reactie op de demelodisering in het werk van zogeheten moderne componisten.'

Canto General Mikis Theodorakis (Intuition 31142)

Voor de dubbel CD *Canto General* componeerde Mikis Theodorakis muziek op de *Canto General* van de Chileense dichter Pablo Neruda (1904-1973). Theodorakis over de *Canto General*: 'Het is een soort van *gospel* van onze tijd. Neruda openbaart zijn vechtlust in dit gedicht. *Canto General* was bedoeld om mensen hun momenten van crisis te doen vergeten en recht te laten zegenvieren'. Theodorakis heeft een bijna twee uur durend orkestwerk gecomponeerd, zeergoed uitgevoerd door het *Rundfunkchor* van Berlijn, samen met de *Berliner Instrumentalisten*. Deze dubbel-CD is een album vol passie, vuur en emotie. De muzikanten leggen hun gehele hart in elk deel, elke regel, elk woord, elke klank. Een werkelijk prachtig album van de componist die al zoveel uitmuntende composities op zijn naam heeft staan.

Gold Mikis Theodorakis (Musurgia Graeca 10674)

Twintig van de meest populaire werken van Mikis Theodorakis, bewerkt door Tassos Karakatsanis, die jarenlang een hechte samenwerking heeft genoten met deze grote componist.

Cyclades minor Mikis Theodorakis (ml3582)

Eenvoudig, met prachtige beeldspraak, vol vreugde, geestdrift en karakterbeschrijvingen: gedichten geschreven door Odysseus Elytis en op muziek gezet door Mikis Theodorakis in 1963.

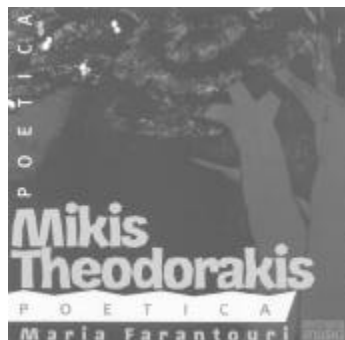
Polyphonies Vocales et Instrumentales d'Albanie
Famille Lela de Permet
Indigo 2503

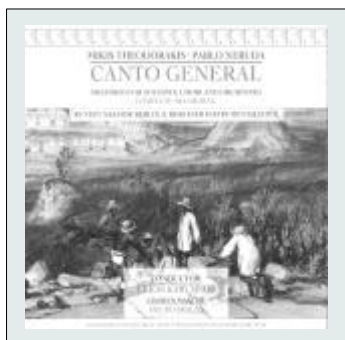
Wild Sounds from Transylvania
Diverse Artiesten
Network 28300

Mikis Mikis Theodorakis
Peregrina 50061

Poetica Mikis Theodorakis/Farantouri
Peregrina 50061

Canto General Mikis Theodorakis
Intuition 31142

The Hostage Mikis Theodorakis (ml 3702)

Werken speciaal geschreven voor de Atheense versie van het Ierse toneelstuk "The Hostage", van Brendan Behan. Het stuk is vertaald en bewerkt door Vassilis Rotas. Een van de stukken, "The Jovial Boy", werd een symbool voor het verzet tijdens de harde jaren van demilitaire dictatuur. In Griekenland (1967-74).

Symphony No. 4 Mikis Theodorakis (Intuition 31362)**Symphony no. 1** Mikis Theodorakis (Intuition 31762)**Canto Olimpico** Mikis Theodorakis (Intuition 31072)**Theodorakis sings Theodorakis** Mikis Theodorakis (Intuition 30592)**Symphony No. 7** Mikis Theodorakis (Intuition 31312)**Zorba (the Ballet)** Mikis Theodorakis (Intuition 31032)**Asmata** Mikis Theodorakis/Maria Farantouri (Peregrina 50131)**Nothing in Mind** George Theodorakis (Peregrina 50121)**At the Cafe Aman** Niki Tramba & Ross Daly (Network 29668)

In het begin van de 20ste in het gebied tussen Constantinopel (nu Istanbul), Smyrna (nu Izmir) en Piraeus een nieuwe muziekstijl. Onder invloed van de verschillende tradities van Grieken, Turken, Armeniërs, Joden, Arabieren en de Slavische cultuur ontstond een muziekstijl die we vandaag de dag 'Rembetiko' noemen. Zangeres Niki Tramba is een van de belangrijkste vertolkers van dit genre en heeft zich met haar interpretatie ervan inmiddels grote faam verworven. Dankzij de samenwerking met het ensemble van Ross Daly bevat deze CD een soort wedergeboorte van de Rembetiko in zijn oorspronkelijke instrumentatie met oud, kanun, santurenookdekemende en deviool.

Epirus (46) Petro-Loukas Chalkias & Kompania (Network 32376)

Epirus ligt op de grens van Albanië, totaal geïsoleerd door berglandschappen.

Hier, in dit afgelegen gebied, is een muzikale traditie bewaard gebleven die is gebaseerd op aloude muzikale toonschema's. Petro-Loukas Chalkias, een van de laatste nog levende klarinetvirtuosen uit de streek, en zijn broer, de violist Achilleas, stammen uit een legendarisch geslacht van muzikanten. Vergezeld met Christos Zotos, de beste luitspeler in heel Griekenland, voeren de heren een muzikale en zeergevoelige dialoog.

Icons Nena Venetsanou (Musurgia Graeca 008)

De Griekse zangeres en componiste Nena Venetsanou heeft voor deze CD een selectie gemaakt uit haar concertreeksen. De luisteraar wordt hierbij meegenomen op een reis door de tijd: Venetsanou begint haar tocht met de oude 'Delphic Hymn' en Sappho's gedichten, bezoekt de Aegeïsche eilanden en Kreta met Mamangakis en Kazantzakis en besluit dit prachtige album met de helden van het hedendaagse Griekenland: Hadjidakis en Theodorakis. Nena Venetsanou is een stemkunstenaar, want ze laat ons zien dat de stem werkelijk het allerfijnste en meest delicate instrument is dat er bestaat. Omdat de begeleiding zo sober is (alleen piano, gitaar en cello) kan ze haar expressie de vrije loop laten. Haar interpretatie is ongeëvenaard: soepel en vol innerlijke vibratie. Venetsanou laat de luisteraar drijven op de golven van haar stem, een stem zo zuiver en tegelijk zo wondbaar, dat het haast goddelijk is.

Ageronechos Nena Venetsanou (Musurgia Graeca 10707)

Nena Venetsanou componeert en bewerkt muziek, ze interpreteert en declameert delen van Aeschylus, Euripides, Sophocles, Yourcenar en Cambanellis. Haar inspiratie put zij van tragische vrouwelijke personages als Cassandra, Iphigeneia, Clytaemnestra, Antigone, de

Manos Hadjidakis

De Griekse componist Manos Hadjidakis is net als Mikis Theodorakis een 'Icoon'. Als de verpersoonlijking van Griekenland zijn zij de belangrijkste eigentijdse componisten van hun land geworden. Manos werd wereldberoemd door onder andere de filmmuziek voor 'Never on Sunday' met Peter Ustinov, waarvoor hij de filmmuziek Award van het Filmfestival in Cannes mocht ontvangen en bovendien Oscar (Academy Award) voor de beste 'Original Musical Score'. Andere beroemde filmsoundtracks van zijn hand zijn: 'Top Kapi', 'America-America & Fade-in' en 'The Heroes'. Manos Hadjidakis bezit de gave om zowel populaire muziek, folkloristisch muziek als klassieke muziek te componeren.

These Absurdities Manos Hadjidakis (mn 3904)

Op teksten van Nikos Gatsos

Dit is een wondermooie folkloristisch aandoende compositie die enkele van de beste Griekse muzikanten samenbrengt in een productie - een feit dat op zich al tot de verbeelding spreekt. Met Meleina Mercouri, Maria Farantouri en Mikis Theodorakis! 'These Absurdities' is een mijlpaal in de Griekse folklore.

Songs for Helen Manos Hadjidakis (mn 3971)

Een uitzonderlijke productie: deze door recensenten bejubelde CD over onmogelijke liefde, over arbeiders, soldaten, dieven en engelen. Een CD waarop de onvergetelijke stem van Stellos Mareketakis te beluisteren is die zich met groot inlevingsgevoel in de rustige, bijna balladeske populaire Griekse volksmuziek mengt.

Never on Sunday Manos Hadjidakis (mn 209)

De originele soundtrack van de prachtige film 'Never on Sunday', geregiseerd door Jules Dassin met in de hoofdrol Melina Mercouri. Manos Hadjidakis kreeg voor deze CD een Oscar in de categorie 'bestefilmmuziek' ('The Piraeus Lads').

The Wayfarer Manos Hadjidakis (mn 3903)

De muziek in The Wayfarer is geschreven in een theater context. De stukken zijn verbonden met kleine verhalen die door de zangers worden vertolkt. Zij spelen een specifieke rol gedurende het verloop van het 'toneelstuk'.

The Environs Manos Hadjidakis (mp 3951)

Voor dit album arrangeerde de componist een aantal klassieke rebetiko werken van Markos Vamvakaris, Vassilis Tsitsanis, Yannis Papaioannou en Kostas Kaplanis. Het is hierbij van belang om te vermelden dat in de unieke orkestratie van Hadjidakis geen gebruik wordt gemaakt van de bouzouki.

Sweet Movie Manos Hadjidakis (mp 3952)

Muziek geschreven voor Dusan Makavejev's revolutionaire en tegelijkertijd hoogst amoureuze en lyrische film. Het resultaat is een product dat de visuele aspecten van de film is zo'n sterke mate onderschrijft dat het werk op zich staat, door de Hadjidakis thema's van liefde en vrijheid.

Ballads of Athens Street Manos Hadjidakis (Musurgia Graeca 3909)

Een muziekritueel van herkomst, liefde, geweld en dood, geschreven door Manos Hadjidakis. De muziek is uitgevoerd door Nena Venetsanou, Vassilis Lekkas, Helias Lioungos en Elli Paspala. Inspiratie voor dit album kreeg Hadjidakis in Athenas, een commerciële straat in het centrum van Athene, die gedomineerd wordt door cafe's, bordelen en begrafenis-ondernemingen, de oude markt van Athene en het gemeentehuis..

Recital Manos Hadjidakis (ms 89005)**Magnus Eroticus** Manos Hadjidakis (mn 3901)

Muziek passages van Griekse gedichten over liefde en erotiek, van de zesde eeuw voor Christus tot nu. Hoewel de versen geschreven zijn door verschillende dichters en toneelschrijvers, worden ze op dit album gepresenteerd als een eenheid. Uitgevoerd door Fleury Dandonaki en Dimitres Psarianos.

Era of Melissa Manos Hadjidakis (mn 3907)

De componist beschrijft in zijn eigen unieke manier een 'muzikaal verhaal', daarbij geïnspireerd door het Griekenland van de vooroorlogse jaren. Hoop, aspiratie voor een betere toekomst en de wrede realiteit nemen vorm aan door middel van een universele muzikale beschrijving en eenvoudige, onaangestaste en zuivere teksten. Met Maria Farantouri, Vassilis Lekkas e.a.

Neighbourhood of the Moon Manos Hadjidakis (mn 3911)

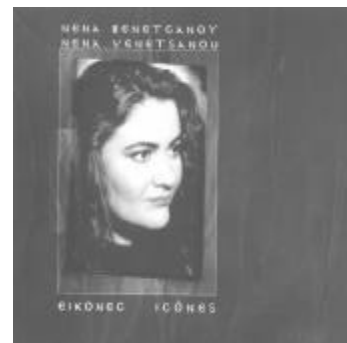
Fleury Dandonaki, misschien wel de meest beroemde vrouwelijke vertolker van het Griekse lied, is altijd verbonden geweest met de meest esoterische interpretaties van Manos Hadjidakis' werken. Op dit album vertolkt ze twee werken van Hadjidakis, The C.N.S. Cycle en Kapetan Mihalis. Dandonaki wordt hierbij begeleid op piano door de componist zelf.

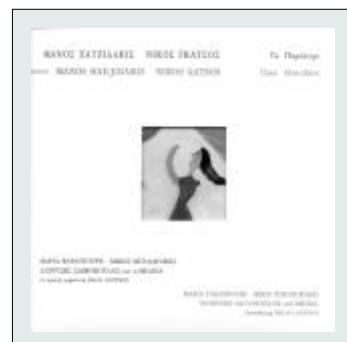
At the Cafe Aman Tramba & Daly Network 29668

Epirus (46) Petro-Loukas Chalkias Network 32376

Icons Nena Venetsanou Musurgia Graeca 3909

These Absurdities Manos Hadjidakis Musurgia Graeca 3904

Songs of the Mediterranean Savina Yannatou Musurgia Graeca 4900

Traditional Lullabies
Savina Yannatou
ml 3396

Six Folklore Paintings Manos Hadjidakis (mn3913)

De twee balletten van Manos Hadjidakis zijn geschreven om te worden uitgevoerd tijdens de opening van Rallou Manou's "Hellenic Choreodrama" in 1951. De "Six popular paintings" zijn gebaseerd op populaire rebetiko liederen en zijn verbonden in een verhaal over een onmogelijke en wanhopige liefdes-affaire.

Liturgical songs Manos Hadjidakis (ms 91005)

Met Fleury Dandonaki

Een ware 'muse' voor Manos Hadjidakis, nog steeds een van de weinige 'productieve' Griekse zangers. Fleury Dandonaki is met slechts een handvol albums een van de meest belangrijke Griekse zangeressen van deze eeuw. De "Liturgical Songs" zijn veldopnames in de woonplaats van de componist, New York, eind jaren 60. Hadjidakis zelf is te horen op de piano. Hij bewerkt traditionele 'rebetiko' liederen en Dandonaki zingt deze in de meest poëtische originaliteit.

Songs of the Mediterranean Savina Yannatou (ml4900)

Een rondreis langs de oevers van de Middellandse Zee, met liederen uit Griekenland, Albanië, Sardinië, Israël, Spanje, Noord-Afrika, Cyprus, Libanon, Turkije, Frankrijk, Corsica en Tunesië. De Griekse zangeres Savina Yannatou levert met deze CD een bijzonder enerverend, dat een derde plaats bereikte in de "European Worldmusic Charts". Savina en haar ensemble kiezen voor vertolkingen die de originele werken zeer na staat. Negentien liederen waarvan de ene nog mooier dan de andere, in een bijzonder luxe verpakking met uitgebreid booklet.

Spring in Salonika Savina Yannatou (ml 4765)

Sefardische folk-songs uitgevoerd door Savina Yannatou. De westerlijke traditie van de middeleeuwen, de byzantijnse en arabisch-Persische muziek coëxisteren met elementen van de populaire muziek van de Iberische Peninsula, de Balkan en de Mediterrane Zee. Traditionele liederen geschreven en gecomponeerd door de Spaanse joden van Salonica tijdens de eeuwwisseling

Traditional Lullabies Savina Yannatou (ml3396)

Een collectie met enkele van de mooiste Griekse slaapliedjes, zowel traditionele als gecomponeerd door Manos Hadjidakis, Mikis Theodorakis en Nikos Mamangakis. Geïnterpreteerd op Savina's unieke vocale wijze en georkestreerd door Nikos Kypourgos. Dit album wordt in Griekenland al als een 'klassieker' gezien, en geeft inzicht in een van de meest intrigerende genres van de traditionele en eigentijdse Griekse muziek. Na het grote succes dat Savina hier had met haar live-optredens en door middel van de Cd 'Songs of the Mediterranean' deze prachtig samengestelde CD die haar enorme en welverdiende succes nog eens extra zal onderstrepen.

A Fair Maiden from Amorgos Byzantine Balads Nikos Grapsas (ml 48067)

Deze Byzantijnse balladen en folk-songs zijn ontstaan in de periode tussen de 12^e en 18^e Eeuw. Het zijn belangrijke composities uit Cappadocië, Klein-Azië en de Aegeïsche Eilanden - mystieke en fabelachtige liederen uit voorbije tijden die de actualiteit nooit uit het oog verliezen. De zeer kleine instrumentale bezetting, de bijna Spartaans aandoende klanken en het gezang oefenen een bijzondere aantrekkingskracht uit op de luisteraar. Zoals gebruikelijk is deze productie weer fraai uitgevoerd en voorzien van 80 bladzijden tellend boekwerk.

In the Ionian Seas Nikos Grapsas (ml48089)

Een productie met liefdesliederen, balladen en folk-songs uit de 18e en 20e eeuw, prachtig uitgevoerd met een boekje van 72 bladzijden. De interpretatie van Nikos Grapsas is net als bij de vorige CD onvoorstelbaar intensief en gevoelig. Met enorm veel gevoel worden de prachtigste traditionele liefdesliederen en balladen gezongen. De instrumentatie is typisch eerder Spartaans en authentiek maar daardoor desteeffectvoller en aantrekkelijker.

The Years on the Island of Crete Nikos Xylouris (Musurgia Graeca 10677)

De stem van Nikos Xylouris verbindt de volksmuziektraditie van Kreta met de 'entechnon' muziekrend van de jaren 70. Als een van de meest prominente zangers van beide tradities, werd Xylouris als symbool van verzet gezien tijdens de militaire dictatuur van 1967-74. De 21 nummers in dit album zijn representatief voor zijn eerste creatieve periode (1958-1966).

Greatest Greek Singers Melina Merkouri (ml 0031)

Een selectie van werken, door Melina Merkouri zelf uitgevoerd, speciaal opgenomen voor de uitvoering van toneelspelen en films. Het album bevat een verscheidenheid aan werken: De soundtracks van de films "Stella" (1955) en "Never on Sunday" (1960); liederen van verzet geschreven en uitgevoerd tijdens de militaire dictatuur in Griekenland (1967-74); de "Paraloga" (These Absurdities, 1976); de soundtracks van Tennessee Williams' "A Streetcar named Desire" (1994) en Brecht's "Threepenny Opera" (1995).

Greek Music Bellou/Tsitsanis/Ninou (ml 0158)

Sotiria Bellou en Marika Ninou, de twee belangrijkste vrouwelijke uitvoerders van de Rebetiko, zingen een aantal van Vassilis Tsitsanis' gevierde nummers uit de klassieke rebetiko periode. Van de melancholieke boventonen van 'Sunday overclouded' tot de joviale 'The little crabs'. Dit album is niets anders dan pure opwinding! De CD bevat een 120-pagina' stellend booklet in 3 talen.

Journey throughout Greece Domna Samiou (ml 0179)

Liederens afkomstig uit heel Griekenland, samengesteld door Domna Samiou, de uitgesproken onderzoeker en uitvoerder van Griekse volksmuziek. In dit album vertoont Domna Samiou zelf een aantal liederen, samen met volksmuziekgroepen uit verschillende delen van Griekenland.

Tunes & Songs of the Sun and the Moon (Lyra 01945)

Constantinopel, Zeibekikos, Karsilimos, Chasaposervikos, Kalamatianos en verschillende ander volksdansen en -liederen worden gepresenteerd in dit album. Het album is zowel opgenomen voor de muziektraditie van Samothrace, als ter nagedachtenis van de grote Griekse violist Kyriakos Stergiou.

Rosa / Wandering original soundtrack Eleni Karaindrou (Lyra4872)

Zeventien jaar geleden componeerde Eleni Karaindrou de muziek voor Rosa en Wandering, allebei films van Christophoros Christophis. Rosa en Wandering is voor het eerst gereleased in 1982, dit was een onafhankelijke productie. Binnen korte tijd waren al deze CD's verkocht door één enkele platenzaak in Athene. Viertien jaar na deze ongelofelijke gebeurtenis is de CD opnieuw gereleased, ditmaal via het label Lyra. Dit album barst van emotie, spanning en er is gebruik gemaakt van de meest uiteenlopende instrumenten. Clavecimbel wordt bijvoorbeeld gecombineerd met koper en percussie en dat geeft een heel eigen klankkleur aan de muziek. Het doethaast klassiek aan, terwijl het data absoluut niet is. Dit album verdient het om beluisterd te worden!

Ashkhabad Melina Kana (cd4919)

Melina Kana is een fenomeen dat opdoek uit demuziek golf die uit Thessaloniki aan kwam rollen. Haar stem is een typisch voorbeeld van de Griekse muziek: melancholisch, krachtig en toch gevoelig. De muziek is een overbrugging tussen bruiloftsmuziek uit Turkmenistan en de liedtraditie van Noord-Griekenland. Deze productie is een groot feest geworden, niet in de laatste plaats door hetsprankelende spel van de 'Ashkhabad', die wordt gezien als de meest succesvolle groep van Turkmenistan.

Rebetiko of Rosa Eskenazi Rosa Eskenazi (ml 0088)

Rosa Eskenazi gold in heel Griekenland vanaf de jaren 1920 tot aan haar dood in 1980 als de verpersoonlijking van de Rebetiko. Deze CD geeft voorbeeldig overzicht van haar artistieke oeuvre, met veel origineel historisch materiaal en inclusief haar laatste opnamen. Rosa Eskenazi beïnvloedde met haar bijzondere stem en haar krachtige uitstraling alle Griekse Rebetiko artiesten die nahaarkwamen.

Sea Clover Linos Kokotos (ml 0104)

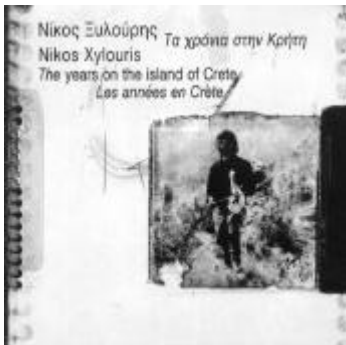
Linos Kokotos heeft op een meesterlijke manier een aantal populaire liederen gecreëerd, vol charme en klankkleur. Gedichten zijn geschreven door Odysseus Elytis.

Rebetiko of.. Sotiria Bellou (ml 0142)

Rebetiko liederen uit de klassieke Rebetiko periode (1948-1960), origineel opgenomen door de beroemde rebetiko zangeres Sotiria Bellou, van 1966 tot 1967.

In the Ionian Seas
Nikos Grapsas
ml 48089

The years on the island of Crete
Nikos Xylouris
mmb10677

Rosa / Wandering
Eleni Karaindrou
Lyra 4872

Rebetiko of Rosa Eskenazi
Musurgia Graeca 0088

Mode Plagal Various (ml0668)

Het tweede album van Mode Plagal, beweegt gracieus tussen genres als jazz, etnisch, funk of trance en maakt muziek die klinkt als 'het schenken van wijn', zoals de Griekse schrijver Simonides zogoedverwoorde.

Stone Years Stamatis Spanoudakis (ml3411)

Stamatis Spanoudakis neemt ons met zijn electronischemiddelen endebetoverendeklanken van Vassilis Saleas' klarinet, mee op een hoogst evocatieve muzikale reis. Met deze bijzondere muziek verschijnt een geheel nieuwe wereld op het scherm. De diepe emotie van het thema van het album is genoeg op de luisteraar te doen dwalen naar de onontdekte gebieden van zijn verbeelding en doet de ondoorgroendelijke geheimen van zijn ziel ontrafelen.

Excursion Miliareisis/Asteriad (ml3552)

Nikos Mamangakos is misschien wel de enige Griekse componist die zich constant tussen twee polen bevindt, namelijk de avantgarde- en de populaire muziek. 'Excursion' is de begeleidende muziek voor de gelijknamige film van Takis Kanellopoulos en het is noemenswaardig dat het geschiedenis maakte in de Griekse discografie. Als het eerste Griekse album die een solo gitaarwerk uitbracht, werd het een referentiepunt voor veejongegitaristen alsook voor een fervent publiek van gitaarfans.

Songs of the Hebrides Trackers of Jura (ml4742)

Twaalf liederen van de Hebrides, van Marjory Kennedy Frazer's collectie, uitgevoerd door Georgia Sylleou. Lieder 'gedompeld in stilte' meteen muzikaal klimaat dat verwijst naar het begin van deze eeuw.

Dulcimer Journeys Aristides Moschos (ml4842)

Aristides Moschos speelt met zijn 'dulcimer' 17 instrumentele nummers, waarvan elke afkomstig is van een ander Grieks dorp of eiland. Tijdloze, ritmische melodien, vol van vreugde en vuur.

Iona Yiota Vei (ml4843)

In de 20e eeuw, uit de Griekse populatie van Asia Minor, ontstond een uitgesproken genre van liederen genaamd 'Smyrneiko' (van Smyrna). Dit genre stamt af van de populaire Byzantijnse liederen en volksmelodieën. Dit album is een selectie van 13 representatieve populaire liederen en 'amanédes' van dit specifieke genre van 'Smyrneiko'. De liederen zijn op een unieke wijze geïnterpreteerd door Yiota Vei, een ervaren zangeres van 'Smyrneiko'. Ze wordt hierbij begeleid door een groot orkest van volksmuzikanten.

Songs from the Cafe Aman Maryo (ml4859)

'Aman' waren plaatsen van harmonieus coëxistenten onder muziek idiomaten van de Oost mediterrane, die rijk van klept en zelfbekika liederen tot amanés. De café 'aman' toont de muzikale versmelting en relatie van Griekse muziek met de muziekgenres van het Midden Oosten en Anatolië. Mario, Lizetta Kalimeri en een kleine groep van muzikanten bevestigden de originele geluiden van de pure volkstraditie die langzaam maar zeker aan het verdwijnen is.

Long Voyage Hainides (ml4897)

De groep Hainides verbindt de traditie van Kreta met de moderne tijd. Oude liederen en teksten van Kreta, die mondeling overgeleverd zijn, zijn de bron voor deze Contemporary World Music productie. Met veel respect geeft Hainides oud werk een nieuwe vorm - exotisch aan dit fraaie project meewerken, spelen o.a. de Kretenzer luit, mandola, mandoline, Kretenzische lyra, luit (Constantinopel), bendir, rek, gitaar en saz. Mede daardoor ontstond een uiterst veelzijdige en afwisselende CD van hoge kwaliteit.

Greek Folk dances Various (mm207)

Instrumentele weergave van de meest gevierde Griekse volksdansen met nummers in het ritme van de respectievelijke dansen.

Songs of the Isles Various (mm214)

Volksliederen en -dansen van de Cycladese en de Kodekanese eilanden, met pas gecomponeerde liederen, gebaseerd op de muziektraditie van de Griekse eilanden.

Greek Music Tassos Chalkias (mm216)

De belangrijkste Epirot klarinettist (1914-1992) improviseert op basis van traditionele muziekthema's en -motieven van zowel zijn geboorteplaats als geheel Griekenland.

Byzantine Ballads Yiota Vei (mmb10481)

De Byzantijnse balladen vallen in de categorie van oudste genres van het Griekse lied. De balladen bevatten mythische, heroïsche daden, historische gebeurtenissen, volkssprookjes en legendes. De belangrijkste eigenschap is het dramatische element dat de gevoelens van angst of medelijden voor de karakters bij het publiek versterkt. Opeenvolgend bezongen door Yiota Vei.

Godmade of none Yorgos Maggas (mmb10556)

De klarinet, een instrument uit de West-Europese muziektraditie, heeft zichzelf bestempeld als hét instrument voor de traditie van de Griekse volksmuziek van de afgelopen 180 jaar. Yorgos Maggas is een van de vooraanstaande solisten van de nieuwe generatie. Op dit album improviseert hij, daarbij zowel de volks- als de populaire vormen volgend.

The Bosphorus Bosphorus Orchestra (mmb10634)

Het historische concert onder de algemene artistieke leiding van Ishan Özgen en Nikiforos Metaxas, is een 'de profundis' afdaling in de Turkse en Griekse ziel. Het eerste deel brengt de Griekse participatie met de muziektraditie van het rijk van Ottoman en deze relatie met de Byzantijnse muziek. Het tweede deel schijnt zijn licht op de spirituele relatie van beide werelden, door middel van de poëzie van Asia Minor.

Light of Anatolia Bosphorus (mmb10645)

Een gezamenlijke Griekse en Turkse productie onder leiding van Nikiforos Metaxas. Door middel van Turkse liederen van de bardische traditie van Anatolië en Griekse liederen die de eeuwenoude wijsheid van de Anatolische Grieken weergeven, reizen we met Constanti, de pionier, naar de verovering van zijn hart, tijden historie.

Last Boat from Halki Bosphorus (mmb10679)

De Bosphorus groep, onder de artistieke leiding van Nikiforos Metaxas, stijgt in creativiteit, na meer dan 12 jaar onderzoek van de wortels van de Griekse en Turkse muziek. De composities van Hasan Esen en andere leden van de groep en de liederen van V. Papageorgiou en N. Metaxas waren geïnspireerd door de historische eiland Halki.

The Silk Road Durga Bosphorus (mmb10730)

Geïnspireerd door demysteries en bijna magische creatieve krachten die verborgen zijn in het symbolisme van de zijde-route en de krachten van 'Durga', de godin van de aarde, is het album een vervolg op dit unieke project dat Griekse en Turkse muzikanten bij elkaar brengt.

Mother Earth Apurimac (ml0629)

Muzikanten uit Lantijns Amerika en Griekenland brengen een aantal Indiase gedichten en traditionele melodien uit de Andes, waarbij geografische grenzen, identiteit en nationaliteit worden overbrugd.

In Bygone Times Stelios Kazantzidis (mmb10648)

Rembetiko neemt een bijzondere plaats in binnen de populaire Griekse muziek. Stelios Kazantzidis is de grote Rembetiko-bard uit Griekenland en speelt vrijwel altijd voor een uitverkocht huis. Met zijn krachtige stem betovert hij in luttele seconden zijn publiek. Samen met de beste muzikanten, zangeressen en zangers uit de Rembetiko scene, gaf Stelios dit onvergetelijke concert. Ophet repertoir staan 21 van de mooiste Rembetikowerken.

Rom Nikos Kypourgos (ms89015)

Het album 'Rom', de soundtrack van de gelijknamige 'Gypsy' film, ontving in 1990 de staatsprijs voor filmmuziek. De film is een close-up van het alledaagse leven van de zigeuners en hun geschiedenis door de eeuwen heen. Door gebruik te maken van onder meer pamfluit, krijgt de muziek een heel eigen karakter. Rom is een CD vol variatie, van meeslepende ballads tot opzweepende zigeunerklanken. Muziek met een lach en een traan, waarbij de directie in handen is van niemand minder dan Manos Hadjidakis.

Iona
Yiota Vei
ml 4843

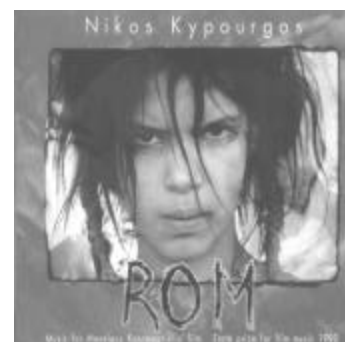
Songs of the Cafe Aman Maryo
Musurgia Graeca 4859

Long Voyage Hainides
Musurgia Graeca 4897

In Bygone Times Stelios Kazantzidis
Musurgia Graeca 10648

Rom
Nikos Kypourgos
ms 89015

Unforeseen as it was

Avaton

ml 4831

Naiva

Takis Barberis

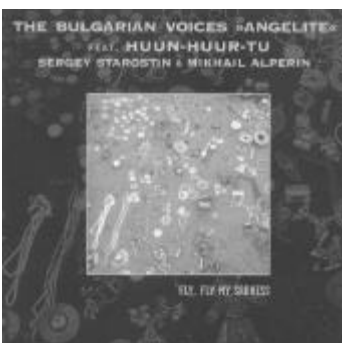
ml 0661

Crete (4) Psarantonis & Ensemble
Network 52987

I reckon Reflexions Psarantonis
Musurgia Graeca 4903

Fly, Fly My Sadness

Bulgarian Voices / Huun-Huur-Tu

Jaro 41972

Aenigma Est Nikos Gypourgos (ml970001)

De samenwerking van Nikos Kypourgos met Dimitri Mavrikiotis heeft zich niet beperkt tot de compositie van filmmuziek en muziek voor toneelspele. In tegenstelling: hun gebundelde kracht brengt een mythe-vorming tot stand nieuwe muzikale verhalen ontrafelt en verwekt. Dit album bevat originele muziek en liederen gecomponeerd voor het toneelwerk Aenigma Est, The Glass Menagerie, Salome, Romeo en Juliet, Sic Characters in Search on an Author en het nummer Raleile, dat werd geïnspireerd door een toekomstig script en op zijn beurt inspireerde het nummer het scriptwee.

Unforeseen as it was Avaton (ml4831)

De muziek in dit album, gebaseerd op de expressieve energie van Sappho's poëzie, heeft als doel de Griekse ziel van Oblivion te vinden en op te wekken. De poëzie van het oude Griekenland is op muziek gezet door middel van strijkinstrumenten, percussie en windinstrumenten.

Through the dark Vangelis Katsoulis (ml0624)

'Through the dark' is het resultaat van een lange pergrinstocht die Vangelis Katsoulis bracht naar de klassieke muziek, jazz en verschillende andere muziekgenres. Het is tevens een resultaat van de meest vruchtbare samenwerking met Marcus Stockhausen en Arild Andersen. Muziek die zich niet beperkt tot de smalle grenzen van tijd en plaats, maar vrij stroomt en daarbij soms gedurfde combinaties maakt.

Stories among friends Minas Alexiadis (ml 0643) met Marcus Stockhausen, Arild Andersen, David Lynch

De formatie van de groep zelf verklaart een combinatie van 'klassieke' en jazz structuren. Het zijn muziekverhalen die grenzen aan 'Europese jazz' en minimalistische en systematische muziek.

Human Touch David Lynch, Yiotis Kiourtsoglou, Stavros Lantsias (ml 0646)

Human Touch is samengesteld uit de beste eigentijdse musici van Griekenland. Fusion-muziek van de bovenste plank. Drie musici die elk voor zich excellente solisten zijn en die o.a. Met The Temptations, Barry White, Joe Higgs en Cultur in een band speelden. Hier kan men het één en ander verwachten en krijgt alles geboden. Fusion Jazz van topkwaliteit.

Episodes Takis Barberis (ml0177)

De componist en gitarist Takis Barberis en zijn kwintet, bestaande uit de meest gerenommeerde muzikanten van de Griekse jazz scene, komen met 13 jazz 'episodes'. Etnisch, jazz en rock zijnde ingrediënten van dit fijn afgewerkte akoestische brouwsel.

Naiva Takis Barberis (ml 0661)

Takis Barberis is Griekenland's succesvolste Ethno-Fusion Jazzmuzikant. 'Naiva' zoekt zijn oorsprong in de Griekse folklore gemengd met Indische muziektradities. 'Naiva' is een geslaagde Fusion-productie in de trant van Pat Metheny en Vital Information.

Spells of Musing Takis Farazis (ml0189)

Takis Farazis is een van de meest opvallende, jonge componisten van de Griekse improviserende muziekscene. Het eerste deel op dit album 'The Moon's Smile', is geïnspireerd door Rabindranath Tagore's gedichten. Het tweede deel 'The Moon's Smile', is gebaseerd op de modus van het oude Griekenland.

Iasis (ml 0619)

Iasis is het spel van de verbeelding: de muzikale reis van de winterzon van de Balkan tot de altijd-schijnende zon van Centraal Amerika. Iasis zijn: Costas Baltazanis, Yiotis Kiourtsoglou en Petros Kourtis. Gastspelers: maos Achalinotopoulos, David Lynch, Yorgos Maglaras en Dimitris Tsopanellis.

Amalgama Iasis (ml 0664)

Twee jaar na de release van het indrukwekkende eerste album, gaat Iasis verder met het samenbrengen van verrassende muzikale idiomaten, ritmes en melodieën in hun nieuwe album Amalgama. Het aandeel van het Bulgaarse vocale trio (van Bulgarian Voices Angelite) en een aantal van de beste Griekse solisten breiden het muzikale veld van Iasis uit tot de Middellandse Zee, het Midden Oosten en Noord-Afrika, naar Griekenland en de Balkan Peninsula.

Crete (4) Psarantonis & Ensemble (Network 52987)

De muziek van de Kretenzers is al even eigenzinnig als hun zelfbeeld – geen Europeanen maar slechts Grieken. Ongetemd en wild als de Kretenzers is ook hun volksmuziek. Het voornaamste instrument is de driesnarige lyra – een soort vedel die op de knie rust en waarvan de snaren niet worden ingedrukt maar zijn innerlijk gevoel met als resultaat een kwaliteit waarvan andere muzikanten slechts kunnen dromen. Anders gezegd: hij is een genie. Hij is als een langzaam groeiende, voortdurend rommelende vulkaan die maar één doel kent: exploderen, vrij zijn, zich openen. Begin 1999 was Psarantonis voor 6 concerten in de Benelux. Hij trad toen ook op in het VPRO-Programma van Han Reiziger.

I reckon, Réflexions Psarantonis (ml4903)

'Psarantonis de Grote', zo luidt de naam van dit boegbeeld van de Kretenzische muziek. Hij behoort tot de allergrootste volksmuzikanten ter wereld. Er is geen tweede met zo'n grote uitdrukingskracht die tegelijkertijd zo kwetsbaar is als Psarantonis. Hij ging altijd zijn eigen weg, luisterde altijd naar zijn innerlijk gevoel met als resultaat een kwaliteit waarvan andere muzikanten slechts kunnen dromen. Anders gezegd: hij is een genie. Hij is als een langzaam groeiende, voortdurend rommelende vulkaan die maar één doel kent: exploderen, vrij zijn, zich openen. Begin 1999 was Psarantonis voor 6 concerten in de Benelux. Hij trad toen ook op in het VPRO-Programma van Han Reiziger.

My thoughts are like wine old Psarantonis (ml 4775)

Improvisaties volgens de Kretenze muzikale tradities. Kretenze folk-songs uitgevoerd in de unieke, persoonlijke stijl van Psarantonis.

De Profundis Psarantonis (ml4844)

In dit album combineert Psarantonis de Kretzenzese muziektradities met klanken uit heel Griekenland. Op zijn eigen unieke en originele wijze maakt hij een reis naar de Griekse volksdansen - ballos, tsamikos, syrtos.

1.12 Bulgarije

Bulgaarse muziek is onmiddellijk als zodanig herkenbaar. Voor buitenlandse oren is vooral het vocale timbre van zangeressen als Nadka Karadzhovala, Yanka Rupkina en Konya Stojanova – de solisten van **The Bulgarian Voices 'Angelite'** (voorheen **La Mystère des Voix Bulgares**) – het meest kenmerkende ingrediënt. Deze zangstijl is echter allesbehalve traditioneel. Het zijn juist de eigentijdse composities en arrangementen die aan het koor zo'n apart karakter verlenen. Wel is de zangtechniek gebaseerd op oude vormen, zoals die nog te horen zijn in het Piringebergte. Een ander opvallend kenmerk van de Bulgaarse muziek is haar ritmische complexiteit, die voor onderzoeker Béla Bartok destijds een openbaring was. Het meest bekende ritmische patroon is dat van de *ruchenitsa* (3-2-3) en *kopanitsa* (2-2-3-2-2). Dergelijke ritmen, die voor Westerlingen onnavolgbaar gecompliceerd zijn, worden door Bulgaren gedachteloos met devingers getikt tijdens het wachten op de bus.

Fly, Fly My Sadness The Bulgarian Voices 'Angelite' met Huun-Huur-Tu & Sergey Starostin (Jaro 41972)

Twee van 's werelds meest extreme vocale werelden – de polyfone acrobatiek van de Bulgaarse koorzang en de strotzang (ook wel 'brommen' genoemd) uit Tuva – hier voor het eerst samen op één CD. De Russische zanger **Sergey Starostin** tekende voor de arrangementen van bestaande liederen en voor enkele nieuwe composities. Het resultaat is een zeer ongebruikelijke productie, die zowel de liefhebbers van **Huun-Huur-Tu** als die van **Angelite** (die hun vroegere Franse naam niet langer gebruiken) bijzonder zal aanspreken. De beide ensembles vullen elkaar op totaal onverwachte momenten en op zeer verrassende wijze aan. Luister maar eens naar het koorarrangement op de derde track. Zo hebben stemmen nog nooit geklonken!

A Cathedral Concert The Bulgarian Voices 'Angelite' (Jaro 41382)

From Bulgaria With Love The Bulgarian Voices 'Angelite' (Jaro 41652)

Melody, Rhythm & Harmony The Bulgarian Voices 'Angelite' (Jaro 19932)

Mysteres The Bulgarian Voices 'Angelite' (Jaro 41532)

Lale Li Si The Bulgarian Voices 'Angelite' (Jaro 41782)

Live 1988-1993 The Bulgarian Voices 'Angelite' (Jaro 41882)

Mountain Tale The Bulgarian Voices 'Angelite' (Jaro 42122)

Mercy for the Living The Bulgarian Voices 'Angelite' (Jaro 42202)

Folk Scat Folk Scat (Nomad50310)
Dusha Bulgarian All StarOrchestra (Network 25829)
Bulgarian Folk Music Bulgari (Lattitudes 50613)

1.13 Hongarije

Budapest Concert Ferenc Snetberger (Enja 8888232)
Obsession Ferenc Snetberger(Enja8888342)

1.14 De Kaukasus

Op de landengte tussen de Zwarte en de Kaspische zee bevindt zich een aantal sterk uiteenlopende culturen, waarvan de Georgische het meest tot de verbeelding spreekt, vooral vanwege haar zeer oude polyfone traditie. De Georgiërs en de Armeniërs behoorde tot de eerste Christenen ter wereld, aangezien ze al in de vierde eeuw werden bekeerd, en allebei bezitten ze een rijke kerkmuziektraditie. Maar ook hun volksmuziek is fascinerend en kleurrijk, zeker voor Westerse oren. Georgië kent een unieke traditie van polyfone koorzang – meestal a-capella, maarsoms begeleid door de *chang* of Svanetische harp (die eruit ziet alsof hij zo van een Griekse vaas is weggelopen).

Armenië is vooral bekend vanwege zijn wilde en gepassioneerde instrumentale muziek met trommels en klarinetten – een stijl die zich over de hele Kaukasus heeft verspreid. De overwegend Islamitische republiek Azerbeidzjan is qua taal en cultuur nauw verbonden met Turkije, hoewel ook de Perzische invloed aanzienlijk is. De muziek is kenmerkend voor het Midden-Oosten: lang uitgesponnen vocale melodieën en geïmproviseerde instrumentale stijlen. De stukken zijn als regel zeer complex en de hoogst ontwikkelde vorm is de *mugam* – in wezen hetzelfde als de Turkse *makam* en de Arabische *maqam*, hoewel de term in Azerbeidzjan ook slaat op niet-geïmproviseerde composities en liederen.

Heavenly Duduk (47) Djivan Gasparyan (Network 32377)

Black Sea Project Diverseartiesten (Musurgia Graeca 0660)

Een uniek project waaraan werd meegewerkt door de grootste virtuozen uit de landen rond de Zwarte Zee, samengebracht in één enkel orkest. De Zwarte Zee is het donkerste juweel van alle Oceanen en ligt, geheel omringd door vaste land, tussen Europa en Azië. Door de eeuwenlange uitwisseling van kunst en cultuur door reizigers, handelaren, krijgers en avonturiers die de wateren van de Zwarte Zee bevoeren ontstond een prachtig mozaïek, waar deze CD een afspiegeling van is. De muzikanten komen uit acht verschillende landen rond deze zee: Bulgarije, Turkije, Griekenland, Rusland, Moldavië, Oekraïne, Roemenië en Georgië. Het resultaat is een CD met uiterst intiem muziek.

Georgia (2) Rustavi Choir & Duduki-Trio Omar Kelaptrishvili (Network 52985)

Het Rustavi-koor uit Tblisi in Georgië behoorde destijds tot de beroemdste koren in de gehele Sovjetunie. De volksmuziek van Georgië is vooral bekend vanwege haar meerstemmige koorzang, die tot op de dag van vandaag zowel in kerkliederen als in volksmuziek behouden is gebleven. Deze volkspolyfonie gaat minstens duizend jaar terug in de geschiedenis. Het Duduki-Trio Omar Kelaptrishvili staat in de traditie van de stedelijke muziek, waarin zich zowel oosterse als westerse invloeden vermengd hebben met de inheemse muziek. De *duduk* is een hobo die via 'circular breathing' – dus onafgebroken – wordt geblazen. De langzame, gedragen melodieën worden vooral in kroegen en restaurants gespeeld. Er zijn niet veel ensembles meer die de kunst van het duduk-spel nog beheersen, en het trio van Omar Kelaptrishvili behoort tot de absolute top.

Folk Music from Georgia Today Sonari, Mzetamze & Mtiebi (Spectrum 15102)

Rural and Urban Traditional Music from Armenia Kalaschjan (Spectrum 15052)

Het Armeense lied wordt gekenmerkt door zijn monodieën, met typische melodielijnen en zeer ingewikkelde vormen. Naast de rurale muziek, die verband hield met de werkzaamheden en feesten in de dorpen, was er een hoog ontwikkelde hofmuziek die zijn hoogtepunt bereikte tijdens de middeleeuwen, met epische liederen (*gusanner*) en religieuze composities (*tagher*). Tijdens de zeventiende en achttiende eeuw ontwikkelde zich in de steden een professionele muziekcultuur, deels onder invloed van de Oriënt. Dankzij de spanningen van **Komitas Vardapet** (1869-1935) is een groot deel van de traditie behouden gebleven voor het nageslacht en zijn liederenbundels zijn tegenwoordig heel populair. Deze CD vormt een staalkaart van het traditionele repertoire, met zowel vocale als instrumentale muziek en zowel stedelijke als rurale.

Instrumental and Vocal Music from Azerbaijan Kür Ensemble (Spectrum 15182)

De culturele geschiedenis van Azerbeidzjan gaat minstens vierduizend jaar terug, toen de eerste nederzettingen ontstonden ten westen van de Kaspische Zee. Tijdens het eerste Perzische Rijk (omstreeks 600 v. Chr.) kwamen delen van het gebied onder Perzisch bestuur. Tegenwoordig vormt het noordelijk deel van het historische grondgebied der Azeri's de Republiek Azerbeidzjan. Voertaal is tegenwoordig het Turks. Het Kür Ensemble werd opgericht in 1993. Het bestaat uit virtuoze solisten op alle instrumenten die kenmerkend zijn voor de Azerbeidzjaanse volksmuziek, zoals de *nagara* (trommel), *gosjanagara* (trommel), *kemanche* (strijkinstrument), *tar* (tokkelinstrument), *zurna* (blaasinstrument), *garmon* (accordeon) en zang, maar ook piano. Het Kür Ensemble legt zich toe op de authentieke uitvoeringspraktijk van de Azerbeidzjaanse muziek, die zowel liederen omvat als instrumentale stukken. Metrumloze, geïmproviseerde dialogen worden afgewisseld door uiterst ritmisch ensemblespel. Vooral zangeres Almat Ozrdzhova schittert in de meeslepende liederen die zo kenmerkend zijn voor deze traditie.

Hamlet Gonashvili Hamlet Gonashvili (Jaro 41912)

Hamlet Gonashvili stond bekend als de Stem van Georgië. Hij was een uitzonderlijk begaafde zanger en een invloedrijke leraar. Zijn repertoire bestond uit traditionele Georgische liederen, met name die uit zijn geboortestreek in het oostelijk deel van het land: de regio's Kartli en Kakheti. In 1985 – op het hoogtepunt van zijn roem – kwam hij op tragische wijze om het leven door een ongeluk. Dankzij de zorgvuldige digitale remastering van oude grammofoonplaten door Christoph Romanowski is demuziek van deze unieke zanger met zijn honingzoete timbre voor het nageslacht zeker gesteld. Een uniek cultuurhistorisch document en een album van tijdloze schoonheid.

1.15 Vroege immigranten: de zigeuners

Hoewel Hongarije meestal wordt beschouwd als het centrum van de Europese zigeunercultuur, zijn de *Rom* te vinden in alle uithoeken van het continent, van diep in Rusland tot in het meest zuidelijke puntje van Spanje. Zowel **Béla Bartók** als **Zoltán Kodály** hebben een belangrijke rol gespeeld bij het onderzoek naar en de herwaardering van traditionele muziekstijlen. Bartók maakte talloze opnamen met de wasrol. Wat tegenwoordig vaak voor typische 'zigeunermuziek' wordt aangezien, is in feite Hongaarse muziek, en de muziek van zigeuners in andere streken wijkt hier aanzienlijk van af. Denk maar aan de Spaanse *gitanos* met hun verwelkende flamenco. De zigeunermuziek uit landen als Albanië, Bulgarije en Roemenië bevat heel nadrukkelijk oosterse invloeden. Het instrumentarium is omvangrijk, maar de viool, de gitaar, het cimbaal en de clarinet spelen een prominente rol.

Russia – Road of the Gypsies (26) Loyko (Network 56984)

Vanaf het midden van de achttiende eeuw begonnen zigeuners vanuit midden en oost Europa Rusland binnen te trekken en omstreeks 1800 hadden ze zich vrijwel overal in Europees Rusland gevestigd. De verschijning van deze wilde, donkere nomaden, die in hun felgekleurde wagens van stad naar stad trokken, vormde een ware sensatie in Rusland. Bijna tweehonderd jaar later ontmoetten twee Russische zigeunerviolisten elkaar in Londen en besloten een groep op te richten. Een jaar later voegde zich een derde Russische muzikant bij hen – een gitarist. Met slechts twee violen en een gitaar creëren de leden van Loyko de illusie van een klein orkest, compleet met *balalajka* en percussie en vormen ze een perfecte muzikale eenheid die overal in Europa inmiddels stormachtige successen heeft ge oogst.

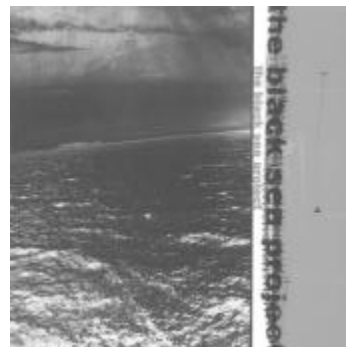
France – Gypsy Music from the Heart of Europe (15) Bratsch (Network 55832)

De leden van dit Franse kwintet hebben zich de zigeunermuziek van Europa eigen gemaakt en laten die met veel schwing en virtuositeit herleven. Met veel gevoel, aangrijpende zang en subtiele arrangementen creëren zij een nieuwe akoestische muziekvorm die in Frankrijk al jarenlang veel succes oogst. *Le Monde* schreef over hen: Deze zwerwers dragen in hun knapzak de nostalgie van Oost-Europa, de kleuren van de Middellandse Zee, de vingervlugheid van de zigeuners en een fikse dosis joodse ironie mee. Muziek zonder grenzen.'

Rien dans La Poches Bratsch (Network 29667)

Heavenly Duduk (47)
Djivan Gasparyan
Network 32377

Black Sea Project Diverse Artiesten
Musurgia Graeca 0660

Georgia (2) Rustavi Choir & Duduki Trio
Network 52985

Road of the Gypsies Loyko
Network 56984

Rien dans les Poches Bratsch
Network 29667

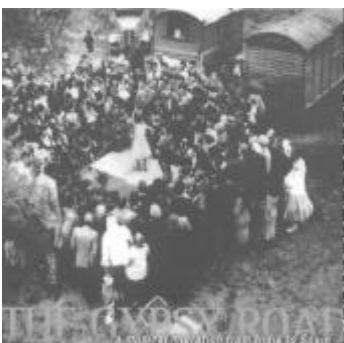
The Road of the Gypsies
Diverse Artiesten (2CD + boek)
Network 24756

The Soul of Klezmer
Diverse Artiesten (2CD + boek)
Network 30853

Gypsy Queens
Diverse Artiesten (2CD + boek)
Network 32843

The Gypsy Road
Diverse artiesten
Alula 1013

The Road of the Gypsies Diverse artiesten (Network 24756)

Opnieuw heeft Network het onderste uit de kan gehaald en met ongelofelijk veel zorg en toewijding de ultieme verzameling zigeunermuziek voor u samengesteld – variërend van meeslepende ballades tot vurige en opzweepende dansmuziek – met als motto: 'de blues der zigeuners'. Niet minder dan 32 opnamen, een derde waarvan nu voor het eerst wordt uitgebracht, vormen samen een panoramisch overzicht van de lange, avontuurlijke reis waaraan het volk der zigeuners omstreeks 1000 na Christus begon en die hen vanuit Rajasthan in het huidige India voerde naar Afghanistan, Irak, Egypte, Armenië, Turkije, de Balkan en alle andere Europese landen, helemaal tot in Spanje. Het is vooral aan hun passie voor muziek en dans te danken dat de zigeuners hun culturele identiteit altijd hebben behouden, ondanks de haat en de onderdrukking die hen vrijwel overal ten deel vielen. Baudelaire, die vele reizen maakte door Europa en geboeid was door de zigeuners die hij trof, omschreef hen als 'een profetische stam met gloeiende ogen'. In de liederen van de zigeuners weerspiegelen zich hun liefde voor de natuur en hun grote levensvreugde, maar ook hun lijden en de alledaagse besommeringen van hun zwerfende bestaan. Hun muziek is altijd virtuoos en even gevarieerd als de verscheidenheid aan zigeunervolken (zoals Roma en Sinti) die tijdens al die reizen is ontstaan. Samen met Alain Weber uit Parijs, die geldt als een van de meest vooraanstaande zigeunermuziekexperts ter wereld, hebben Christian Scholze en Jean Trouillet van Network ruim twee jaar gewerkt aan een afgewogen selectie uit het oeuvre van 28 ensembles uit 17 landen – samen twee CD's met tweeënehalf uur aangrijpende muziek. *Road of the Gypsies* is een muzikaal document zonder weerga, een verzameling unieke opnamen die definitief afrekent met alle gangbare clichés over kitscherige zigeunerfolklore. De Parijse fotograaf Carlos Muñoz-Yagüe, die al jaren lang de levensomstandigheden en cultuur van de zigeuners vastlegt, opende speciaal voor Network zijn legendarische archief met vele duizenden foto's. Network selecteerde daaruit de meest sprekende, zodat *Road of the Gypsies* ook visueel weer een indrukwekkende ervaring is.

Romanian Gypsy Music Taraf (Music of the World 137)

Gypsy Road Diverse artiesten (Alula 1013)

GypsyQueens Diverse Artiesten (Network 32843)

1. 16 Joden in Europa: de wortels van de klezmer

De wortels van de tegenwoordig zo populaire joodse feestmuziek – *klezmer* genaamd – zijn gelegen in de joodse gemeenschappen en shtetls in Polen, Roemenië, Rusland en de Oekraïne – waar vroeger jiddisch gesproken werd. Zo klinkt de klezmer nog steeds, tot op de dag van vandaag. Deze muziek, die allerlei Oosteuropese invloeden heeft geassimileerd maar niettemin typisch joods is, klinkt afwisselend penzind en klaaglijk, dan weer wild en uitbundig. Klezmer is niet alleen heel aanstekelijke muziek, maar vormt ook een prachtig voorbeeld van een levende traditie die zich nog steeds ontwikkelt en telkens nieuwe expressievormen vindt. De term 'klezmer' is afgeleid van twee Hebreeuwse woorden – *kley* en *zemer* – die samen zoveel betekenen als 'instrument van zang' – en heeft zowel betrekking op de muzikanten als op de door hen bespeelde instrumenten. De klezmermuzikanten – *klezmerim* genaamd – speelden tot in de negentiende eeuw vooral *fidl* (viool), *tsimbl* (cimbaal) en contrabas. Pas in de negentiende eeuw deed de klarinet zijn intrede en deze geldt tegenwoordig als het klezmer-instrument bij uitstek. Hoewel de klezmer in wezen seculiere muziek is, ontwikkelde zij zich in een diep-religieuze samenleving en veel van de stijlvormen zijn dan ook ontleend aan liturgische muziek. De 'wenende' en 'snikkende' tonen weerspiegelen de emotioneel geladen zangstijl van de cantor in de synagoge. Er is ook een 'oriëntaalse' vorm van klezmer, die op semitische bronnen wijst en verwantschap vertoont met de Griekse *rembetiko*. Tot de voornaamste dansvormen van de klezmer behoren de wervelende *bulgaren* de *freylekh* en verder drie Roemeense stijlen: de *hora*, de *sirba* en de *diona*.

The Soul of Klezmer Diverse Artiesten (Network 30853)

Phari Mamo Ando Drom (Network 26981)

Meditations of the Heart Michael / Edelson (Amiata 0298)

Silan Yair Dalal & Al Oi Ensemble (Amiata 1498)

Klezmer Music from Tel Aviv Sulam (Spectrum 15062)

Sulam is het Hebreeuwse woord voor de ladder die hemel en aarde met elkaar verbindt en die aan Jakob verscheen in een droom. Het vermeende bestaan ervan stelde de Chassidische joden in staat hun dagelijkse zorgen aan de kant te zetten. Maar Sulam betekent ook 'toonladder'. Voor de muzikanten rond klarinettist Moshe Berlin heeft de naam betrekking op hun muziek: klezmer als een combinatie van droom en werkelijkheid, van openbaring en verborgenheid, als onderdeel van de Joodse mystiek zoals die wordt verwoord in de geschriften van **Rabbi Ashlag** en die ook als Sulam bekend staat. Sinds de zestiende eeuw, toen muzikanten een veelvoorkomend beroep werd onder de joden in de Oosterse diaspora, werden de muzikanten die tijdens bruiloften en andere evenementen speelden, 'klezmer' genoemd. **Moshe 'Mussa' Berlin** werd in 1938 geboren in Tel Aviv, uit een geslacht met een lange muzikale traditie. Hoewel er nooit eerder plaatopnamen van hem werden gemaakt, geldt hij als voorbeeld voor artiesten als **Giora Feidman**, **Israel Zohar** en **André Hoido**. Sulam bestaat verder uit pianist Alexander Reiss, violist Girish Lev, slagwerker Mika Markovitz en fluitist/arrangeur Roman Kunsman.

Patterns of Jewish Life Brave Old World, the Epstein Brothers en anderen (Spectrum 16042)

Deze dubbel-CD bevat hoogtepunten uit de in 1992 in Berlijn gehouden concertreeks 'Traditional and Popular Jewish Music'. De jonge Amerikaanse combinatie **Brave Old World** met violist/zanger Michael Alpert, klarinettist Joel Rubin en cimbalist Stuart Brotman (die destijds meewerkte aan Ry Cooders' etnomusicologische onderzoek naar de bronnen van de jazz) bijt het spits af en onthaalt de luisteraar op een zesttal sprankelende klezmerstukken. Vervolgens is de beurt aan de dinosaurërs van de Jiddische muziek: de inmiddels hoogbejaarde maar nog altijd springlevende **Epstein Brothers** (die onlangs nog uitvoerig te zien waren in een aflevering van *Het uur van de wolf* op Nederland 3). Tevens waren zij kort geleden te gast bij Han Reiziger. Zelden klonk klezmermuziek uitbundiger en swingender! Daarna geven twee sterren van het Jiddische theater *acte de présence*: **Seymour Rextsite** en **Miriam Kressyn**. CD 2 opent met meeslepende vertolkingen van enkele mystieke en liturgische gezangen uit de *Sefardische* traditie, afkomstig uit Spanje, Jeruzalem/Aleppo en Marokko en uitgevoerd door o.a. cantor Rafi Barazani. Daarna volgen vijf liederen uit de *Ashkenazische* traditie door **Naomi Hirsch**, **Marcel Lang**, **Bernhard San** en **Philip Mayers**. De collectie wordt gecompleteerd door Judeo-Spaanse volksliederen en enkele voorbeelden van Chassidische rockmuziek door de groep **Piamenta** uit Brooklyn, volgelingen van de *Lubavitcher rebbe*. Een uniek cultuurhistorisch document met uitvoerige tekstbijlagen en foto's.

Bessarabian Symphony Joel Rubin & Joshua Horowitz (Spectrum 16062)

In Bessarabia, een streek tussen twee rivieren, de Prut en de Dniester, en de Zwarte Zee, leefden vroeger veel Joden. Deze CD is opgedragen aan The Bessarabian Symphony, een New-Yorkse klezmerband uit de jaren twintig, die werd geleid door trompettist Arele Greenspan en drummer Harry Truntz. Joel Rubin is een wereldberoemde klezmer. Hij werd bewonderd door **Dave Tarras**, speelde met **Brave Old World**, de **Klezmatrics** en de **Klezmer Conservatory Band** en ook met **Branford Marsalis**. Joshua Horowitz is een meester op de Joodse accordeon en studeerde ooit piano bij Nadia Boulanger. Verder is hij een van de zeer weinigen die nog de *tsimbl* (cimbaal) kunnen bespelen.

The Jewish Soul Roslyn Barak (Balance 94521)

Laat u door Roslyn Barak meevoeren in de wereld van de Joodse liederen en chansons. De beroemde vrouwelijke cantor van de Emanu-El synagoge in San Francisco interpreteert op haar debuutalbum werken van Joodse componisten uit de twintigste eeuw. Op onvergelykbare wijze geeft zij uitdrukking aan het verlangen, de blijdschap, het lijden, de smart en de hoop van het Joodse volk. *The Jewish Soul* bevat ruim een uur muziek vol melancholie en dromen, vol gevoel en verlangen naar warmte en vrede. Deze afwisselende en sfeervolle productie biedt de luisteraar een venster op de wereld van de 'Joodse ziel'. *Stereo* schreef over *The Jewish Soul*: 'Op schitterende wijze vertolkt de zangeres de emoties van het Joodse volk. Het klankbeeld van de CD wordt gekenmerkt door een enorme plasticiteit en ruimtelijkheid.' En *AudioVision* schreef: 'Puristische opnametechniek, een razend knappe instrumentatie en een fantastische stem voor vrienden van Joodse muziek.' Als u beschikt over een *Dolby Surround* decoder met randapparatuur, wekt deze CD een 'holografisch' klankbeeld tot leven waarin u zich als luisteraar aanwezig waant in de ruimte waar de opnamen werden gemaakt. Dan wordt uw luisterkamer pas écht tot concertzaal, waar u vergast wordt op een exclusief optreden van deze wereldberoemde sopraan. (Maar wees gerust: ook voor 'gewone' stereofielen valt hier ruim voldoende te genieten!)

Zeydes un Eyniklekh Joel Rubin with the Epstein Brothers Orchestra (Spectrum 16102)
Kings of Freylekh Land The Epstein Brothers Orchestra (Spectrum 16112)
Patterns of Jewish Life Diverse artiesten (Spectrum 16042)
Israel – Yiddish Soul (19) Giora Feidman & Ensemble (Klezmer) (Network 55836)
Klezmocopter Nunu (Enja 8888282)
Beregovski's Khasene Joel Rubin & Jewish Music Ensemble (Spectrum 16142)
Hungry Hearts Joel Rubin (Spectrum 16152)
Sheshbesh Sheshbesh (Enja 8888302)
The Jewish Soul Y'rushalayim Shel Zahav (Balance 94521)

2. RUSLAND

Hamburg Concert Mikhail Alperin (Jaro 42012)
Folk Dreams Mikhail Alperin (Jaro 41872)
Music Moscow Art Trio (Jaro 42142)

2.1 Moldavie

Oglinda Trigon (Jaro 42152)

3. Het Midden-Oosten

3.1 De Arabische wereld

Almeer dan duizend jaar vóórde Islam was de muziek van de nomadische Arabische stammen met haar hedonistische karakter een hoogontwikkelde kunstvorm. In die tijd was muziek vooral vrouwenwerk. Vrouwelijke slaven werden naar de steden gebracht om in de huizen van edelen en caravanserais voor vermaak te zorgen, als prostituees en als kunstenaresses. Ook vergezelden zij de krijgers naar het slagveld, waarbij ze de *duff* en de *tabla* bespeelden, krijgsliederen zongen en *rajaz* (gedichten) declameerden terwijl de mannen vochten. De belangrijkste mannelijke muzikanten waren *mukhanathin* – travestieten in slavernij. Na de opkomst van de Islam werden zang en muziekinstrumenten als zondig beschouwd en al snel verboden. Officieel is er nog steeds geen muziek in de Islam. De oproep tot het gebed, bijvoorbeeld, wordt niet als muziek beschouwd, hoewel ze onmiskenbaar gebaseerd is op de gecompliceerde *maqamat* – de Arabische toonladder. Maar al in de zevende eeuw, onder Harun el-Rashid (het tijdperk van 'Duizend-en-één Nacht'), werd de zang in ere hersteld.

Arabische toonladders en ritmen

De modi van de Arabische toonladders ontstonden tijdens de Gouden Eeuw van de Arabieren en zijn nog steeds geldig. De melodie is georganiseerd op een reeks *maqamat* (melodische modi), die elk afzonderlijk (*maqam*) een eigen toonladder heeft, alsmede een eigen register, een of meer voornaamste noten en kenmerkende melodische frasen. Bij elke modus hoort een bepaalde stemming, seizoen of lichaamsvocht. In de negende eeuw bedacht Safi el-Din een modus voor elk uur van de dag. Tegenwoordig wordt aangenomen dat er in Egypte veertig modi bestaan en elders ongeveer twintig. Zij worden niet verdeeld in twaalf halve tonen, zoals in het Westerse toonsysteem, maar in 24 kwart tonen. Het grote aantal modi, die allemaal samenhangen, betekent dat het voor een Arabische zanger niet eenvoudig is om van de ene *maqam* over te gaan naar de andere. Ook de Arabische ritmiek is gecompliceerd, maar ze is toch beter te begrijpen. Het meest fundamentele ritme is *rajaz* – het ritme van kamelehoeven in het zand. Op basis daarvan ontwikkelden nomadische Bedoeïenen 'al-Huda', het lied van de karavaan. Het verhaal wil dat ze hun lastdieren daarmee zo effectief kunnen afleiden van hun inspannende werk, dat de kamelen zo vers als een hoentje aankomen na een lange tocht door de woestijn, begeleid door trommelslagen, om daarna plotsklaps dood neer te vallen van vermoeidheid. Moderne Arabische ritmes variëren in lengte van extreem kort (twee tellen) tot extreem lang (88 tellen). Van de 111 ritmen, *iqā* genaamd, die ooit zijn opgetekend, worden er slechts ongeveer tien regelmatig gebruikt. Een daarvan is de *matsoum* in 4/4, het meest gebruikte ritme in de populaire muziek. Vaak wordt dit halverwege het lied vertraagd tot het *masmoudi*-ritme, dat in 8/4 staat. Voor klassieke liederen gebruikt men meestal de *samaai*, een 8/10 ritme.

Syria (27) Hamza Shakkūr & Ensemble Al-Kindī (Network 56985)

De mystieke broederschap der Sufi, ofwel Derwischen, heeft een omvangrijk repertoire aan religieuze muziek ontwikkeld, dat terug te voeren is op Qur'an-lezer Ibn Amir uit de achtste eeuw. Hoewel in de moskee geen andere muziekinstrumenten dan slagwerk zijn toegestaan, worden deze gezangen van oudsher begeleid door een ensemble bestaande uit *ney* (houten fluit), *qānun* (citer), *rabāb* (rebec) en de beide luiten *ūd* en *tanbūr*. Shayk Hamza Shakkūr studeerde bij **Tawfiq al Muna'jid** en geldt als een van de meest vooraanstaande vertolkers van Islamitische gezangen, die hij geheel volgens de oude principes uitvoert.

Rabih Abou-Khalil is afkomstig uit Libanon, maar woont en werkt alweer bijna twintig jaar in Duitsland. Daar stapte hij over van de klassieke muziek (hij studeerde fluit aan het conservatorium) op de Arabische en sindsdien bouwde hij aan een oeuvre dat enerzijds diep geworteld is in de Arabische traditie en anderzijds een brug slaat naar de westere klassieke muziek en de jazz. Op zijn albums worden diverse grote namen uit de jazz mee, zoals **Charlie Mariano**, **Kenny Wheeler**, **Sonny Fortune**, **Glen Moore**, **Michel Godard** en **Steve Swallow**, maar ook percussionisten uit diverse culturen, zoals Ramesh Shotham, Milton Cardona en Nabil Khaiat. Op *Arabian Waltz* is het strijkkwartet van de Roemeen Alexander Balanescu te horen.

Arabian Waltz Rabih Abou-Khalil (Enja 90592)

Op dit album is de veelzijdige Libanese oud-speler een uitdagende samenwerking aangegaan. Het wereldberoemde Balanescu Quartet speelde eerder al met de Pet Shop Boys, Kate Bush en Michael Nyman. Met deze CD kan ook Rabih Abou-Khalil aan het rijtje toegevoegd worden. Een bijzonder album, waarbij zowel muzikale als landsgrenzen op een zeer verantwoorde wijze overschreden worden. Een ongewone combinatie van een felenswingend strijkkwartet, de inventieve tubaspeler Michel Godard die absoluut niets te dol is, Nabil Khaiat, een meesterpercussionist die aan één handtrommel een wereld van ritmen ontlokt en een oudspeler die tot de absolute wereldtop behoort.

The Sultan's Picnic Rabih Abou-Khalil (Enja 80782)

Kenny Wheeler, Charlie Mariano, Steve Swallow, Howard Levy, Nabil Khaiat en Michel Godard zijn muzikanten die elk op hun eigen terrein veel aanzien genieten. Geen mens had kunnen dromen dat zij ooit nog eens allemaal samen zouden komen om mee te werken aan één project. Rabih Abou-Khalil keeg het echter voor elkaar, en hoe! Oosterse melodieën, gecombineerd met jazzlijnen, daarbij gebruik makend van o.a. oud, mondharmonica en elektrische gitaar; dat is kwaliteit van de bovenste plank. Voor deze CD ontving Rabih Abou-Khalil een Jazz Award.

Blue Camel Rabih Abou-Khalil (Enja 70532)

Met onder meer Kenny Wheeler, Charlie Mariano, Steve Swallow, Nabil Khaiat, Milton Cardona en Michel Godard. Rabih Abou-Khalil overtreft zichzelf keer op keer met zijn afwisselende albums. In dit album speelt de saxofoon een bescheiden hoofdrol in de speurtocht naar de versmelting van wereldmuziek en jazzmuziek. Prachtige solo's van zowel saxofoon als oud en slagwerk, brengend de luisteraart tot grote extase!

Tarab Rabih Abou-Khalil (Enja 70832)

Al-Jadida Rabih Abou-Khalil (Enja 60902)

Roots & Sprouts Rabih Abou-Khalil (MMP 170890)

Bukra Rabih Abou-Khalil (MMP 17889)

Between Dusk and Dawn Rabih Abou-Khalil (MMP 170886)

Odd Times Rabih Abou-Khalil (Enj 93302)

Yara Rabih Abou-Khalil (Enj 93602)

Kings of Freylekh Land Epstein Brothers
Spectrum 16112

Music Moscow Art Trio
Jaro 42142

Syria (27) Hamza Shakkūr &
Ensemble Al-Kindī
Network 56985

Arabian Waltz Rabih Abou-Khalil
Enja 90592

The Sultan's Picnic Rabih Abou-Khalil
Enja 80782

Turkey (10) Mustafa Kandirali&Ens.
Network 54036

3.2 Turkije

Ondanks de repressie van traditionele muzieksoorten onder de modernisatiegolf van Atatürk, bleek de *halk müziği* (Turkse volksmuziek) duurzamer dan Kemal. De voornaamste categorieën zijn rurale muziek, Koerdische muziek, *ozan* en *türkü*. De *ozan* is een zeer oude traditie die nog steeds springlevend is. Het is demuziek van de volkspoëten uit Anatolië, ook wel *ashiks* genaamd, die al sinds de tiende eeuw rondtrekken over de centrale hoogvlakte. De beroemdste van hen is ongetwijfeld Pir Sultan Abdal. *Türkü* bevat alle elementen van Turkije's andere muziektradities en heeft zich ontwikkeld tot een folkloristisch getinte stedelijke popmuziek. Maar de meest populaire muziek in Turkije is zonder twijfel *Arabesk*. Deze muziek is meer Arabisch dan Turks en heeft zich vanaf de jaren zestig vooral via de media verspreid. De Turkse klassieke muziek is een voortbrengsel van de Ottomaanse beschaving. Ze is gebaseerd op een modaal systeem – *maqam* – en ruim vijfhonderd jaar geleden geformaliseerd. De belangrijkste instrumenten waarop deze muziek wordt gespeeld, zijn de *tambur* (langhalsluit), *ney* (houten fluit), *rebab*, *kanun* (citer), *oud* (luit) en *kemanche* (soort knieviool). De *fasil* – of semi-klassieke stijl – tenslotte is een nachtclubversie van de Turkse klassieke muziek. Deze muziek is duidelijk beïnvloed door zigeuners en elke ruimte tussen de coupletten wordt opgevuld met virtueuze improvisaties door de sterren van het ensemble. De klarinetist **Mustafa Kandirali** behoort tot de meest beroemde vertolkers van deze muzieksoort.

Turkey (10) Mustafa Kandirali&Ensemble(Network 54037)

Meesterklarinetist Mustafa Kandirali is de verpersoonlijking van de Turkse smeltkroes – die een brug slaat tussen het Middenen het Verre Oosten. Zijn bijnaam 'de Benny Goodman van het Midden-Oosten' is in alle opzichten gerechtvaardigd, want hij is ook sterk door de jazz beïnvloed. Toen **Louis Armstrong** Kandirali in Istanboel hoorde spelen, nodigde hij hem spontaan uit voor een sessie. Zijn meesterschap blijkt onder meer uit de speelse manier waarop hij de meest uiteenlopende elementen (volksmuziek, klassiek, buikdansmuziek en jazz) met elkaar weet te verenigen. Geen wonder dat deze solist regelmatig optreedt voor tot denok toegevoelde voetbalstadions.

Sultan's Secret Door Burhan Öçal&Istanbul Oriental Ensemble(Network 25830)

Het Istanbul Oriental Ensemble nodigt de luisteraar uit op een bezoek aan de harem van de Sultan. Deze geeft net een groot banket en het beste orkest van de stad (het Oriental Ensemble) is uitgenodigd om de feestgangers muzikaal te laven. De muziek op dit album is gebaseerd op zelfverzonnen verhalen waardoor de muzikanten zich lieten inspireren bij het maken van de nummers. Elke track symboliseert een belangrijk moment van het banket en zorgt ervoor dat de luisteraar als het ware betrokken raakt bij het feestgedruis. Het Istanbul Oriental Ensemble bestaat uit zes topmuzikanten. De muziek blijft boeien tot en met de allerlaatste klank en laat deluisteraar niet meer los. Kwaliteit van de bovenste plank!

Gypsy Rum Burhan Öçal & Istanbul Oriental Ensemble (Network 57944)

Magnet Dance Okay Temiz (Enja 8888192)

Music of Turkey Necdet Yasar Ensemble (Music of the World 128)

Mysteries of Turkey Talip Özkan (Music of the World 115)

Turkish Folk Songs & Sufi Melodies (Music of the World 122)

Sema & Taksim Sema (Peregrina 50021)

Magnet Dance Temiz Okay (Enja 8888192)

Sufi Melodies Bayram (Music of the World 122)

Life Road Oriental Wind (Jaro 41132)

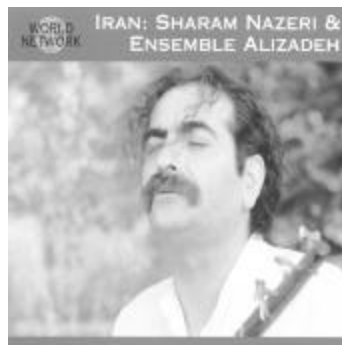

Sultan's Secret Door
Istanbul Oriental Ensemble
Network 25830

3.3 Koerdistan

Hoewel de Koerden geen eigen staat hebben, vormen zij een aanzienlijke bevolkingsgroep in Turkije, Syrië, Irak en Iran. Hun folklore en nationale identiteit bewaren zij met behulp van de *dengbej* (troubadours), *stranbej* (populaire zangers) en *cirokbej* (verhalenvertellers). Een *dengbej* is een zanger met een exceptioneel goed geheugen – in feite de hoeder van het culturele erfgoed van Koerdistan – aangezien hij honderden liederen moet kunnen onthouden die nergens staan opgeschreven. *Dengbejs* zingen over de strijd voor vrijheid, maar hun repertoire omvat ook liefdesliederen en amusement. De voornaamste instrumenten zijn blaasinstrumenten, zoals de *blur* en de *dūdūk*, die vooral in de bergen worden bespeeld (gebruik makend van de echo in de valleien), en verder snaarinstrumenten zoals de *tembur* en de *saz*, die vooral in de stad worden gebruikt.

Iran/Kurdistan (33) Sharam Nazeri & Ensemble Alizadeh (Network 58395)

Iran/Kurdistan (33)
Sharam Nazeri&Ensemble Alizadeh
Network 58395

3.4 Iran

De wortels van de Perzische muziek gaan terug tot in de oudheid. Toen Alexander de Grote Perzië veroverde, was hij diep onder de indruk van de instrumenten en melodieën die hij daar aantrof. Allerlei instrumenten die tegenwoordig overal worden gebruikt, zoals de luit, de hobo, de viool, het cimbaal en de harp, hebben hun oorsprong in dit gebied. De voornaamste instrumenten van de klassieke Perzische muziek zijn de *santur* (afgeleid van het Griekse 'psalterion' – een soort cimbaal), de *tar* (een langhalsluit), de *kemanche* (kleine knieviool), de *ney* (houten fluit) en de *zarb* (handtrommel). Zang speelt in deze muziek een belangrijke rol, vanwege de grote waarde die wordt toegekend aan de poëzie.

Iran(3) Mohammad Reza Shadjarian & Ensemble Aref (Network 52986)

Master of the Persian Santoor Behnam Manahedji (Spectrum 15082)

Kord Bayat Persia (Music of the World 134)

Brother to Brother Roxana (Laika 35100912)

Djaadu Roxana (Laika 35100723)

3.5 Afghanistan

De muziek van Afghanistan kijkt west-, oost-, noord- en zuidwaarts. De klassieke traditie van Centraal Azië is nauw verwant aan de Perzische en Indiase *ghazal*, terwijl de muziek van het platteland soms Arabisch klinkt en soms Chinees. Ondanks alle verschillende invloeden heeft de Afghaanse muziek iets unieks, dat samenhangt met het berglandschap waar ze uit voortkomt. Het meest opmerkelijke instrument is de *vaj* of *waji*, afkomstig uit de noordoostelijke streek Nuristan. Het betreft een gebogen harp, die doet denken aan instrumenten uit Zuid-India en Birma. Net als in vele andere Islamitische samenlevingen is muziek vooral een mannelijke aangelegenheid. De meeste instrumenten mogen niet door vrouwen worden aangeraakt, met uitzondering van de tamboerijn en de mondharp. Soms bedrijven vrouwen de zangkunst, maar slechts zelden doen ze dat professioneel. Traditioneel genoten muzikanten weinig aanzien, maar de komst van de radio – omstreeks 1950 – heeft dat ingrijpend veranderd.

Afghanistan(28) Diverse artiesten (Network 56986)

Memories of Herat Herawi Aziz (Latitudes 50602)

Afghanistan (28) Diverse artiesten
Network 56986

3.6 Sudan

Sundaniyat Rasha (Intuition 32142)

Het repertoire van Rasha bevat elementen van zowel populaire stijlen als reggae of Afro-Cubaanse ritmes, maar ook authentieke Sudanese liederen en zelfs Sufi-melodieën. Dat laatste is eigenlijk verrassend, aangezien het gebruikelijk is dat Sufi alleen door mannen wordt vertolkt. Rasha's grote kennis van de rijke cultuur van Sudan en haar enorme talent als componiste en bandleider zorgt ervoor dat 'Sundaniyat' onseenaantrekkelijk en divers beeld geeft op de bijzondere muziek die Sudan ons te bieden heeft.

3.7 Azerbaijan

Legendary Art of Mugham(37) Qasimov Ensemble (Network 28296)

3.8 Uzbekistan

Uzbekistan Ensemble Shavkat(38), feat. Munadjat Yalchieva (Network 28297)

3.9 Egypte

Heavy Cairo Traffic Koch/Schutz/Studer(Intuition 31752)

Azerbaijan (37)
Mugham Qasimov Ensemble
Network 28296

4. Afrika

Bolomakote Farafina (Intuition 20262)

Nemako Farafina (Intuition 32412)

4.1 Noord-Afrika en de Sahara

Het woord 'luit' is afkomstig uit het Arabisch (*al 'ud*, wat zoveel betekent als 'het hout', het materiaal waar het instrument uit is vervaardigd). De *aoud* maakte al deel uit van de Arabische muziek toen de eerste minstrels het instrument gebruikten om hun gezongen poëzie te begeleiden. Na de komst van de Islam speelde de aoud een centrale rol in de formulering van de Arabische muziek, in de handen van wiskundigen en filosofen. In Marokko kent men naast de klassieke aoud ook de *gimbri*, een soort luit die verwantschap vertoont met instrumenten uit Guinee en Senegal. De klankkast van de gimbri is gespannen met een vel en hij heeft twee of drie snaren, terwijl de aoud er meestal elf heeft. Het meest bekende slaginstrument is de *darabouka*, een trommel van aardewerk, die naar onderen taps toeloopt. Het vel moet meestal boven een vlam worden verhit om de juiste toon te verkrijgen. De Egyptische *tabla* is vrijwel dezelfde trommel, maar deze wordt over de knie gelegd. Het meest gebruikte slaginstrument daar is de *riq*, de trommel die beroemd geworden is als begeleiding van buikdanseressen. Terwijl de straatmuziek in Marokko en Algerije sterk Arabisch beïnvloed is, klinkt in de dorpen en op het platteland de muziek van de Berbers en van de Toeareg. Hun muziek verschilt sterk van de Arabische, zowel qua ritme, instrumenten, stemming en klank.

Sahrauis The Music of the West Sahara, Diverse Artiesten (Intuition 32552)

Op het grote wereldmuziekgebeuren de WOMEX kreeg de muziek van de Sahrauis, een volk dat twintig jaar in ballingschap leeft, uitzonderlijk veel aandacht. We mogen met recht spreken van een 'hot item' in de wereldmuziek. Nubenegra-producer Manuel Dominguez neemt u mee op een 3CD's langere reis door de woestijn.

- 1 Een kennismaking met het betoverende gezang van de vrouwelijke Sahrauis.
- 2 De overgang van de traditionele naar de modernere muziek van de Sahrauis.
- 3 De groep 'Martir Luali' en hun epische strijdliederen.

De trouwe gids die u veilig door de woestijn loodst is een schitterend en prachtig geïllustreerd 124 pagina's tellend boek. Naast uniek fotomateriaal wordt de politieke, historische en culturele achtergrond van dit intrigerende volk in begrijpelijke taal uit de doeken gedaan. De 3 CD's zitten samen met het boek in een zeer verzorgde luxe-verpakking. Onvergetelijke vrouwenstemmen, uitstekende muzikale uitvoeringen, rijke ritmiek, poëzie.

Desert Blues Diverse artiesten (Network 58774)

Dit is de eerste van een serie thematische dubbel-CD's in 'prachtband' die door het Duitse Network label met veel zorg en aandacht worden samengesteld.

Desert Blues biedt een subliem overzicht van de muziek uit diverse culturen in en om de Sahara, van Mauretanië tot Ethiopië en van Marokko tot Mali. De luisteraar wordt onthaalt op een bloemlezing uit de weemoedige 'blues' van de Sahara, met grote namen als **Yousso N'Dour**, **Ali Farka Touré** en **Aster Aweke**, en verder minder bekende maar minstens zo belangrijke artiesten als **Hassan Hakmoun**, **Baly Othmani** en **Dimi Mint Abba**. Een unieke verzameling!

Color Me Cairo Roman Bunka (aoud) (Enja 90832)

Malik at-Taqasim Abdu Dagir (viool) (Enja 80122)

Mejnoun Safy Boutella (Indigo 2501)

A Prayer for the Soul of Layla Jamshied Sharifi (Alula 1005)

'Our world just got bigger' is hier de perfecte omschrijving. Muziektradities uit het Midden-Oosten, exotische melodien verenigd met West-Afrikaanse ritmen en hypnotische gloeiende vocalises. Deze muziek, van grote verscheidenheid en kracht, is weelderig en diep spiritueel. Het komt recht uit het hart en uit de zie en is eigenlijk, om het in een woord smen te vatten, een gebed. Wat deze muzikanten, die eerder hebben gewerkt met acts als Zap Mama en Pat Metheny, met elkaar gemeen hebben, is enerzijds de elektrische World Beat en de akoestische traditie. De CD is een klanktapijt van glasheldere percussieve ritmiek.

Takht Sonia M'Barek (Network 32375)

Deze jonge zangeres is een van de meest interessante nieuwkomers in de wereld van de klassieke Arabische zang. Zij presenteert de *Maalouf*, een klassieke Tunesische muziekstijl, die zijn roots heeft in Andalusië. Door de Franse persontvangers als een 'moderne diva'. Ze wordt begeleid door een groep van zes muzikanten op strijkers, nay, qanoun, oude percussie.

The Fire Within Hassan Hakmoun (Music of the World 135)

Life around the World Hassan Hakmoun (Alula 1009)

Sudan Muhamed El Amin (Spectrum 15232)

4.2 West-Afrika

Er zijn maar weinig gebieden in de wereld die zo rijk zijn aan ritmes, melodien en muzikale schakeringen als West-Afrika. De regio bestaat uit vijftien landen. De oude koloniale banden hebben de muziekscene effectief verdeeld in twee invloedssferen, die worden gedomineerd door respectievelijk Londen en Parijs. De *manding*-muziek uit Mali en Senegal is inmiddels overal ter wereld bekend. Veel vandelende van de zedetraditionele kaste van verhalenvertellers – de *jali* – zijn internationale sterren (Salif Keita, Mory Kanté en Ali Farka Touré) en honderden CD's met hun muziek zijn overal verkrijgbaar. De muzikale traditie uit Senegal en Gambia heeft enkele van de allergrootste wereldmuziek-sterren voortgebracht, waaronder Yousso N'Dour en Baaba Maal. In landen als Mauretanië en Mali heeft ook de invloed van de Islam haar stempel gedrukt op de muziek. Geen van West-Afrika's ruim tweehonderd talen kent een eigen schrift. Dit leidt soms tot verwarring bij de spelling van de namen van artiesten. 'Diabaté' wordt soms 'Jobarthe'.

Termenlijst West-Afrika

Balafon: Houten xylofoon met 18-21 staven, die overal in West-Afrika voorkomt.

Berimbau: Getokkelde boog uit Cabo Verde, waarbij een losse kalebas of demond van de speler als klankkast wordt gebruikt.

Coladeira: Kaapverdiaans dansritme met 'straffe' beat.

Djembe: Bokaalvormige trommel met éen vel, afkomstig uit Senegambia.

Griot: Franse term voor de 'jali', rondtrekkende Mandingo-troubadours (vrouwelijk minstrelsheten *griottes*).

Highlife: Feestelijke dansmuziek uit Engelstalige landen in West-Afrika.

Jali: zie *Griot*

Juju: Populaire muziekstijl van de Yoruba uit Nigeria.

Kora: De 21-snarige harpluit van de griots.

Mbalax: Percussiemuziek van de Wolof (het woord *mbalax* betekent 'ritme'), zoals die populair gemaakt werd door Yousso N'Dour.

Ngoni: Drie- tot vijfsnarige *Bamana* of *Mandinka*-gitaar uit Mali en Guinee. Voorloper van de banjo.

Palm-wine: Akoestische gitaarstijl luit Engelstalige gebieden.

Viola: Twaalfsnarige tenorgitaar uit Cabo Verde.

Wassoulou: Populaire stijl in Mali, die wordt vertolkt door zangeressen uit de Wassoulou-streek. Hun ongepolijste stemmen worden begeleid door viool en ngoni

Xalam: Drie- tot vijfsnarige *Wolof*-luit uit Senegambia.

The Gambia (23) Tata Dindin (Network 56981)

Tata Dindin (eigenlijk Ebraïma Jobarthe) stamt uit een familie die al generaties lang koraspelers heeft voortgebracht. De kora vereist een grote technische vaardigheid en wordt in West-Afrika het 'instrument der koningen' genoemd. In Tata Dindin's spel worden 'magische ritmes en meditatieve patronen verweven tot een microkosmos van Afrikaanse tradities' (Journal Frankfurt). De zingende snaren van de kora bieden een klankrijkdom die niet alleen de oren streelt, maar ook daadwerkelijk onder de huid kruipt. Dankzij zijn adembenemend virtuoze spel, aangrijpende zang en eigen composities groeide Tata Dindin uit tot de populairste muzikant van zijn land en een idool van de jeugd.

Sahrauis
Music of the Western Sahara
Diverse Artiesten (3CD + boek)
intuition 32552

Desert Blues Diverse Artiesten
Network 58774 (2CD + boek)

A Prayer for the Soul of Layla
Jamshied Sharifi
Alula 1005

The Gambia (23) Tata Dindin
Network 56981

Senegal (29) Yandé Codou Sène e.a.
Network 58391

Senegal (29) Yandé Codou Sène & Youssou N'Dour (Network 58391)

Met deze CD gaat een lang gekoesterde droom van Youssou N'Dour in vervulling: om samen met Serer-muzikanten terug te keren naar zijn 'roots' en ons voor te stellen aan zangeres Yandé Codou Sène, die hij al sinds zijn jeugd bewondert en die hem ooit inspireerde om zelf te gaan zingen. Dit unieke album bevat de eerste opnamen die ooit op CD zijn verschenen van de polyfonie van de Serer, een van de oudste tradities van heel Afrika. En verder natuurlijk Youssou N'Dour zelf in een voor hem ongebruikelijke, traditionele en akoestische entourage!

SoGolo Boubacar Traoré (Indigo 2534)

In de jaren zestig werden de inwoners van Mali elke ochtend gewekt door het melancholieke stemgeluid van Boubacar Traoré via de radio, als hij het onafhankelijkheidslied zong. Al zijn generatiegenoten hebben gedanst op hits als *Mali Twist* en *Kayeba*. Hij was zowel de Chuck Berry als de Elvis Presley van Mali, maar ondanks zijn populariteit had hij niet eens geld om sigaretten te kopen. Toen eind jaren tachtig een album van hem verscheen, konden de Malinezen hun oren niet geloven: iedereen dacht dat hij was verdwenen. Op dit album blijft hij trouw aan zijn muzikale wortels – hij speelt uitsluitend akoestische gitaar en laat zich begeleiden door zijn oude vriend Baba Dramé op kalebas. Meeslepende liederen, vertolkt door een van de meest doorleefde stemmen van West-Afrika.

Super Rail Band de Bamako Super Rail Band de Bamako (Indigo 2500)

De 'grondleggers' van de Malinese popmuziek. Inmiddels wereldwijd bekend dankzij hun vele tournees en optredens tijdens rootsfestivals, ook in Nederland. Zovende bassen, ijlle gitaren, messcherpe zang en opzweepende percussie zijn het handelsmerk van dit twaalfkoppige orkest

Un Touareg s'est marié à une Pygmée KiYiMbock (Ivoorkust) (Indigo 2510)

Een uitzonderlijk rijk geschakeerd compositorisch palet, vol exotische ritmes en talen (Bete, Yoruba, Zoeloe etc.), die een culturele symbiose vormen die heel Afrika omvat: van pygmeeënpolyfonie via Zuid-Afrikaanse gezangen tot de klanken van de *griots* en de warme ademvandesavanne. Het allereerste stecht Pan-Afrikaanse album!

Mansa Super Rail Band de Bamako (Indigo 2520)

Kelea Kamale Ngoni (Mali) (Indigo 2517)

Jama Chorale Julien Jouga (Senegal) (Indigo 2531/32)

Continents Marc Vella & Adama Drame (Burkina Faso) (Indigo 2504)

African Odyssey vol. 2 Various Artists (Music of the World 119)

Aira Yo, la danse Jeune La Famille Dembele (Amiata 1596)

Kontome Gabin Dabire (Amiata 1996)

Kora Music from Gambia Yan Kuba (Lattitudes 50611)

Lukas Ligeti Lukas Ligeti (Intuition 32162)

Mandingo Live from Côte d'Ivoire Aïcha Koné (Spectrum 15142)

Tabara Gambian Kora Music (Music of the World 129)

Kumura Bidinte (Intuition 32562)

Freetown Seydu (Intuition 32692)

So Golo Boubacar Traoré
Indigo 2534

4.2.1 Mali

De Bamako Super Rail Band (Indigo 2500)

Mansa Super Rail Band (Indigo 2520)

Kelea Kamalengoni (Indigo 2517)

Mouneissa Rokia Traore (Indigo 2524)

Kenedougou Foly Neba Solo (Cobalt 092812)

Bende Abdoulaye Diabate (Cobalt 092872)

Duga Lobi Traore (Cobalt 092892)

Divas from Mali Kandia Kouyate (Network 28301)

Sewgou Lobi Traore (Cobalt 092752)

Kontome Gabin Dabire
Amiata 1996

4.2.2 Senegal

Jama Julien Jouga-Chorale (Indigo 253132)

Thiaroye El Hadj n' Diaye (Sigi1033)

4.2.3 Congo

Kesse Kesse Antoine Moundanda (Indigo 2541)

4.3 Centraal en Oostelijk Afrika

Dit enorme gebied, dat zich uitstrekt van Kameroen tot aan de oostkust, wordt gekenmerkt door een grote verscheidenheid aan culturen en stijlen. Kameroen en Zaïre vallen welhaast spreekwoordelijk samen met 'donker' Afrika, terwijl de landen aan de Oostkust sterk beïnvloed zijn door de Arabische cultuur en Zanzibar (in cultureel en muzikaal opzicht) eigenlijk meer een internationale smeltkroes is dan een deel van Afrika.

Enkele muzikale termen

Bikutsi: Snelle en wilde dans/muziek uit het zuidoosten van Kameroen. Afgeleid van *biku* (beuken) en *tsi* (de grond).

Chakacha: Swahili brulloftsdans voor vrouwen en meisjes (taarab).

Goma: Dans voor speciale gelegenheden (taarab).

Likembe: Centraal-Afrikaanse duimpiano, vergelijkbaar met de *sanza* of *mbira*.

Ngoma: Troms of trommelen, zingen en dansen (in de Bantu-talen).

Soukous: Volksdans, tegenwoordig de algemene term voor dansmuziek uit Zaïre.

Taarab: Populaire muziek van de islamitische Swahili-volken langs de Afrikaanse oostkust.

Tumba: Soort conga (Tanzania).

Music from Uganda Ngoma (Music of the World 142)

Moneissa Rokia Traore
Indigo 2524

4.3.1 Kameroen

Ndiga Man Contre-attaque: nawougopay? Lapiro de Mbanga (Kameroen) (Indigo 2506)

KiYiM' Bock Ray Lema (Indigo 2510)

Beza Ba Dzo Anne-Marie Nzie (Indigo 2543)

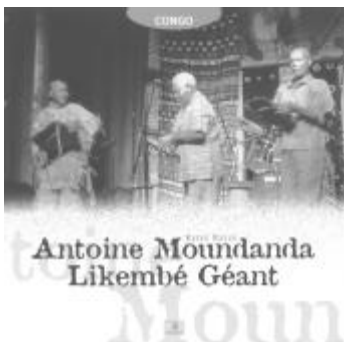
Ndingamancontre-attaque: na wou gopay? Lapiro de Mbanga (Indigo 2506)

4.3.2 Equatoriaal Guinee

Dit relatief onbekende Afrikaanse land is dankzij ruim twintig jaar dictatuur vrijwel volledig geïsoleerd geweest van de rest van de wereld. Vanwege de Spaanse overheersing beschikt het land echter over een muzikale cultuur die uniek is in Afrika. Met name het kleine, vulkanische eiland Bioko (vroeger Fernando Pó geheten), dat voor de kust van Kameroen is gelegen, heeft een rijke muziektraditie waarin een hoofdrol is weggelegd voor zang en trommelgroepen. De samenhang van twee of meer vrouwen doet soms gek genoeg denken aan Bulgaarse koorzang, hoewel er van een relatie tussen die twee culturen absoluut geen sprake is.

Hijas des Sol Sibéba (Intuition 31782)

Het debuut van de groep Sibéba uit Equatoriaal Guinee, met de zangeressen Piruchi Apo Botup en Paloma Loribo Apo, was een van de absolute wereldmuziek-sensaties. De muziek uit dit relatief onbekende Afrikaanse land en dan vooral het voor de kust gelegen eiland Bioko – de thuisbasis van Sibéba – is namelijk een regelrechte verrassing. De messcherpe samenhang, vaak a capella, afgewisseld en ondersteund door een met veel percussie aangedreven ensemble, doet enigszins denken aan de vroege platen van Zap Mama (o.m. door de vocale percussietechniek), alleen komt hier alles uit slechts twee kelen. De soms feestelijk uitbundige en dan weer ingetogen liederen gaan vaak over de maatschappelijke en politieke problemen die voortvloeien uit de confrontatie tussen de inheemse cultuur en de westerse, maar de CD bevat ook traditionele stukken. Een absolute sensatie!

Kesse Kesse Antoine Moundanda
Indigo 2541

4.3.3 Ethiopië

Hoewel het land vaak in verband wordt gebracht met de reggae-muziek van Jamaica – heeft de Ethiopische muziek niets met reggae van doen. Alleen is het zo dat de Jamaicaanse Rastafari (afgeleid van *Ras Tafari Makonnen* – de titel en achternaam van keizer Haile Selassie) zich beroepen op oude banden met Ethiopië en keizer Haile Selassie als levende godheid beschouwden. De eigen traditionele muziek is vooral vocaal en verhalend en vertoont een opvallende gelijkenis met die van de mandinka uit West-Afrika. Zangeres Aster Aweke geldt als de ongekroonde koningin van het Ethiopische lied, hoewel zij al jarenlang in de Verenigde Staten leeft.

Seleshe – Songs from Ethiopia Today Seleshe Demassae (Spectrum 15162)

De Ethiopiër Seleshe Demassae is afkomstig uit een der weinige culturen waar nog altijd gezongen wordt met begeleiding van een lier. Als zanger, danser, instrumentalist, componist en dichter put Seleshe uit de rijkdomaan culturen in zijn vaderland. Hij studeerde traditionele Oost-Afrikaanse muziek, gaf onderwijs in Afrika, Europa en de Verenigde Staten en specialiseerde zich in de traditie van de *Azmaris* – de troubadours van Oost-Afrika. Hij begeleidt zichzelf op de *krar* – de Ethiopische variant van de lier. Deze wordt nauwelijks gebruikt als solo-instrument en dient vooral om de tekst te accentueren met 'sprekende ritmes'. Op deze CD speelt Seleshe samen met de percussionist Souleymane Touré uit Côte d'Ivoire, die een grootmeester is op de talking drum. Zodoende betreft het hier niet alleen een bijzondere gelegenheid om kennis te maken met de in Europa nauwelijks bekende traditie van de Oost-Afrikaanse troubadours, maar tevens een unieke ontmoeting tussen twee verschillende Afrikaanse culturen. Dubbel aanbevolen!

Tesfaye - A Future Hope Seleshe, Damessae (Music of the World 107)

4.3.4 Zanzibar

Spices of Zanzibar Mila na Utamaduni (Network 24210)

Almeer dan duizend jaar lang vormt het eiland Zanzibar een kruispunt van handelswegen die Afrika, Azië en het Midden Oosten met elkaar verbinden. Elementen uit al die culturen dragen ook bij aan de unieke traditie van het *taarab*-orkest. De luisteraar heeft het gevoel alsof hij gewiegd wordt op de golven van de Indische Oceaan. Uit de verte klinkt het glasheldere getinkel van een *kanun* (citer), gedragen door een ensemble van violen, cello en contrabas. De *ney* (houten fluit) blaast als een tropische wind over de strijkers. Het meerstemmige vrouwenkoor verleent de muziek een typisch Afrikaans karakter, terwijl de *doumbek* (trommel) en de *aoud* (luit) juist weer naar de Arabische wereld verwijzen. Heel typisch voor Zanzibar zijn tenslotte de accordeons. Mila na Utamaduni is een van de grootste taarab orkesten van Zanzibar en veruit het populairste. Het werd opgericht in 1958 en telt 35 leden. Het Network-team, bestaande uit musicoloog Werner Gräbner, opnametechnicus Bernhard Ramroth en Christian Scholze maakten deze opnamen op locatie. De registratie is perfect, zoals van Network mag worden verwacht. Het orkest is van alle markten thuis: zowel romantische ballades als instrumentale improvisaties en vrolijk bruiloftsmuziek worden op meeslepende wijze vertolkt. Smullen!

Kidumbak Mila na Utamaduni (Dizim 4501)

4.3.5 Kenia

Tarabu Music from the Swahili of Kenya Malika (Spectrum 15202)

Malika betekent 'koningin' en terecht, want langs de Oostkust van Afrika is Malika op dit moment de onbetwiste vorstin van de populaire muziek. Haar stijl – Taarab of Tarabu – is ontleend aan een eeuwenoud cultureel erfgoed dat kenmerkend is voor de geschiedenis van de Oost-Afrikaanse Swahili-cultuur. Het woord 'swahili' is afgeleid van het Arabische 'sahil' en betekent 'kust'. Meer dan duizend jaar geleden bereikten de eerste Arabische, Indiase en Perzische handelaren het huidige Oost-Afrika en vestigden zich langs de kust. Tarabu is de muzikale weerslag van deze multiculturele samenleving. De melodische patronen en het toonsysteem verraden een sterke Arabische invloed, maar de ritmen en lyriek van de liederen zijn geworteld in oude Swahili tradities. De assimilatie van Spaanse, Indo-Pakistaanse en Latijns-Amerikaanse invloeden zijn van veel later datum, maar getuigen niettemin van het multiculturele karakter van Tarabu. De liederen zijn veelal gebaseerd op de poëzie van Bakari Omari Abdi en de muziek is van Malika. Op deze CD wordt zij bijgestaan door een ensemble bestaande uit zangers, een organist, bassist en percussionisten.

4.3.6 Nigeria

Cantos of the Road Lazaro Ros (Intuition 30802)

The Igede of Nigeria Nigera (Music of the World 117)

4.3.7 Burkina Faso

Afriki Djamana Gabin Dabire (Amiata 0494)

4.4 Zuidelijk Afrika

De regio wordt uiteraard gedomineerd door Zuid-Afrika, een relatief hoog ontwikkelde staat met een zelfs naar Europese maatstaven omvangrijke muziekindustrie, die al vijftig jaar lang op volle toeren draait. Al ten tijde van de 'swing' ontstonden in Zuid-Afrika de *marabi* en de *African Jazz*, later gevolgd door de *mbaqanga* uit de townships. Maar er was ook veel belangstelling voor traditionele stijlen, zoals de religieuze getinte *mbube* en de wonderschone a-capella zang van de Zulu, *iscathamiya* genaamd, met als bekendste representant de groep Ladysmith Black Mambazo. De op een na belangrijkste muzikale bakermat is Zimbabwe, waar naast de tegenwoordig zeer populaire Zairese muziek ook nog steeds veel typisch Zimbabwaanse muziek vandaan komt. Belangrijke namen zijn die van Thomas Mapfumo en Stella Chiweshe. Het nationale instrument van Zimbabwe is ongetwijfeld de *mbira* of duimpiano, waarvan tientallen verschillende varianten voorkomen. Ook het door oorlogen verscheurde Mozambique kent een rijke muzikale traditie, die dankzij de eeuwenlange Portugese overheersing een onmiskenbare verwantschap vertoont met die van Brazilië.

Zuid-Afrikaanse muziektermen

Bira: Zimbabwaans Shona-ritueel met mbira-muziek en dans.

Cothozamfana: Soepele stijl van Zuid-Afrikaanse samenhang, die de voorloper was van de *iscathamiya*.

Harepa: Muziekstijl van de Pedi-sprekende volken uit Zuid-Afrika, genoemd naar de Duitse autoharp.

Hosho: Vaneenkalebasgemaakte ratel waarmee de mbira wordt begeleid.

Iscathamiya: Traditionele Zulu a-capella zangstijl in vraag-en-antwoordvorm.

Marimba: Xylofoon uit Zimbabwe tussenbuurlanden.

Maskanda: Term voor 'traditionele' muziek van de Zulu, die is afgeleid van het Afrikaanse woord *musikant*.

Mbila: Xylofoon van het Chopi-volk uit Mozambique.

Mbira: Hand- of duimpiano uit Zimbabwe en omstreken – getokkelde metalen strips op een houten klankkast met een resonator, meestal vaneenkalebasgemaakt.

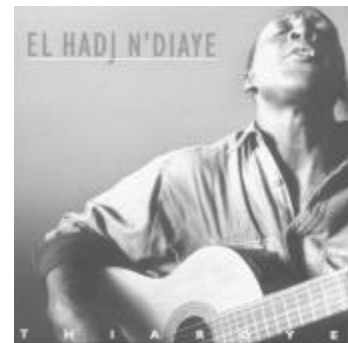
Mbube: A-capella zangstijl van de Zulu, die wordt gekenmerkt door vierstemmige samenhang met een hoge eerste stem en veel bassen. De naam is ontleend aan het lied *Mbube, the lion*, beter bekend als *The Lion Sleeps Tonight*.

Trane trekker: Een sentimentele Zuid-Afrikaanse 'Afrikaander' muziekstijl uit de jaren dertig tot zestig, afgeleid van Amerikaanse countrymuziek.

4.4.1 Zuid-Afrika

South Africa (9) Johnnie Clegg & Siphon Mchunu / Ladysmith Black Mambazo (Network 54036)

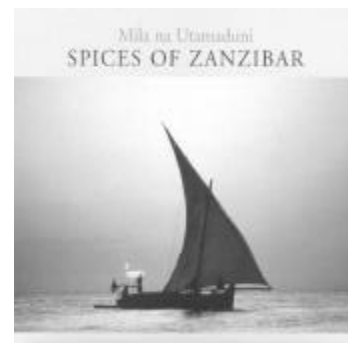
Deze CD bevat unieke historische opnamen van het eerste concert dat Ladysmith Black Mambazo en Johnnie Clegg met Siphon Mchunu gaven buiten Zuid-Afrika – tijdens het Zulu-festival in Keulen in 1981. We horen hier de nog onvervalste traditionele samenhang die via het album *Graceland* van Paul Simon wereldberoemd zou worden. De zoetgevooides stemmen van Ladysmith Black Mambazo vormen een schril contrast met de ruige straatmuziek van de inmiddels tot popster uitgegroeide Johnnie Clegg.

Thiaryoye El Hadj n'Diaye
Sigi 1033

Beza Bo Dzo Anne-Marie Nzié
Indigo 2543

Spices of Zanzibar
Mila na Utamaduni
Network 24210

Afriki Djamana Gabin Dabire
Amiata 0494

South Africa (9) Johnnie Clegg & Siphon
Ladysmith Black Mambazo
Network 54036

Mbo Loza D'Gary
Indigo 2535

When You Come Back Vusi Mahlasela (Zuid-Afrika) (Indigo 2505)
African Solution (The Beat of New South Africa) Diverse artiesten (Indigo 2521)
A Call for Peace The Elite Swingsters & Dolly Rathebe (Indigo 2511)
Mphato Ya Maloba Duncan Senyatso & the Kgwanayape Band (Botswana) (Indigo 2509)
A Call for Peace Elite Swingsters (Indigo 2511)
When you come Back Vusi Mahlasela (Indigo 2505)

4.4.2. Zimbabwe

Zimbabwe (7) Traditional Mbiramusician & Kevin Volans Ensemble (Network 52990)
De traditionele mbiramuziek van het Shonavolk uit Zimbabwe is een hoog ontwikkelde kunstvorm en niet alleen interessant voor liefhebbers van minimal music. Kenmerkend is het trance-achtige herhalen van een korte melodie, die in de loop van het spel geleidelijk verandert. In contrast met deze volksmuziek horen we een compositie van de Zuidafrikaanse componist Kevin Volans, die Shonamuziek laat spelen op speciaal bewerkte klavecimbels, die op dezelfde manier zijn gestemd als mbara's. Zijn compositietechniek doet denken aan die van Philip Glass en Steve Reich.

Shona Spirit Mbara Masters from Zimbabwe (Music of the World 136)
Ancient Wisdom Songs and Fables from Zimbabwe Diverse artiesten (Lattitudes 50616)

Zimbabwe (7) Traditional Mbara
Musicians & Kevin Volans Ensemble
Network 52990

4.4.3 Mozambique

Xylophonemusic from the Chopi People Timbila ta Venancio Mbande, Mozambique (Spectrum 15132)

4.4.4 Botswana
Mphato ya Maloba Duncan Senyatso/Kgwanayape band (Indigo 2509)

4.5 Madagaskar en Réunion

4.5.1 Madagaskar

Dit enorme eiland – tweemaal zo groot als Engeland en Schotland samen – kent een grote verscheidenheid aan landschappen, volken en culturen. De oorspronkelijke bevolking arriveerde pas in de vierde eeuw na Christus en was van Maleis-Polynesische afkomst (net als het Madagaskisch met zijn rijkdom aan medeklinkers). Nog steeds zijn er aanwijsbare banden met delen van Indonesië, zoals Sulawesi. Later mengden Arabieren en Swahili-sprekende Afrikanen zich met de bevolking. De eerste Europeanen waren Portugezen, later gevolgd door Engelsen (vooral uit Wales) en Fransen, die het eiland koloniseerden.

Traditionele instrumenten

Het beroemdste Madagaskische instrument is de *valiha*, een buisvormige citer van bamboe met ongeveer 21 snaren, die rondom zijn aangebracht. Vroeger werden snaren van bamboevezel gemaakt, maar tegenwoordig meestal van staal, zodat het instrument qua klank doet denken aan de Westafrikaanse *kora*. Een ander citer-achtig instrument is de *marovany*, een vierkante houten klankkast met aan weerszijden een groep snaren. De traditionele fluit heet *sodina* en een van de lokale bankbiljetten wordt gesierd door een portret van Rakoto Frah, de onbetwiste grootmeester op dit instrument. De *kabosy* is een kleine gitaar met vier tot zes snaren. Ondanks de simpele vormgeving, wordt hij vaak uiterst virtuoos bespeeld. De *jejy voatava*, de traditionele trommel uit zijn geboortestreek, heeft een grote kalebas-resonator, een hals met dikke frets en twee groepen snaren die haaks op elkaar staan. De klank ervan doet soms denken aan de Amerikaanse *dulcimer* (hakkebord) en zangers richten hun stem soms op de kalebas voor een echo-achtig effect. De *lokanga* tenslotte is een driesnarige viool met een simpele doosvormige klankkast. Deze wordt vooral bespeeld door de Bara en Antandroy uit het zuiden van het eiland.

Vocal Music from Madagascar Ricky & Mbasalala (Spectrum 15222)

Madagaskar is het schoolvoorbeeld van een smeltkroes. De eerste bewoners waren afkomstig van Borneo en andere Indonesische en Filippijnse eilanden. De bamboe-citer *valiha* is het nog steeds springlevende bewijs hiervan. Omstreeks 900 arriveerden de eerste Arabieren. Zij introduceerden de korthalsluit *qapuz* en de vioolachtige *lokanga* (een soort *rebab*). Afrikanen bereikten het eiland waarschijnlijk pas omstreeks de dertiende eeuw, ondanks de relatief korte afstand. Zij kwamen als slaven van Arabieren en verbleven vooral in het zuidelijke deel. Maar het feit dat Madagaskische ritmes tegenwoordig verwantschap vertonen met Afrikaanse, heeft ook te maken met de komst van de radio. Heel typerend voor de vocale muziek van Madagaskar is het vraag-en-antwoordspel tussen solist en koor. Ricky is afkomstig uit het zuiden van Madagaskar, maar kwam tijdens zijn verblijf in de hoofdstad in aanraking met klassieke muziek en jazz. Daarnaast bewaarde hij zich op de *hazolahy*, de traditionele trommel uit zijn geboortestreek. Het trio Mbasalala is eveneens afkomstig uit het zuiden van het eiland. Normaal treden zowel Ricky als Mbasalala op met instrumentale begeleiding, maar voor deze ene keer zingen ze a-capella. Een bijzondere beleving en een tip voor alle liefhebbers van **Ladysmith Black Mambazo**.

Madagascar: Music of Madagascar (18) Rossy, Tselonina, Mahaleo en anderen (Network 55835)

Horombe Tihe & D'Gary (Indigo 2515)
Angira Vaovy (Indigo 2525)
Vamba Vaovy (Indigo 2537)
Arambello Ricky & Groupe Senge (Cobalt 092882)
Miandraza Jean Emilien (Cobalt 092862)

Mbo Loza D'Gary (Indigo 2535)

Ernest Randrianasolo (alias D'Gary) geniet op Madagaskar dezelfde status als een popster. Hij is zonder twijfel de beste gitarist en de inventiefste componist en arrangeur uit het zwarte zuiden van zijn geboorte-eiland. Op *Mbo Loza* horen we hem in akoestische topvorm, slechts begeleid door enkele percussionisten en zangeressen. Een unieke muzikant die zich in zijn 'stiel' kan meten met de grootsten der aarde.

Mikea Régis Gizavo (Indigo 2529)

Régis was nog geen zes toen hij op schoolfeestjes optrad met zijn vaders diatonische accordeon. Op zijn twaalfde kreeg hij een chromatisch instrument en nog later een knoppenaccordeon. Daarop creëerde hij een volstrekt unieke stijl: diatonische muziek op een chromatisch instrument, vreemde accenten en minimal-achtige motieven. Het resultaat is een betoverend, ritmisch en wervelend geheel.

Velono Eusèbe Jaobjy (Indigo 2513)

Etiako Eusebe Jaobjy (Indigo 2533)

4.5.2 Réunion

Ten oosten van Madagaskar in de Indische Oceaan bevindt zich het eiland Réunion, dat in cultureel opzicht misschien nog wel veelkleuriger is dan Madagaskar. De invloeden van kaffers, indiërs, moslims, chinezen en Europeanen hebben zich samen met die van de slavenuit Afrika vermengd tot de populaire 'maloya'.

Maloya Improvisé Zarboutan (Indigo 2538)

De expressieve en vibrerende stem van Franck Mangué wordt dit album opgezweept door de slagwerkers en de zangers en zangeressen van Zarboutan. Op het gebied van de *maloya* – de unieke muziekstijl van dit eiland in de Indische Oceaan – is dit het absolute nieuws van de zalm.

Namouniman Grammoun Lele (Indigo 2508)

Soleye Grammoun Lele (Indigo 2528)
Dan Ker Lele Grammoun Lele (Indigo 2558)
Zarboutan Frank Mangué (Indigo 2538)
TiMarde Firmin Viry (Indigo 2548)

Horombe Tihe & D'Gary
Indio 2515

Arambello Ricky & Groupe Senge
Cobalt 092882

Mikea Régis Gizavo
Indigo 2529

5. Azië

5.1 Het Indiase subcontinent

Dit gebied is zo uitgestrekt dat we ons al gauw een beetje verloren voelen als we ons beginnen te verdiepen in de talloze muziekvormen die er te vinden zijn. Wat India gemeen heeft met Europa is de strenge scheiding die wordt gemaakt tussen volks- en kunstmuziek. Indiase muziek drong voor het eerst echt door in het westen aan het einde van de jaren zestig, toen de Beatles gingen samenwerken met Ravi Shankar. In het overwegend islamitische Pakistan is de extatische sufi-muziek of *qawwali* tot enorme hoogte ontwikkeld, terwijl in Noord-India de verfijnde *raga* het hoogtepunt van muzikale expressie vormt.

Termenlijst Indiase subcontinent

Alaap: Langzaam intro, zonder metrum en zonder slagwerk, waarin de noten van een *raga* een voor een worden geïntroduceerd.

Bansuri: Dwarsfluit van bamboe.

Bhajan: Hindoeïstisch devotiegezag.

Caca: Meditatieve gezangen uit de esoterische Boeddhistische traditie in Nepal.

Dholak: Tweezijdige trommel die met de vingers wordt bespeeld, zowel in de volksmuziek als de *qawwali*.

Dhrupad: De meest sobere vorm van klassieke zang.

Gharana: Muziekschool (letterlijk: 'grootfamilie').

Ghatam: Grote pot van klei die als slaginstrument wordt gebruikt.

Ghazal: Licht-klassieke zangvorm die oorspronkelijk uit Perzië afkomstig is.

Girah: Extra couplet dat spontaan wordt toegevoegd aan een *qawwali*-lied.

Jugalbandi: Instrumentaal duet.

Karnatak: Klassieke muziek uit Zuid-India.

Khayal: Een andere vorm van klassieke zang, minder sober dan Dhrupad.

Kriti: Devotiegezag uit Zuid-India – de belangrijkste vorm daarvan.

Mohri: Voorzanger bij de *qawwali*.

Pandit: Meester – een eretitel.

Party: Een groep *qawwals*.

Qawwali: Devotiemuziek van de soefi's, zoals bekend van o.a. Nusrat Fateh Ali Khan.

Raga: Toonladder en melodisch motief maar ook bepaalde filosofische en morele ideeën die betrekking hebben op de uitvoering van de betreffende *raga*. (In de volksmond: *raag*).

Sarang: Gestreken snaarinstrument met sympathische snaren voor extra resonantie.

Shehnai: Grote Indiase hobo (de naam is afkomstig uit het Perzisch: *shah* – koning – en *nai* – fluit).

Sarod: Soort luit met een metalen toetsensympathische snaren uit Noord-India.

Sitar: Getokkeld snaarinstrument voor klassieke muziek. De sitar heeft een metalen toets en een grote hoeveelheid sympathische snaren. De naam komt uit het Farsi en betekent letterlijk 'driesnarig' (*seh-tar*).

Soefi's: Aanhangers van een mystieke stroming binnen de islam.

Taal: Maatindeling – het equivalent van een *raga* op het ritmisch gebied (afgeleid van *tali* – wat handklap betekent).

Tabla: Stel trommels die met de vingertoppen en de handpalmen worden bespeeld.

Tambura: Viersnarig instrument waarmee een bouillon wordt gespeeld.

Tambur: Afghaanse luit.

Tarana: Vocalisatietechniek waarvoor lettergrepen worden gebruikt – afkomstig uit esoterische tradities binnen het soefisme.

Ustad: Moslim equivalent voor *Pandit* (meester).

Veena: Getokkeld snaarinstrument. Het meest belangrijke instrument uit de Karnatische muziek.

Zikr: Soefi-techniek om extase te bereiken door heilige namen te herhalen.

5.1.1. India

Raga en ritme

De belangrijkste van alle Noord-Indiase klassieke muziekvormen is de *raga*, een uiterst gecompliceerd systeem van toonladders en bijbehorende maatsorten. Er zijn ongeveer 2000 *raga*'s, die allemaal hun eigen ladder, dominante noten en specifieke regels voor het stijgen en dalen hebben. Hoewel de Indiase klassieke muziek bekend staat om haar improvisatorische karakter, wordt er alleen geïmproviseerd binnen de nauwkeurige bepaalde grenzen van de *raga*. Alleen de beste musici slagen erin uitvoering te improviseren zonder de regels van de betreffende *raga* te overschrijden.

Sommige *raga*'s hangen samen met bepaalde seizoenen, maar ze kunnen ook worden ingedeeld naar 'vrouwelijk' of 'mannelijk'. Verder is voor elke *raga* bepaald op welk tijdstip van de dag hij dient te worden gespeeld.

De uitvoering van een *raga* is onderhevig aan vaste regels, ongeacht het gebruikte instrument (inclusief de stem). Het eerste deel heet *alaap* en dient om de juiste 'toon' te zetten. Dit deel is ritmisch geheel vrij en een voor een worden de noten van de betreffende *raga* geïntroduceerd. De *alaap* kan enkele uren duren maar neemt tegenwoordig meestal slechts enkele minuten in beslag, niet alleen vanwege de maximale lengte van plaatopnamen maar ook omdat zelfs in India het vereiste concentratievermogen zeldzaam is geworden. De twee volgende delen heten *jorh* en *jhala*. Hier begint de solist een ritmisch element te introduceren. Pas in het laatste deel – de *gath* – komt de percussionist in actie met zijn *tabla*'s. De solist speelt een korte compositie waarna hij na elke improvisatie terugkeert. In dit deel is ritme een belangrijk structureel element en improvisaties voor solist en *tabla*-speler wisselen elkaar af – soms in een vraag-en-antwoordspel – op gezette tijden gemarkeerd door de *uduniso* uitvoering van een korte melodie die wordt aangeduid als 'de compositie'. De *gath* zelf wordt ingedeeld in drie secties: een langzaam gedeelte dat *vilambit* wordt genoemd, dat eerst overgaat in een sneller deel dat *madhya* heet en tenslotte in de *drut*, het snelste deel van de hele *raga*. De tonale complexiteit van de *raga* wordt weerspiegeld in de ritmische complexiteit van de *tal* – een cyclische maateenheid die in handklappen kan worden uitgedrukt. Een *tal* bestaat uit een aantal tellen of slagen (*matra*'s) die deel uitmaken van een specifieke combinatie van ritmisch patroon en timbre – een *bol*. Elke *tal* wordt gedefinieerd door de bols waaruit hij is opgebouwd. Het meest vreemde aspect van *tal* (voor westerse oren) is het feit dat de maat niet eindigt op de laatste tel maar op de eerste tel van de volgende maat, zodat maten elkaar voortdurend overlappen. Deze eerste tel wordt *sum* genoemd, het moment waarop de ritmische structuur haar hoogtepunt bereikt en waarop de musici vaak naar elkaar knikken.

Zuidelijke klanken

De klassieke muziek van Zuid-India – *karnatak* geheten – verschilt vooral van de hindoestaanse muziek uit het noorden door het ontbreken van islamitische invloeden in het zuiden. Voor westerse oren klinkt de zuidelijke klassieke muziek meer uitbundig en gepassioneerd en minder ingehouden en somber. De *alaap*, bijvoorbeeld, wordt regelmatig onderbroken door sprankelende uitstapjes. Verder houdt men zich nauwkeuriger aan de compositie en wordt er niet zo breed uitgesponnen geïmproviseerd. De zangkunst vormt het fundament van alle Zuid-Indiase muziek en ook instrumentale muziek is meestal gebaseerd op liedstructuren. Veruit de meeste liedteksten zijn religieus en de tempel is meestal ook de concertzaal. De belangrijkste vorm is de *kriti*, waarvan er honderden zijn gecomponeerd door de centrale figuur in de ontwikkeling van de *karnatak*, de zanger **Tyagaraja** (1767-1847). Tot de instrumenten van de *karnatak* behoren de *vina*, die lijkt op de sitar maar geen sympathische snaren bezit (zuidelijke musici hebben een ander klankideaal), de *mridangam* of tweezijdige trommel en de enorme *nadasvaram*, een soort hobo die ruim een meter lang is en een zeer grote vaardigheid vereist. Een ander veelgebruikt instrument is de viool, die ooit door de Portugezen in India werd geïntroduceerd en inmiddels geheel is geïntegreerd. Alleen de speelwijze is veranderd: de Indiase violist klemt zijn instrument in kleermakerszit tussen knie en schouder, zodat de linkerhand bevrijd is van zijn 'dragende' functie en veel vrijer kan bewegen. Percussie is in het zuiden zo mogelijk nog belangrijker dan in het noorden en er zijn speciale slagwerkensembles. Het meest spectaculaire percussie-instrument is de *ghatam*, een aardewerken pot die met grote virtuositeit wordt bespeeld en soms zelfs in de lucht wordt geworpen.

Music from South India Tavil Nadasvaram Group Madras (Moers 02090)

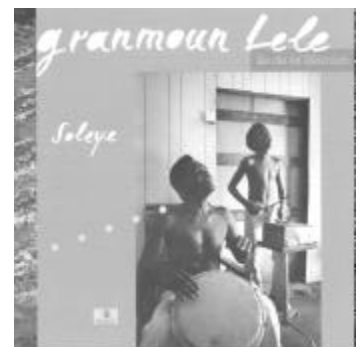
Wie bij Indiase muziek eerst aan sitars en *tabla*'s denkt, zal enigszins verbaasd zijn over de klanken op deze CD. Veruit de meeste muziek die ons uit India bereikt is (net als de gerechten in Indiase restaurants) afkomstig uit het noordelijk gedeelte van dit enorme land. En daar draait alles inderdaad om de sitar, de veena, de *tambura* en de *tabla*'s. In het zuiden van India wordt heel andere muziek gemaakt, zoals blijkt uit deze opname. De leden van dit kwartet uit de omgeving van Madras bespelen de *nadasvaram* (een schalmei-achtig dubbel-rietinstrument, net als onze hobo) en de *tavil* (een tweezijdig bespannen trommel, die aan de ene kant met een stok en aan de andere met de vingers wordt bespeeld). De instrumenten klinken luider en feller dan die uit het noorden, maar de muziek is minstens zo geraffineerd en ook hier zijn alle improvisaties strikt onderworpen aan de wetten van de *raga*.

Etiako Eusebe Jaajobi
Indigo 2533

Maloya Improvise Zarboutan
Indigo 2538

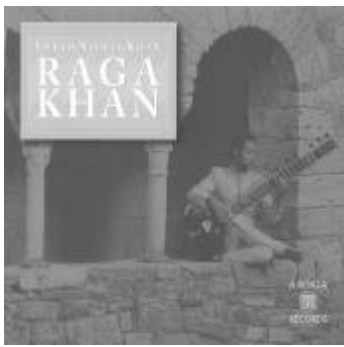
Soleye Granmoun Lele
Indigo 2528

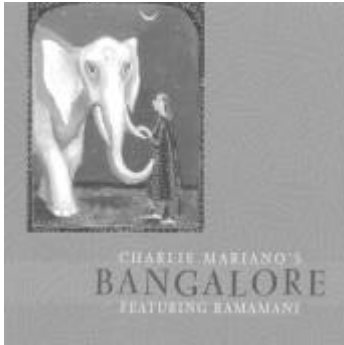
Ti Marde Firmin Viry
Indigo 2548

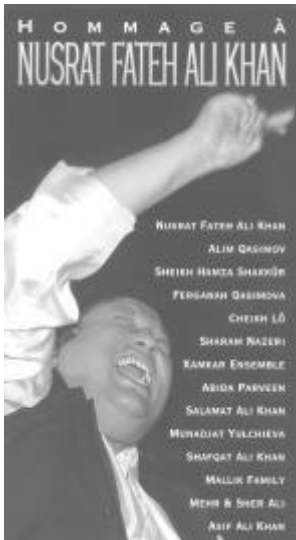
Rajasthan: Music from the Desert
Nomads (34) Kohinoor Langa Group
Network 58396

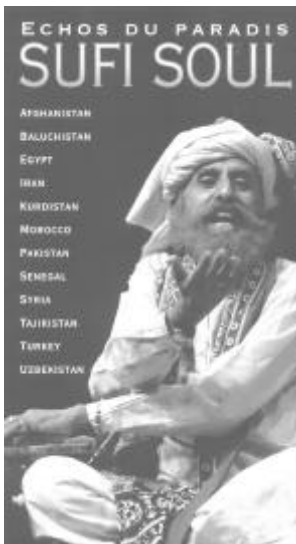
Raga Khan Ustad Nushat Khan
Amiata 1997

Bangalore Charlie Mariano
Intuition 32462 (CD + Boek)

Hommage a Nusrat Fateh Ali Khan
Diverse Artiësten (2CD + Boek)
Network 29921

Sufi Soul Diverse Artiësten
Network 26982 (2CD + Boek)

India – Raga Puriya Kalyan (1) Shikumar Sharma & Zakir Hussain (Network 52984)
Rajasthan: Music from the Desert Nomads (34) Kohinoor Langa Group (Network 58396)
The Fast Side of Dhrupad Bidur Mallik & Sons (Spectrum 15172)
The Voice of Tradition (vocal music from North India) Gangubai Hangai (Spectrum 15012)
Carnatic Flute K.S. Gopalakrishnan (Spectrum 15022)
Nadhaswaram (musical herolds from South India) Sheik Chinna Moulana (Spectrum 15072)
Masters of Tala Raja Chatrapati Singh (pakhawaj solo) (Spectrum 107550)
Masters of Raga Ram Chatur Mallik (the King of Dhrupad live in concert) (Spectrum 107650)
Masters of Raga – Ragas on Drums Kamalesh Maitra (tabla tarang) (Spectrum 16022)
Masters of Raga Ram Narayan (sarangi solo) (Spectrum 16012)
Bageshree Subroto Roy Chowdhury (sitar) & Anindya Chatterjee (tabla) (Enja 888212)
Drumming from North & South Language of Rythm (Music of the World 150)
One in the Pocket Badal Roy (Nomad 50315)
Yantra Steve Gorn/Badal Roy (Lattitudes 50610)
Mandolin Dreams Mandolin & Tabla (Lattitudes 50605)
River Yamuna Karnataka College of Percussion (Music of the World 145)
Talking Tabla Bikram Ghosh (Music of the World 143)
Rag Madhur Ranjani Ustad Imrat Khan (Music of the World 123)
Laya-Vinyas Drumming of South India (Music of the World 120)
Soft and True Jagdeep Singh Bedi (Music of the World 108)
Dhrupad Dagar Brothers (Music of the World 114)
Vadya Lahari South India (Music of the World 125)
Rabga Aberi Zakir Hussain (Music of the World 131)
Sargam t. Bhattacharya (Music of the World 132)
Kirvani Turan Bhattacharya (Music of the World 139)
Lotus Signatures Ramani/Sankaran (Music of the World 141)
Eternal Dance Atman (Amiata 2598)
Funky Classical Indian Music Mangalam (Enja 8888272)
Masters of Raga Dhrupad (Spectrum 10812)
The Voice of Tradition Gangubai Hangai (Spectrum 15012)
Parampara Steve Gorn (Spectrum 15282)
Honeywind Sounds from a Santal Village (Spectrum 16122)
Music for Unborn Children Peter Pannke (Spectrum 107450)
Morungen Peter Pannke (Spectrum 10872)
Attar Al Gromer Khan (Spectrum 18082)
Kirwani Zakir Hussain Krishna Bhatt (Amiata 0495)
Aman of Heart Baulsof Bengal (Amiata 0596)
Music from South India Tavil Nadasvaram Group Madras (Moers Music 02090)
Bageshree Chowdhury, Roy Subroto (Enja 888212)
Masters of Raga L. Subramaniam (Spectrum 16082)
Meeting of Angels Ustad Nishat Khan (Amiata 1096)
Raga Khan Ustad Nishat Khan (Amiata 1997)
Bangalore Charlie Mariano (Intuition 32462)
Anahita Shweta Jhaveri (Intuition 35092)
Indian Time Mynta (Intuition 31672)
Bansuri Bamboo Flute Steve Gorn (Lattitudes 50604)

5.1.2 Pakistan

Qawwali is Soefimuziek uit India en Pakistan. In wezen betreft het getoonzette religieuze gedichten, op een manier die verwantschap vertoont met delicht-klassieke muziek van het subcontinent. De klank, methaartyppische meeslepende melodieën en ritmisch handgeklap, is meteen herkenbaar. Dankzij haar intensiteit is de *qawwali* razend populair geworden in Indiase films en clubs, maar de *filmi qawwali* is een sterk verwaterde vorm van de oorspronkelijke traditie: een spiritueel lied dat de mysticus tot extatische eenheid met de Schepper kan brengen. De term 'qawwali' heeft zowel betrekking op het genre als de uitvoering ervan. De uitvoerende musicus heet *qawwal*. Een groep *qawwals* kan uit een willekeurig aantal personen bestaan, maar minimaal uit één solozanger, een of twee andere zangers (die tevens het harmonium bespelen) en één percussionist. Alle groepsleden zingen mee en aspirant-leden nemen deel door handgeklap. Zulke groepen geschoolde musici staan onder leiding van een religieuze leider of *sheikh*. *Qawwali*-bijeenkomsten worden gehouden om de idealen van het islamitisch mysticisme te verwezenlijken door het ritueel beluisteren van muziek (*sama*). Dankzij de boodschap van demystieke poëzie en het krachtige ritme dat verwijst naar het eindeloos herhalen van de naam van God (*zikr*) vervult de *qawwali* een religieuze functie: het teweegbrengen van mystieke liefde en zelfs extase – de meest wezenlijke ervaring van het Soefisme. De vorm van de *qawwali* is dezelfde als die van het Noord-Indiase lied. De gezongen melodie lijn wordt meestal ondersteund door een instrument, in dit geval een harmonium, en door het ritme van een trommel – van oudsher de *dholak*. Meestal worden soli afgewisseld door refreinen in koorzang en instrumentale passages. Het handgepompte *harmonium* heeft instrumenten als de sarangi verdrongen en de tabla heeft de plaats ingenomen van de *dholak*, hoewel hij net als zijn voorganger met de vlakke hand wordt bespeeld. *Qawwali* wordt in diverse talen gezongen, maar het oorspronkelijke repertoire bestaat uit gedichten in het *Farsi* (Perzisch) en een oude vorm van Hindi die *Braj Bhasha* wordt genoemd. Tegenwoordig wordt er steeds vaker *Urdu* (een relatief moderne taal uit Noord-India en Pakistan) gebruikt en zelfs Arabisch.

Nusrat Fateh Ali Khan

Nusrat Fateh Ali Khan was een *qawwali*-superster, de grootste *qawwal* van zijn generatie. De manier waarop hij met zijn kleine zakdoek zijn wenkbrauwen depte, deed denken aan een andere levende legende: Luciano Pavarotti. Als enige *qawwal* droeg hij de titel *Shahen-Shah* – de Helderste Ster. Op 13 oktober 1948 werd Nusrat geboren in Faisalabad, waar hij lang bleef wonen, ook toen hij wereldberoemd was geworden. Zijn vader, Ustad Fateh Ali Khan, was een beroemde klassieke musicus en *qawwal* die samen met zijn broers een legendarische 'party' vormde. Hoewel zijn vader hem liever als arts had gezien, kroop het bloed waar het niet gaan kon en richtte Nusrat zich in 1965 – een jaar na de dood van zijn vader – op de klassieke zangkunst. Daarna sloot hij zich aan bij de party van zijn oom Ustad Mubarak Ali Khan, die in 1971 overleed. Zijn populariteit werd alleen nog maar groter toen hij zijn eigen stijl begon te ontwikkelen, onder meer door sneller tempi te gebruiken. In feite is hij degene geweest die de *qawwali* heeft aangepast aan de nieuwe tijd. Later verhuisde hij naar Londen, waar hij onder meer meewerkte aan allerlei cross-over projecten. Hij overleed in 1997.

Oorspronkelijke Pakistaanse opnamen uit 1988 van de grootste levende *Qawwal* en zijn 'party' van zangers, percussionisten en harmoniumspelers. Dit is sufi-zang op zijn zuiverst, zonder enige inmenging van ambient of techno-zijde. Sublieme vocale acrobatiek en extatische muzikale ondersteuning.

Sanson Ki Mala Nusrat Fateh Ali Khan (Jaro 41812)

Op deze opnamen horen we de grote Pakistaanse *Qawwal* niet alleen begeleid door het karakteristieke harmonium en slagwerk, maar ook door een *santur* (cimbaal) en traditionele blaasinstrumenten.

Supreme Collection Nusrat Fateh Ali Khan (Jaro 4149)

Yeh Jo Halka Halka Nusrat Fateh Ali Khan (Jaro 4154)

Hommage a Nusrat Fateh Ali Khan Diverse Artiësten (Network 29921)

Sufi Soul Diverse Artiësten (Network 26982)

Sufi Music from Sindhi The Sindhi Music Ensemble (Spectrum 15152)

Als er één gebied is dat zich met recht een Soefi-land mag noemen, is dat wel Sindh – de meest zuidelijke provincie van Pakistan, langs de oevers van de Indus. De Soefi's speelden een hoofdrol tijdens de islamisering van het gebied en nog altijd vindt men overal heilige plaatsen. Op de wereld(muziek)kaart is Sindh echter een relatief blinde vlek gebleven – wat heel merkwaardig is gezien de rijkdom van zijn muzikale traditie. In de muziek van de Sindh wordt de hoofdrol vervuld door de menselijke stem – hier schitterend vertolkt door zangeres Husna Naz en zanger Sohrah Fakir. De stem wordt op de voet gevolgd door de sarando, een gestreken snaarinstrument met sympathische snaren, zoals we kennen vandesitar. Verder is er de eektara, die met zijn twee snaren zorgt voor een bourdon en voor ritmische accenten. De algoza is een ander typisch instrument uit Sindh. Het heeft meerdere rieten, zodat er gelijktijdig een variabel melodie en enkele vaste tonen aan kunnen worden onttrokken. Verder zijn op deze CD de danbura (eenvoudige luit) en de *dholak* (trommel) te horen. Een uniek muzikaal document.

Pakistan – Raga Darbari Kanarra (20) Nazakat & Salam Ali Khan (Network 55837)

Pakistani Soul Diverse Artiesten (Spectrum 15292)

Sindhi Soul Session (48) Diverse Artiesten (Network 32378)

5.2 Het verre oosten

Overzicht van de belangrijkste Oost-Aziatische muziekinstrumenten en termen

Biwa: Japanse luit met 4 of 5 snaren, net als de Chinese *pipa*.

Bon odori: Oud Japans Boeddhistisch festival dat in de zomer plaatsvindt.

Bonang: Indonesisch gegongs.

Dangdut: De meest populaire vorm van eigentijdse Indonesische popmuziek.

Degung: Soedanese populaire liedvorm.

Gagaku: Oude Japanse hofmuziek.

Gamelan: Indonesisch ensemble met gestemde slaginstrumenten.

Gender: Bronzen xylofoon uit Indonesië met resonatoren onder de klankstaven.

Jaipongan: Populaire muziekstijl uit Soenda (West-Java).

Kabuki: Populaire traditionele theatervorm in Japan.

Kayagum: 12-snarige Koreaanse citer.

Kebyar: Opvallend dramatische vorm van Balinese gamelan.

Kecak: Balinese apendans.

Khaen: Thais mondorgel met rieten pijpen, net als de Chinese *sheng*.

Khöomei: Mongoolse zangstijl waarbij gelijktijdig twee tonen worden geproduceerd: melodie en bas.

Kobushi: Japanse zangstijl met sterk vibrato.

Koto: Grote 13-snarige citer die wordt gebruikt voor Japanse klassieke muziek.

Min'yo: Regionale volksliederen uit Japan.

Mor lam: Volksmuziek uit Isaan, een regio in het noordoosten van Thailand.

Morin khuur: Mongoolse paardehoofdviool.

Noh: Oude gestileerde vorm van Japans drama.

Ondo: Japanse festivalmuziek.

Pi-phat: Klassiek Thais ensemble met gestemde percussie.

Pipa: Chinese luit met 4 zijden snaren.

Qin: 7-snarige Chinese citer.

Samulnori: 4-mans slagwerkformatie uit Korea.

Sanshin: 3-snarige banjo met klankkast van slangenleer uit Okinawa.

Saron: Bronzen xylofoon zonder resonatoren uit Indonesië.

Senggak: Vocale percussieklanken in de Indonesische muziek.

Shakuhachi: Japanse bamboefluit.

Shamisen: 3-snarige Japanse banjo die met een plectrum wordt bespeeld.

Sheng: Traditioneel Chinees mondorgel met rieten pijpen. De klank ervan wordt geacht een imitatie te zijn van het geluid van de Fenix.

Siteran: Javaans straatensemble.

Taiko: Grote Japanse trommel.

Zheng: 13-snarige Chinese citer.

5.2.1 Indonesië

Gamelan – demagisch muziek van Java en Bali

Een gamelan is een ensemble van gestemde slaginstrumenten, dat vooral uit gongs, metallofoons, entrommels bestaat. Hoewel de combinatie van gongs en slagwerk overal in Indonesië voorkomt, is de gamelantraditie uitsluitend te vinden op Java, Bali en Lombok. De grotere gamelans zijn meestal van brons gemaakt, hoewel ijzer en koper ook voorkomen, met name op Java. De houten frames van de instrumenten zijn meestal rijk versierd met houtsnijwerk en rood en goudkleurig beschilderd. Volgens de Javanen is de eerste gamelan gemaakt door de god-koning *Sang Hyang Guru*, die in de derde eeuw zijn rijk bestuurde vanaf een bergtop. Hij noemde zijn gamelan – die uit enkele gongs en trommels bestond – 'okonanta' (koning der wereld), naar hemzelf. De historische bronnen van de gamelan zijn onduidelijk, maar uit tempelreliëfs en andere archeologische vondsten valt af te leiden dat er sprake is geweest van culturele invloeden uit China, het vasteland van Zuidoost Azië en met name India. Al in de eerste eeuw na Christus bereikte het Hindoeïsme Java vanuit India en tot aan de vijftiende eeuw (toen de Islam zijn intrede deed) was het de voornaamste godsdienst, naast het Boeddhisme. Hoewel tegenwoordig bijna negentig procent van de Javaanse bevolking islamitisch is, zijn de oude Hindoeïstische tradities behouden gebleven. Vaak wordt de gamelan beschreven als 'één groot instrument dat door velen wordt bespeeld'. Elke gamelanmuzikant leert alle instrumenten bespelen en kent het ensemble dus van binnenuit. Tijdens het nachtelijke schaduwspel – *wayang kulit* – wisselen de muzikanten veelvuldig van plaats en worden speciale gasten uitgenodigd om mee te spelen. Een volledige gamelan bestaat uit twee groepen instrumenten in de twee Javaanse toonladders, de vijftonige *laras slendro* en de zeventonige *laras pelong*. Hoewel muzikanten uit verschillende streken met plezier samenwerken, zijn Javanen en Balinezen niet bepaald gesteld op elkaars muziek. Balinezen vinden Javaanse gamelanmuziek te zacht, te langzaam en de eentonig, terwijl Javanen de Balinese muziek omschrijven als grof, te weinig verfijnd en te luid. Toen de Nederlanders Bali binnendrongen, ging veel van de lokale hofcultuur verloren, aangezien veel adellijke families liever de dood zochten in het kanonvuur dan zich te onderwerpen. Dit had ingrijpende gevolgen voor het muziekleven op het eiland. De hofgamelans, die buiten de ommuring van het paleis geen enkele functie meer hadden, werden verkocht of omgesmolten om nieuwe gamelans te maken volgens de nieuwste stijl die Bali stormenderhand veroverde: *kebyar*. De letterlijke betekenis van deze term luidt 'als het openbarsten van een bloem'. *Kebyar* ontstond in het noorden van Bali en verdrong de langzame, statige hofmuziek met snelle, dynamische muziek vol tempowisselingen en plotselinge uitbarstingen. De *kebyar*-stijl heeft alle Balinese muziek beïnvloed. Het meest verbijsterende voorbeeld daarvan is de geheel uit bamboe vervaardigde *joged bumbung*. In dit ensemble is zelfs de gong van bamboe gemaakt, zodat het eengoal alternatief is voor de bronzegamelan.

Music from Bali Gamelan Semar Pagulingan from Besang-Ababi/Karangasem (Spectrum 16092)

Tijdens zijn lange verblijf in Indonesië is etnomusicoloog Dieter Mackeringslaagd unieke opnamen te maken van Balinese muziek. De Gamelan Semar Pagulingan behoort tot de groep hof-gamelanorkesten. De historische ontwikkeling van de hof-gamelan wordt meestal in verband gebracht met de ondergang van het Majapahit-koninkrijk op Midden-Java in de vijftiende eeuw, toen veel edelen en kunstenaars naar Bali emigreerden. Van de Gamelan Semar Pagulingan wordt gezegd dat ze op de binnenplaats speelde ter vermaak van de rajah. Het repertoire op deze CD is afkomstig uit twee verschillende genres: Pengawé is een instrumentaal stuk, terwijl de andere composities behoren tot het typische *légong* repertoire, dat zowel fungeert als begeleiding voor dans als voor rituelen. Voor liefhebbers van gamelan muziek is dit het nieuwste juweel!

Bali: A Suite of Tropical Music & Sounds (35) Traditional Musicians (Network 58397)

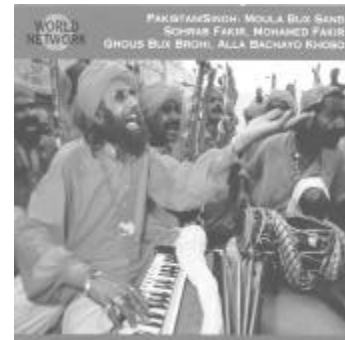
Topeng Cirebon – Tarawangsa: Sundanese Music from West Java Panca Bakti & Anang Supriya (Spectrum 16072)

Sultan's Pleasure (Music of the World 116)

Sundanese music of West Java Diverse Artiesten (Spectrum 16072)

Pakistan-Raga Darbari Kanarra (20)
Nazakat & Salam Ali Khan
Network 55837

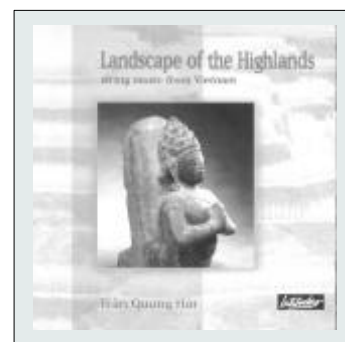
Sindhi Soul Session (48)
Diverse Artiesten
Network 32378

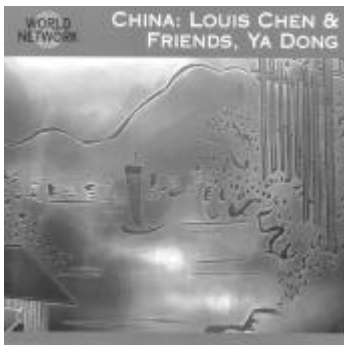
Bali: A Suite of Tropical Music & Sounds
(35) Traditional Musicians
Network 58397

Sultan's Pleasure
Music of the World 116

Landscapes of the Highlands
Tran Quang Hai
Latitudes 50612

Sound of Silk and Bamboo
Louis Chen & Friends
Network 28298

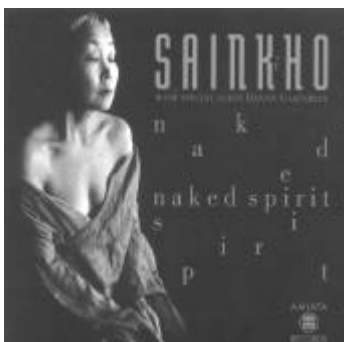
Tibet 'Ritual Music and Chants of the Gelug Tradition'
Monks of the Sera Je Monastery
Amiata 0598

Tuva- Coomej Throat-singing
from the Center of Asia (21)
Network 55838

Sixty Horses in My Herd Huun Huur Tu
Jaro 41962

Naked Spirit Sainkho
Amiata 2298

5.2.2 Vietnam

Kingdom of Champa Michael Blake (Intuition 31892)

Mysterieuze en oosterse klanken, ragfijne percussie en gespierde, eigentijdse avantgarde-jazz vormen het palet van *Kingdom of Champa*, het debuutalbum van saxofonist en componist Michael Blake, die eerder naam maakte als lid van **The Lounge Lizards**. Op zijn eerste eigen album wordt hij bijgestaan door muzikanten uit de Lounge Lizards en de groep Free Association. Blake componeerde al het materiaal, waarbij hij zich baseerde op eigen ervaringen, opgedaan in Vietnam, het land waar zijn vrouw vandaan komt. Op deze bijzondere CD wordt Michael Blake bijgestaan door Steven Bernstein (trompet, cornet), Thomas Chapin (basfluit, piccolo, baritonsax), Marcus Rojas (tuba), David Tronzo (slidegitaar), Rufus Cappadocia (cello), Bryan Carrott (vibrafoon), Tony Scherr (bas, moonlute), Billy Martin (percussie) en Scott Neumann (drums). De humoristische en uiterst dansbare stijl van de Lounge Lizards is nog steeds herkenbaar, maar dit keer ingebed in een exotisch Vietnamese context. Het stuk *Folk Song*, bijvoorbeeld, is gebaseerd op een volkswijsje dat Blake hoorde van een blinde, gitaarspelende straatmuzikant in Saigon – een soort Vietnamese bluestraditie. Luister ook eens naar het boeiende percussie-intro van het stuk *Huế is huế*, dat overgaat in een soort Vietnamese semarsmuziek. Vooravontuurlijk ingestelde luisteraars!

Songs of the Banyan Phong Nguyen Ensemble (Lattitudes 50607)
Landscapes of the Highlands Tran Quang Hai (Lattitudes 50612)

5.2.3 China

De Chinese muziek is duizenden jaren oud maar veel moderne vormen zijn pas tijdens de 'decadente' periode aan het begin van de twintigste eeuw ontstaan, toen oost en west elkaar eindelijk konden ontmoeten. Van de traditionele muziekvormen zijn vocale en dramatische muziek de belangrijkste. Er bestaan enkele honderden soorten regionale opera, waarvan de *Peking Opera* en de klassieke maar tegenwoordig zeldzame *Kunqu* de bekendste zijn. Verder zijn er vele vormen van de verhalende liedkunst, vaak lange, klassieke verhalen die worden begeleid door een enkele trommel of Chinese banjo. Dan is er nog de *xiangsheng*, een komische dialoog tussen een wijsneus en een puritein, hoewel de subtiele parodieën op de traditionele opera veel buitenstaanders zullen ontgaan. Er is een levende traditie van getokkelde solo-instrumenten, met als bekendste de peervormige *pipa*, alsmede de *zheng* en *qin*. Het oudste en meest gerespecteerde hiervan is de *qin* (ook wel *guqin* genaamd – ofwel oude *qin*). Deze 7-snarige getokkelde citer is al duizenden jaren eengeliefdonderwerp voor dichters en schilders en is het meest verfijnde Chinese instrument. Op het platteland zijn nog andere muziekstijlen behouden gebleven, zoals de rituele Taoïstische muziek voor bruiloften en begrafenissen.

Orchidee: Traditional Chinese Zheng & Qin Music Xiaoyong Chen & Huihong Ou (Spectrum 16032)
Percussion Music from China Thundering Dragon (Spectrum 15192)
Sound of Silk and Bamboo (39) Louis Chen & Friends (Network 28298)

5.2.4 De Himalaya: Tibet, Nepal en Bhutan

De cultuur van Tibet is eigenlijk een mengvorm van de oude animistische cultuur van de Tibetanen en het Boeddhisme dat zij omstreeks de twaalfde eeuw omarmden. Het Lamaïsme met zijn opvallende gewaden en luidruchtige rituelen is eigenlijk meer een buitenbeentje in de wereld van het Boeddhisme.

Chöd Chögyal Namkhai (Amiata 0193)
Nepal Sitar Tara bir Singh (Spectrum 104550)

Tibet 'Ritual Music and Chants of the Gelug Tradition' Monks of the Sera Je Monastery (Amiata 0598)

De muziek heeft betrekking op een pelgrimstocht in India naar de belangrijkste plaats uit het leven van Boeddha: Sakyamuni. Het werd een prachtig luxe uitgave, in Tebetaans rood en geel uitgevoerd, en voorzien van een uitgebreid full-color boek met maar liefst 96 pagina's. In het boek staan exclusieve foto's van het Sera Je klooster uit de tijd van vóór 1953; het jaar waarin het klooster door het Chinese leger werd verwoest. Dit voortreffelijke boekwerk, waar een gedegen onderzoek aan vooraf gegaan is, staat vol prachtige foto's en illustraties zowel in zwart-wit (historische foto's) als kleur.

5.2.5 Mongolië en Tuva

Deze beide buurlanden zijn het domein van nomadische ruitervolken die de uitgestrekte steppen van Centraal-Azië bevolken. Mongolië, bijvoorbeeld, telt twee miljoen mensen en achtentwintig miljoen stuks vee. Volgens een legende was het een prins die als eerbetoon aan zijn gestorven paard een viool maakte uit het hoofd van het dier, met deschedel als klankkast en de haren als snaren en strijkstok. Tegenwoordig wordt de *morin khuur* (paardehoofdviool) van hout gemaakt, maar het uiteinde van de hals wordt nog steeds gesierd door een uitgekerfd paardehoofd. Volgens de Mongolen dient ieder menselijk wezen te zingen of de *morin khuur* te bespelen en vroeger kreeg iedereen die weigerde, tijdens een feest een rituele afranseling. De zangkunst van de Mongolen is heel bijzonder. Dankzij de beroemde *khöömii* techniek kan één zanger gelijktijdig twee tonen produceren. Deze stijl kwam voort uit de gewoonte van de nomaden om het geluid van de wind om de bergtoppen te imiteren. Door de natuur te imiteren, kan men haar begrijpen en ermee communiceren. Dezelfde vocale techniek treffen we ook aan bij de Tuvan. De Mongools/Tuvaanse muziek is een van de grote onontdekte schatten van Centraal-Azië en de *khöömii*-zang en het *morin khuur*-spel liggen ook voor westerlingen verrassend gemakkelijk in het gehoor. De lyrische schoonheid van deze muziek, die een gevoel van tijdloze ruimte geeft, maakt steeds opnieuw veel indruk.

Tuva – Chöömej Throat-singing from the Center of Asia (21) Diverse artiesten (Network 55838)
Sixty Horses in My Herd Huun-Huur-Tu (Jaro 41962)
The Orphan's Lament Huun-Huur-Tu (Jaro 42042)
If I'd been born an Eagle Huun Huur Tu (Jaro 42162)
Le Chant des Steppes Talynduulal (Indigo 2523)
Eine Obertonschule Michael Vetter (Spectrum 18122)
Naked Spirit Sainkho (Amiata 2298)
Music from Tuva Igor Koshkenny (Amiata 1497)

5.2.6 Korea

Korea, het 'land van de ochtendrust', heeft een rijke muzikale geschiedenis die minstens vijftien eeuwen teruggaat. In boeken uit het oude China, zoals *De legende van de barbaren in het oosten*, wordt al een volk beschreven dat grote muziekfeesten aanrichtte en dat is nog steeds het geval. Al voor de eenwording van Korea onder de koningen van Shilla (zevende eeuw) bestonden er verschillende stijlen van hof- en volksmuziek. De gouden eeuw van de Koreaanse muziek duurde van 1418 tot 1450, onder koning *Sejong*, die zelf musicoloog en componist was. In die tijd ontstonden zowel het Koreaanse alfabet als een verfijnd muzikaal notatiesysteem. Hoewel in die tijd intensieve contacten met China bestonden, heeft de Koreaanse muziek een onmiskenbaar eigen identiteit die sterk verschilt van Chinese of Japanse muziek, bijvoorbeeld door het veelgebruikte drietalige metrum dat in de buurlanden niet voorkomt. Koreaanse klassieke muziek is overwegend langzaam, spaarzaam en streng. Microtonale ornamenten spelen een belangrijke rol. In schril contrast daarmee staat de meest uitbundige en bekende vorm van Koreaanse muziek: de *samulnori*, die door vier muzikanten wordt gespeeld op trommels en gongs. Dit repertoire is afkomstig van boerendansen en sjamanistische rituelen. De vocale vormen van de Koreaanse volksmuziek zijn voor buitenstaanders veellastigere doorgronden en de meest extreme daarvan is zonder meer de *p'ansuri*, een soort opera die alleen wordt begeleid door een trommel. Een uitvoering kan soms wel acht uur in beslag nemen, waarbij een waaijer een zakdoekje de enige rekvisieten zijn.

Korea (12) Seoul Ensemble of Traditional Music (Network 54039)

5.2.7 Japan

De *Gagaku*-hofmuziek, die omstreeks 1200 jaar geleden ontstond, is de oudste Japanse muziekvorm die nog steeds wordt beoefend, voornamelijk aan het keizerlijk hof en in enkele tempels. Er zijn vier hoofdvormen: *kangen* (instrumentale ensembles), *bugaku* (dansmuziek) en verder liederen en rituele muziek voor Shinto-ceremonies. Tot de bespeelde instrumenten behoren de *shō* (het Japanse equivalent van de Chinese *sheng* of mondorgel), trommels, gongs, fluiten en bellen. Met uitzondering van *kangen* is alle muziek monofoon. Soms klinkt deze muziek als een kater die gecasteerd wordt, maar soms is ze ook heel melodisch en meditatief. Van de twee voornaamste theatervormen is *noh* de meest verhevene en wordt beschouwd als de ultieme synthese van literatuur, theater, dans en muziek. *Kabuki* is meer uitbundig en populair. Noh dateert van ruim zes eeuwen geleden en was met name geliefd bij de samurai. De muziek bestaat uit solo en unisono zang door mannelijke acteurs en een koor, die worden begeleid door een instrumentaal kwartet met fluiten en trommels. Zowel de muziek als de dramatische handeling zijn zeer gestileerd en ritualistisch, gebaseerd op eenvoudige composities en langzame bewegingen. In tegenstelling tot het aristocratische *noh* is *kabuki* een volkstraditie. Deze theatervorm ontstond ongeveer twee eeuwen geleden in het Edo-tijdperk en mengt dans met melodrama, waarbij de begeleiding wordt verzorgd door fluiten, trommels en *shamisen*. Deze muzikale tradities zijn in Japan altijd strikt van elkaar gescheiden gebleven en de klassieke muziek heeft dan ook weinig of geen invloed gehad op populaire volksmuziek en eigentijdse popmuziek. De bekendste klassieke instrumenten zijn de *shakuhachi*, een bamboefluit met een bijzonder fraaie klank, de *koto*, een grote 13-snarige citer, en de *biwa* of luit.

Offerings Ralph Samuelson (Music of the World 153)
Zen Katsuya Yokoyama (Spectrum 103350)
Shingetsu Tajima Tadashi (Music of the World 124)
Master of Shakuhachi (49) Tajima Tadashi (Network 32379)

5.2.8 Laos

Bamboo Voices Khamvong Insixiangmai (Latitudes 50601)
Voices of the Orient Nouthong Phimvilayphone (Amiata 0195)

5.2.9 Cambodja

Khmer music from Gambodja Sam-Ang Sam Ensemble (Latitudes 50609)
Echoes from the Palace Sam-Ang Sam Ensemble (Music of the World 140)

6. Australië en Oceanïë

Termenlijst

Balanda: Aboriginal woord voor blanken.

Bilma: Slagstukken die in de Aboriginalmuziek worden gebruikt.

Corroboree: Ceremoniële of feestelijke bijeenkomst van Aboriginal clans.

Didgeridoo: Traditioneel Aboriginal instrument, gemaakt van een door termieten uitgeholde eucalyptus en bespeeld met 'circular breathing' techniek.

Garamut: Boomstamtrommel met spleet uit Nieuw-Guinea.

Haka: Welkomstgezing van de Maori uit Nieuw-Zeeland.

Hoko: Krijgdsdans van Paaseiland.

Himene: Polynesische hymnen en gezangen.

Kundu: Zandlopervormige trommel uit Nieuw-Guinea.

Lali: Boomstamtrommel met spleet uit Polynesië.

Pahu: Polynesische trommel.

Singsing: Festival in de berglanden van Papoea Nieuw-Guinea.

Yidaki: Een Aboriginal term voor didgeridoo.

Yolgnu: Aboriginals.

6.1 Australië

De muziek van de Australische Aboriginals is zowel de nieuwste als de oudste ter wereld. Deze oorspronkelijke bewoners van Australië bezitten als enigen een ononderbroken culturele traditie van meer dan 50.000 jaar. Dat is ongetwijfeld een van de redenen dat hun belangrijkste instrument – de *didgeridoo*, een door termieten uitgehold stuk hout – waarmee ze hun mythologische wereld tot leven wekken, zoveel respect afdwingt, waar ook ter wereld. Volgens de ontstaansmythe van de Aboriginals bestaan er legendarische wezens die over het continent zwerven in de *Dreamtime* en al zingend de namen noemen van alles wat hun pad kruist – vogels, dieren, planten, rotsen en waterplaatsen – en op die manier de wereld door hun zang tot stand brengen. De *songlines* zijn traceerbare paden die deze totems – heilige objecten, zoals een hagedis, een kangoeroe of een rotsformatie, die zijn teruggekeerd naar het land – met elkaar verbinden. Elke Aboriginal clan beschouwt zo'n totem als voorouder en heeft dan een droomhagedis of eendroomkangoeroe. De traditionele muziek van de Aboriginals is uiterst ritmisch en met veel 'natuurlijke' geluiden – handgeklap of stampvoeten of het slaan met *bilma* (stokken) of boemerangs. Het bekendste instrument is uiteraard de didgeridoo, een uitgeholde boomstam die zowel ritmisch als onafgebroken wordt bespeeld als begeleiding van een dans, een ritueel of een *corroboree*. Oorspronkelijk werd de didgeridoo alleen door de noordelijke clans gebruikt, maar tegenwoordig vindt men hem overal in Australië (endaarbuiten).

Rhythms from the outer core (36) Mark Atkins (Network 28295)

Landing Stephen Kent (Intuition/City of Tribes 80032)

De uit Devon afkomstige maar in Oeganda opgegroeide Stephen Kent reisde in 1981 als muzikaal leider van een circus naar Australië en kwam daar in aanraking met de Aboriginals en hun muziek. Hun instrument – de didgeridoo – sprak hem zo aan dat hij besloot zich geheel aan het bespelen ervan te wijden en ontwikkelde zich tot een van de meest subtiel en expressieve bespelers van dit wonderlijke instrument. Na twee albums met de groep **Trance Mission** besloot hij een soloplaat op te nemen, waarop hij zelf naast didgeridoo ook tuba, drums en percussie speelt en verder zingt en samples verzorgt. Op enkele tracks wordt hij bijgestaan door John Loose (drums), Kenneth Newby (piri) van Trance Mission en door vocaliste Eda Maxym. Deze CD is een uitstekende manier om kennis te maken met het fascinerende blaasinstrument van de Aboriginals en met een van de belangrijkste bespelers ervan.

7 Amerika

7.1 Noord-Amerika

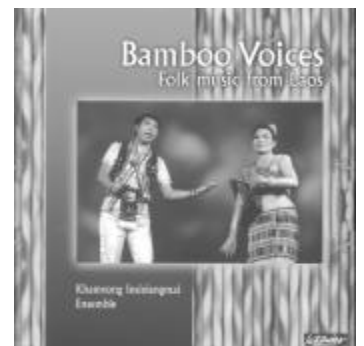
Hoewel Noord-Amerika – en dan vooral de Verenigde Staten – tegenwoordig vooral bekend staat als de bakermat van de popmuziek, is het gebied, mede dankzij de enorme aantallen immigranten van overal ter wereld, uitgegroeid tot een schatkamer van muzikale tradities die elkaar wederzijds hebben beïnvloed. De meeste regionale stijlen in het Amerika van nu danken hun invloeden populariteit aan de manier waarop ze worden gezien als 'statements' van etnische identiteit. *Cajun*, *zydeco*, *Tex-Mex* en *gospelmuziek* zijn stuk voor stuk geworteld in de Franse, de Spaanse en de Zwarte Amerikaanse cultuur. Amerikaanse 'rootsmuziek' hangt ook nauw samen met migratiestromen uit het verleden. De eerste Europese kolonisten brachten hun eigen muziek mee, die zich ontwikkelde tot de *hillbilly* of *old-time* muziek ontwikkelde zich in Noord- en Zuid-Carolina, Virginia, West-Virginia, Tennessee en Kentucky. Hieruit kwamen o.a. de *Country & Western* en de *Bluegrass* voort. Een heel andere traditie vinden we in Texas, New Mexico en Californië, die tot aan het midden van de negentiende eeuw bij Mexico hoorden en pas laat werden gekoloniseerd. De door accordeons gedomineerde Tex-Mex muziek is in deze gebieden razend populair. De accordeon speelt ook een hoofdrol in de Cajun en zydeco-muziek uit het naburige Louisiana, hoewel de bronnen daar niet Mexicaans zijn maar Frans en Creools. Ook de joodse immigranten uit Europa brachten hun eigen muziek mee, de klezmer (zie 1.13 *Joden in Europa: de wortels van de klezmer*), die in Amerika aan een tweede jeugd begon. De Verenigde Staten ondernemen zelf trouwens ook koloniale activiteiten: in 1898 annexeerden zij Hawaï en de muziek van deze eilanden, met zijn typerende slide-gitaar, had in de jaren twintig een grote invloed op de populaire muziek. Er is nog een Amerikaanse muziekvorm die meestal over het hoofd wordt gezien: die van de Noordamerikaanse indianen. Hun traditionele muziek, die niet bepaald makkelijk in het gehoor ligt en mede daardoor nauwelijks door niet-Indianen wordt vertolkt, is nog steeds te horen tijdens rituelen, *powwows* en festivals.

Offerings Ralph Samuelson
Music of the World 153

Master of Shakuhachi Tajima Tadashi
(49) Network 32379

Bamboo Voices
Khamvong Insixiangmai
Latitudes 50601

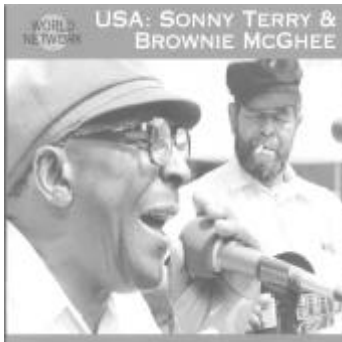
Rhythms from the outer core
Mark Atkins (36)
Network 28295

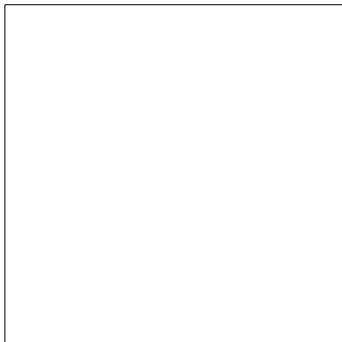
Landing Stephen Kent
Intuition/City of Tribes 80032

Parlez Nous a Boire (14)
Michael Doucet & Beausoleil
Network 54041

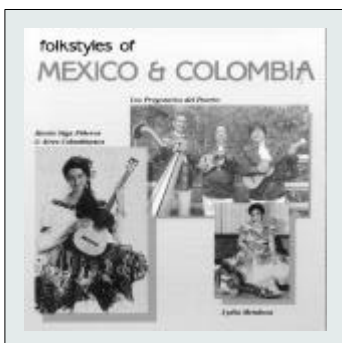
USA - Conversation with the River (6)
Sonny Terry & Brownie McGhee
Network 52989

Vintage Beausoleil Michael Doucet
Music of the World 213

Mexico - Raiz Viva (22)
Los Folkloristas Tlen Huicani e.a.
Network 56980

Folkstyles of Mexico & Colombia
Diverse Artists
Music of the World 113

Enkele Noordamerikaanse muzikale termen

- Appalachian:** Rustieke old-time muziek met veel violen en banjo's, die kenmerkend is voor de Appalachen, een berggebied in het Oosten van de Verenigde Staten.
- Bajo sexto:** 12-snarige basgitaardie vaak wordt gebruikt bij *Tex-Mex of conjunto*-muziek.
- Bluegrass:** Virtuozes vorm van hillbilly-muziek die werd bedacht en ontwikkeld door Bill Monroe.
- Cajun:** De Franssprekende kolonisten van Louisiana en hun muziek. (Afgeleid van het Franse woord 'Arcadiens').
- Chickenscratch:** Populaire volksdansmuziek die isgeënt op Spaans-Amerikaanse polka's.
- Conjunto:** Variant van Tex-Mex muziek met accordeons solo-instrument. De naam betekent in feite 'groep' en heeft betrekking op elk Latijns-Amerikaans ensemble.
- Corrido:** Tex-Mex ballade.
- Dobro:** Resofonische gitaar met metalen resonatoren in de klankkast, oorspronkelijk ontwikkeld door de Tsjechische Dopyera Brothers. De dobro is vooral populair geworden dankzij de bluegrass en countrymuziek.
- Gospel:** Religieuze enkerkmuziek van zwarte Amerikanen, die is afgeleid van *Negro spirituals* en die ten grondslag ligt aan *soul* en *Rhythm & Blues*. Een blanke vorm van gospel uit de zuidelijke staten speelde een belangrijke rol bij de totstandkoming van countrymuziek.
- Gumbo:** Eengerecht (stoofpot) uit Louisiana met veel verschillende ingrediënten.
- Hapa haole:** Hawaïaanse muziek die in het Engels wordt gezongen.
- Hillbilly:** Countrymuziek uit de Appalachen, ook wel *old-time* genoemd.
- Hula:** Traditionele Hawaïaanse dans.
- Polka:** Texaanse dansmuziek van Boheemse origine.
- Powwow:** Ceremoniële en muzikale samenkomst van Noordamerikaanse indianen.
- Slack key guitar:** Hawaïaanse manier om de gitaar te stemmen en te bespelen.
- Southern gospel:** Blanke gospelmuziek uit de zuidelijke evangelische kerken.
- Tex-Mex:** Muziek van Mexicanen in Texas, met de accordeon in de hoofdrol.
- Vocables:** Onvertaaltbare klanken en syllaben die veelvuldig voorkomen in de muziek van de Amerikaanse indianen.
- Zydeco:** Muziek uit de zwarte en creoolse gemeenschappen in Louisiana.

- Back in the Saddle again** Cowboy Songs (New World 803142)
Brave Boys New England Diverse Artiesten (New World 802392)
Gergia Sea Island Songs Diverse Artiesten (New World 802782)

7.1.1. Verenigde Staten

Parlez Nous a Boire (14) Michael Doucet & Beausoleil (cajun) (Network 54041)
Mede dankzij zijn inspanningen om de authenticiteit van deze muziek uit Louisiana ondanks allerlei vernieuwingen niet in gevaar te brengen, is violist **Michael Doucet** een van de meest gevierde eigentijdse cajun muzikanten. Het repertoire van **Beausoleil** reikt van middeleeuwse Keltische liederen tot aan de nieuwste cajun-hits.

- USA - Conversation with the River (6)** Sonny Terry & Brownie McGhee (Network 52989)
Vintage Beausoleil Michael Doucet (Music of the World 213)
Cajun & Creole Masters Diverse Artiesten (Music of the World 138)
Baptist Hymns The Gospel Ship (New World 802942)
The Colored Sacred Harp Sacred Harp Singers (New World 804332)
Jesus Hits like the.. Sterling Jubilee Singers (New World 805132)
Desire for Piety White Sacred Harp (New World 805192)
Dark and Light in Spanish New Mexico Diverse Artiesten (New World 802922)
Oku Shareh Turtle Dance San Juan Pueblo (New World 803012)
The Gospel Ship Baptist Hymns Diverse Artiesten (New World 802942)
Classics Meta Four & Robert Mayes (Jaro 41572)
Shout Sister Shout Meta Four & Robert Mayes (Jaro 4144)

7.1.2 Mexico

Mexico - Raiz Viva (22) Los Folkloristas Tlen Huicani e.a. (Network 56980)
Folkstyles of Mexico & Colombia Diverse Artiesten (Music of the World 113)

7.2 Het Caribisch gebied

Hoewel het Caribisch gebied sterke overeenkomsten vertoont met het vasteland van Zuid-Amerika, is het zo rijk aan culturen en muzikale tradities, dat een apart hoofdstuk volstrekt op zijn plaats is. Culturele rijkdom berust meer op diversiteit dan op puurheid en dat wordt nergens ter wereld zo duidelijk als hier. De wortels van de moderne Caribische muziek gaan terug tot de Europese kolonisatie, aangezien de inheemse culturen vrijwel volledig werden uitgeroeid, op een paar percussie-instrumenten na. De Europeanen brachten naast hun eigen cultuur ook zwarte slaven mee en de muziek van de Cariben is dan ook een mengsel van koloniale en Afrikaanse invloeden. Dit geldt zowel voor de *calypso* (Trinidad) als de *biguine* en de *cadence* (Martinique en Guadeloupe), de *plena* (Puerto Rico), de *merengue* (Haïti en de Dominicaanse Republiek), de *mento* en de *reggae* (Jamaica) en de *son* (Cuba). Overigens zijn de onderlinge verschillen aanzienlijk. Zo waren Afrikaanse slagwerkstijlen op Jamaica langere tijd door de Engelsen verboden en zijn dus veel minder ontwikkeld dan op Cuba of Haïti. In de negentiende eeuw arriveerden nieuwe stromen immigranten uit India en China, die ook hun stempel drukten op de muziek. Het Caribisch gebied blijft een smeltkroes van velerlei invloeden en zal zich ongetwijfeld nog verder ontwikkelen.

Caribisch muziek termen

- Biguine:** Dansmuziek van Martinique, die in de jaren twintig bijzonder populair was.
- Cadence:** Antilliaanse popmuziek vande Tweede Wereldoorlog.
- Calypso:** Traditionele liedvorm van Trinidad.
- Chachachá:** Cubaanse dans die in de jaren veertig en vijftig heel populair was.
- Changó:** Afro-Cubaanse godheid.
- Changui:** Soort *son* uit het oosten van Cuba.
- Charanga:** Cubaans ensemble dat voornamelijk uit violen en fluiten bestaat.
- Clave:** Herhaald ritmisch patroon, dat gespeeld wordt op de *claves* (houten staven) en de grondslag vormt van de Cubaanse muziek.
- Compas:** Haïtiaanse popmuziek.
- Conjunto:** Cubaanse of salsaband, die bestaat uit koper, conga's, bongo, bas en piano.
- Cuatro:** Kleine Puerto Ricaanse gitaar met viersnaren.
- Danzón:** Cubaanse dans in Europese stijl, die ook in Mexico heel populair is.
- Dub:** Studio-techniek uit Jamaica (reggae) die wordt gekenmerkt door vertragingen- en geluidseffecten en veel galm.
- Gwo ka:** Carnavalsmuziek door zangers en trommelaars uit Guadeloupe.
- Kaiso:** West-Afrikaanse aanmoedigingskreten die worden gebruikt bij de calypso. De term verwijst ook naar vroege calypsovormen met een bezetting die vergelijkbaar is met die van de eerste jazzbands uit New Orleans.
- Mambo:** Snelle Latijnse dansmuziek die afkomstig is van Cuba en verder ontwikkeld werd door bigbands uit New York.
- Maracas:** Van gedroogde vruchten gemaakte rammelaars.
- Meringue:** Dansmuziekstijl uit de Dominicaanse Republiek.
- Montuno:** Vraag-en-antwoord gedeelte van een lied.
- Pans:** De gestemde olievaten uit een steelband.
- Ra-ra:** Haïtiaanse carnavalsmuziek.
- Rastafari:** Leden van een Jamaicaanse sekte die keizer Haile Selassie (Jah) van Ethiopië als levende godheid beschouwden.
- Rock steady:** Jamaicaanse muziek vande 'rude boys' uit de jaren zestig - voorloper van de reggae.
- Rumba:** Afro-Cubaanse dansmuziek voor percussie en stemmen.
- Salsa:** Latijnse dansmuziek die voortkwam uit de Cubaanse *son*. De zangers, spelers en dansers ervan worden *sa/seros* genoemd.
- Santeria:** Afro-Cubaanse religie.
- Ska:** Overwegend instrumentale Jamaicaanse muziek met jazz en R&B-invloeden.
- Soca:** Modern mengvorm van soul en calypso.
- Son:** De voornaamste dans-en muzikale stijl van Cuba. De improviserende solo-zanger wordt *sonero* genoemd.

Timbales: Middelgrote Afro-Cubaanse trommels die met stokken worden bespeeld.

Tres: Kleine Cubaanse gitaar met drie dubbele snaren.

Trova: *Vieja Trova* is de naam van de oude Cubaanse zangtraditie. *Nueva Trova* is de Cubaanse variant van de 'New Song Movement' in Latijns Amerika.

Voodoo: Afro-Haitiaanse religie.

Zouk: Moderne dansmuziek van de Franse Antillen.

Caribbean Beat, Volume 1 Diverse artiesten (Intuition 31122)

Caribbean Beat, Volume 2 Diverse artiesten (Intuition 31262)

Caribbean Beat, Volume 3 Diverse artiesten (Intuition 31472)

Caribbean Beat, Volume 4 Diverse artiesten (Intuition 31532)

Caribbean Beat, Volume 5 Diverse artiesten (Intuition 31972)

Caribbean Beat, Volume 6 Diverse artiesten (Intuition 31722)

Fronteras de Sueños Mezcla (Intuition 30472)

Me Gusta Merengue La Gran Mananza featuring Victor Roque (Intuition 31192)

Historias del Caribe Gringo (Peregrina 50031)

7.2.1 Cuba

De directe betrokkenheid van de Cubaanse muziek op de dagelijkse realiteit is een kenmerk dat rechtstreeks terug te voeren is op de Afrikaanse wortels van deze traditie, op de op overleving gerichte cultuur van verzet en rituelen op de suikerplantages. Nergens in het Caribisch gebied is de Afrikaanse invloed zo duidelijk. Weinig resteert van de pre-Spaanse Indiaanse cultuur – alleen de *maracas* – en de huidige Cubaanse muziek is vooraleen mengvorm van Spaanse muziek en de muziek van de negerslavende achtentiende eeuw massaal uit West-Afrika werden gehaald. De meeste muziek is dansmuziek. Tot de voornaamste Cubaanse stijlen behoren de *rumba*, de *danzón*, de *son*, de *bolero*, de *chachachá* en de *mambo*. De teksten van de liederen gaan vooral over liefde en romantiek. Ze worden als regel geschreven door mannen over vrouwen en staan bol van de stereotypen over schoonheid, trouweloosheid, ondankebaarheid enzovoort. Het woordgebruik is vaak zeer dubbelzinnig en de seksuele connotaties zijn vaak bijzonder grof. Anderzijds wordt het eiland zelf als een vrouw bezongen en ook de revolutie wordt meestal beschreven in termen van moederliefde. Naast de dansmuziek kent Cuba echter ook een liedtraditie, met ronddreuzende troubadours die zingen over hoofse liefde en politieke thema's. Dit zijn de *trovadores*, vertolkers van *trova* (ballade) en *canción* (lied).

Cuba – I am Time Diverse artiesten (Blue Jackel 50102)

Gestoken in een oogverblindende verpakking (een sigarenkistje met een als 8 havana's vermomd booklet – wat dacht u van 112 pagina's boordevol foto's en uitvoerige documentatie?) biedende vier CD's de geschiedenis en de praktijk van de Cubaanse muziek met ongelofelijk veel aandacht voor detail in kaart. Deel I is gewijd aan de *Invocations*, de religieuze wortels van de Cubaanse muziek in de Yoruba-traditie van West-Afrika. De verschillende gebruiken, rituelen, instrumenten en zelfs goden worden uitputtend behandeld en de wringende polyritmie is een lust voor het oor. Deel II is gewijd aan de Cubaanse zang, wat zowel betrekking heeft op de liederen als de zangkunst. Typend voor de Cubaanse traditie is de ontwikkeling van de *son* – een mengvorm van Spaanse en Afrikaanse invloeden, die zich onderscheidde van alle andere stijlen doordat de trommels met blote handen werden gespeeld. We horen legendarische Cubaanse zangers en zangeressen, begeleid door orkesten vol opzweepende percussie en schetterend koper. Op Deel III verschuift het accent naar de muziek van de zwarten en de armen en hun muziek die 'alleen geschikt is voor slaven'. Zwarte en muzikanten en mulatten waren niet welkom in de grote orkesten en zochten hun toevlucht in kleine bands, ofwel *piquetes*. Daarmee traden ze op in kerken of op feesten op de plantages. Hier zien we de ontwikkeling van de *santería* en de *salsa*. Op Deel IV staat de Cubaanse jazz centraal. Op basis van al die traditionele elementen ontstond op Cuba ook een volstrekt eigen vorm van jazz, waarin de invloeden van de *mambo*, de *son*, de *rhumba*, de *cha-cha-cha*, de *guaracha* en dergelijke onmiskenbaar aanwezig zijn. Typend voor de Cubaanse jazz is de wisselwerking tussen de herhaalde frasen op de piano (*guajeo*) en de ritmische figuren die worden gespeeld door de *tumbadora* en de *bas* (*tumbao*). Onder de geselecteerde artiesten bevinden zich **Irakere**, **Jesús Alemañy** en saxofonist **Steve Coleman** met zijn **Mystic Rhythm Society** in samenwerking met **AfroCuba de Matanzas**. Meer dan honderd jaar Cubaanse muziek in een sigarenkistje. Steek er nog een tje op!

Son Highlights from Cuba Sierra Maestra (Spectrum 15112)

Toen ze in 1976 voor het eerst bijeen kwamen aan de Universiteit van Havana om 'echte' Cubaanse muziek – 'son autentico' – te maken konden deze negen studenten nauwelijks bevroeden dat Sierra Maestra – zoals de groep van meet af aan werd genoemd – binnen korte tijd een van de bekendste en populairste Cubaanse son-bands zou worden. Het recept voor hun succes was eenvoudig genoeg: uitstekende instrumentalisten en zangers die de allerbeste Cubaanse groepen van deze eeuw als voorbeeld namen, aan hun muziek nieuwe elementen toevoegden en een eigen stijl ontwikkelden. Son is in ruim zeventig jaar tijd uitgegroeid tot de populairste muziek op Cuba. De bezetting van een son-ensemble kan variëren, maar meestal is het een gitaar, een *tres* (kleine gitaar met drie dubbele snaren), een bas (als vervanger voor de traditionele Afro-Cubaanse *marimbula*) en enkele ritme-instrumenten zoals *claves*, *maracas* en *conga's* of *bongo's*. Vele groepen, waaronder Sierra Maestra, voegen daar nog een trompet of andere koperblazer aan toe. Uniek voor deze groep is de toepassing van de *bata*-drum, die verder nauwelijks wordt bespeeld buiten de traditionele religieuze Afro-Cubaanse context.

Vieja Trova Santiaguera Vieja Trova Santiaguera (Intuition 31822)

Vieja Trova Santiaguera is de belichaming van een muzikale traditie die stamt uit de 19^e eeuw. Tot deze groep behoren enkele veteranen uit de bekendste bands van Santiago de Cuba, zoals de Cuarteto Patria, La Estudiantina Invasora en het duo Los Compadres. Samen dragen ze de historie van Oostelijk Cuba met zich mee, bestaande uit *boleros* en *sones*. Hun debuutalbum *Vieja Trova Santiaguera*, opgenomen in 1994, bestaat uit werken van o.a. Miguel Matamoros, Oscar Hernández en Pepe Sánchez. Ondanks hun leeftijd maken deze heren swingende, opzweepende muziek met een snuffjemelancholie. Prachtig!

Gusto y Sabor Vieja Trova Santiaguera (Intuition 31832)

De **Casa de la Trova** is een legendarische club in Santiago de Cuba. De bestemuzikanten uit de wereld van de *son*, de *bolero* en de *guaracha*, komen er vanuit alle uithoeken van oostelijk Cuba samen om tot diep in de nacht muziek te maken. De vijfmansformatie Vieja Trova Santiaguera (die opgeteld meer dan vierhonderd jaar oud is!) speelt er muziek die al tientallen jaren uitgestorven werd gewaand, tot een Spaanse bezoeker hen ontdekte en uitnodigde om naar Europa te komen. Dat hebben ze inmiddels met veel succes gedaan. Hun CD *Gusto y Sabor* bevat vooral bolero's en *guaracha's*, gecomponeerd door grootheden als Manuel Corona en Pepe Banderas. Vijf wel zéér vitale oude heren maken muziek om jevingers bij af te likken.

Hotel Asturias Vieja Trova Santiaguera (Intuition 32152)

Vorig jaar hebben de vijf oude meesters van Vieja Trova Santiaguera tijdens hun Europese tournee duizenden toeschouwers in vervoering gebracht, nog veel meer fans bereikt met hun twee voorgaande albums (*Gusto y Sabor* en *Vieja Trova Santiaguera*) en onderling heel wat afgekibbeld over de verdeling van de vier 'bunnies' die ze in **Playboy** kregen voor hun debuutalbum! Alvorens terug te keren naar Cuba om er de wintermaanden door te brengen, bezochten ze een studio in Madrid om er honderde album op te nemen. Hotel Asturias bevat opnieuw een fraaie collectie bijna vergeten klassiekers van de *son*, de *bolero* en de *guaracha*. Twee stukken zijn opgedragen aan de legendarische Cubaanse zanger en componist Marcelino 'Rapindey' Guerra, die in juni 1996 overleed. Een ander opmerkelijk lied is *Yo Son Ganga*, dat oorspronkelijk afkomstig is uit de Congo. Het Engelse blad **FolkRoots** schreef over hen: 'Om effectief te zijn, moet deze muziek moeiteloos klinken en uiterst dansbaar zijn, maar niettemin diepe emoties oproepen. Ondanks hun gevorderde leeftijd rusten de heren van Vieja Trova Santiaguera niet op hun lauweren (ze werken intensief samen met de Galicische doedelzakspeler **Carlos Nunez** en met de Amerikaanse etnomusicoloog en gitarist **Ry Cooder**). Schaf dit album aan engenie!'

Bembé Milton Cardona (American Clavé 10042)

Milton Cardona, een van de meest gevraagde percussionisten ter wereld en beroemd vanwege zijn bijdragen aan projecten van **Laurie Anderson**, **Kip Hanrahan**, **Rabih Abou-Khalil** en Reinhard Flatischlers **Megadrumms Ensemble**, is naast musicus ook Santeriapriester en gaat op deze CD voor in een Santeria-eredienst, bijgestaan door een groep uitstekende zangers en slagwerkers. Deze opname van de opzweepende muziek uit de *Santeria*-eredienst, met zijn hypnotische ritmes en gezangen, dateert uit 1987 maar is nu pas voor het eerst in Europa verkrijgbaar. *Musician Magazine* schreef: 'Op deze prachtige opname horen we een van de meest getalenteerde percussionisten uit Latijns Amerika pas echt in zijn element – de liturgie van de Santeria. De spirituele kracht van deze Afro-Caribische ceremonie, die wordt gezongen in het *Yoruba* en begeleid door een 'bata' van drie percussionisten, is enorm, maar het is de intensiteit van de ritmie die deze muziek zo verschrikkelijk goed maakt. Ongelofelijk!'

Caribbean Beat, Volume 6
Diverse Artiesten
Intuition 31722

Fronteras de Sueños Mezcla
Intuition 30472

Vieja Trova Santiaguera
Vieja Trova Santiaguera
Intuition 31822

Hotel Asturias Vieja Trova Santiaguera
Intuition 32152

Palabras Omara Portuondo
Intuition 31862

Un Autentico Sonero
Proyeccion Sonera
Choice Music 9809

Sones y Danzones
Estrella de la Charanga
Indigo 2552

Desafios Omara Portuondo &
Chucho Valdez
Intuition 32372

Cuban Soul Asere
Indigo 2547

Pasaporte The Cuban All-Stars
Enja 90192

Cosa De Broma Gema y Pável (NubeNegra/Intuition 31812)

Gema en Pável zijn een Cubaans duo dat de plaatselijke traditionele muziekstijlen ingrijpend heeft getransformeerd, zodat hun muziek nu gekenmerkt door de sfeer van het moderne Havana en de stijl van het stadse bestaan in Cuba in de jaren negentig. Zelf begonnen ze hun act op straat en hebben hun straatwijsheid nooit verloren, maar vermengd met de Cubaanse trova's, de bolero's en de Afro-Cubaanse ritmes van de yoruba – hun muzikale roots. Zangeres Gema Corredera en gitarist/zanger Pável Urquiza vervuilen Cuba drie jaar geleden voor Spanje en wonen tegenwoordig in Madrid. De soepele, trefzekere en wendbare stem van Gema en de subtiele arrangementen van Pável, waarin diens gitaarspel steeds centraal staat, zorgen voor een betoverend klankspel vol aangename verrassingen. En let ook op de spectaculaire samenzang van het duo in het lied *Longina*. Onder de begeleiders bevinden zich toetsenist Yadam González, fluitist Carlos Cano, celliste Ivette Falcon en trompettist Lulo Pérez. Het betreft hier nadrukkelijk luisterliedjesendaarombevatdebijlagealleteksten, zowel in het Spaans als in het Engels.

Septeto Santiaguero Septeto Santiaguero (NubeNegra/Intuition 32082)

Hoewel deze groep acht leden telt, hebben ze hun naam Septeto Santiaguero gehandhaafd, vanwege de manier waarop ze de *son*, de *bolero*, de *guaracha*, de *guajira* en de *guaguanco* uitvoeren, een stijl die diep geworteld is in de septeto-sound. Samen vormen ze een groep die trouw blijft aan een van Cuba's belangrijkste muziekvormen en die met veel overtuiging demonstreert dat de septeto-traditie in Santiago de Cuba nog steeds springlevend is.

Palabras Omara Portuondo (NubeNegra/Intuition 31862)

De *salsa*, de *son* en de *bolero* zijn zulke belangrijke exportartikelen geworden, dat we misschien zouden vergeten dat Cuba ook een rijke liedtraditie kent die zeker niet onderdoet voor die van het Franse chanson. En binnen die verhouding staat buiten kijf dat Omara Portuondo de Edith Piaf is van het Cubaanse levenslied. Met haar indringende stem onthaalt ze ons op een twaalftal juweeltjes waarvan de Engelse vertaling wordt bijgeleverd. De twaalfkoppe begeleidingsband zorgt ondanks haar omvang voor een zeer intieme muzikale setting, waarin zangeres Portuondo alle ruimte krijgt. In haar vaderland mag dan zowat alles op de bon zijn; dat geldt beslist *niet* voor deze zangeres, die haare moties kwistig rondtrooit.

Rapindey Marcelino Guerra (NubeNegra/Intuition 31852)

Deze CD is in feite een beknopte geschiedschrijving van de Cubaanse muziek, aangezien hij een overzicht bevat van beste werk van Marcelino Guerra, wiens muzikale loopbaan zich uitstrekte van de jaren twintig tot aan zijn dood in 1996. Als componist en zanger verwierf hij in zijn geboorteland een legendarische status en hij drukte een onuitwisbaar stempel op de Cubaanse muziek. Zijn 'definitieve' album bevat niet alleen eigen opnamen, maar ook interpretaties van zijn composities door sterren als Omara Portuondo, Jacqueline Castellanos en Reinaldo Hierrezuelo.

Bata Ketu Michael Spiro & Mark Lamson (Intuition 32172)

Bata Ketu is een muzikale ontdekkingsreis in zes bedrijven, vol wervelende percussie en gloedvolle zang. Het verhaal begint met de *Yoruba* uit West-Afrika, die wreed werden overgeplaat naar Cuba en Brazilië, waar ze gescheiden van elkaar elk hun eigen ontwikkeling doormaakten en elkaar pas weer ontmoetten in het kader van deze CD. De opmerkelijke muziek op *Bata Ketu* is het werk van twee visionaire Amerikaanse percussionisten: Michael Spiro en Mark Lamson. Samen met de Braziliaanse volkszanger Jorge Alabe en de legendarische Cubaanse zangeres Gladys 'Bobí' Céspedes sluiten zij na eeuwenlange omzwervingen de cirkel van een tijdloze traditie. Meer dan een derde van *Bata Ketu* werd opgenomen in Brazilië, met lokale muzikanten die meestal nog nooit de binnenkant van een opnamestudio hadden gezien. Het feit dat deze zangers gewend zijn om te dansen tijdens het zingen, zorgde voor de nodige technische problemen. Toen de opnamen vervolgens werden meegenomen naar Cuba, naar Matanza's Grupo AfroCuba, vond een soortgelijke reactie plaats. De Cubanen begonnen te dansen (ze probeerden zelfs de Braziliaanse samba) en te zingen en Spiro en Lamson wisten dat ze iets héél bijzonders hadden gecreëerd, muziek die de grenzen tussen culturen overstijgt. Voorliefhebbers van percussie en absolute muziek!

Clásicos de Cuba Diverse artiesten (Network 56750)

Eind jaren dertig zond de Cubaanse radio een wekelijks programma uit rond het beroemdste orkest uit die tijd: het **Orchestra de Arcaño y sus Maravillas**. Op een middag in 1938 kondigde Arcaño zelf een nieuw ritme aan, dat was ontwikkeld door zijn bassist, Orestes López. Na een intro van vijf maten en een syncopische *montuno* zette het orkest een refrein in waarin vier maal het woord 'mambo' werd herhaald. De *mambo* was geboren en zou de hele wereld veroveren! Naast het oorspronkelijke orkest van Arcaño bevat deze CD opnamen van o.a. **Adalberto Alvarez y su Son**, **Conjunto Supremo** en **María Teresa Vera**.

Cien Lindas Cubanas Diverse artiesten (Network 57942)

Na de voltooiing van Miguel Tauchert's film over Afro-Cubaanse tradities ontstond het idee voor een salsa-festival in Havana met uitsluitend vrouwelijke muzikanten. Op 3 december 1994 was het zover: in het openluchttheater *Salon Rosado de la Tropical* hadden zich ruim 5000 toeschouwers verzameld om te genieten van deze unieke muzikale gebeurtenis. Onder de groepen bevonden zich o.a. **Fuego Latino**, **Ellas Son**, **Son Damas**, **Anacaona**, **Las Chicas del Sol** en **Canela**.

Un autentico Sonero Proyeccion Sonera (Choice Music 9809)

Sones y Danzones Estrella de la Charanga (Indigo 2552)

Spirit Rhythms Nueva Generacion (Lattitudes 50603)

Charanga con un Toque de son Martinez HANSEL (Pa'tiPa'mi 71002)

Puerto Rico Tropical Los Pleneros (Lattitudes 50608)

Puerto Rico Soy Tuyo Ruiz Frankie (Pa'tiPa'mi 71004)

Ese Soy Yo Hector Tricoche (Pa'tiPa'mi 71007)

La Leyenda Continua Bebo More (Pa'tiPa'mi 71008)

Tranquilo Ruiz Frankie (Pa'tiPa'mi 71012)

El Barbaro Vive Bobo More (Pa'tiPa'mi 71013)

Bravo Fania All Stars (Pa'tiPa'mi 71014)

La Habana Vive Tony Martinez & Cuban Latin Jazz (Blue Jakel 50262)

Dejala en la Puntica Clave Y Guaguanco (Enja 8888292)

Caliente Diverse artiesten (NewWorld 802442)

Desafios Omara Portuondo & Chucho Valdez (Intuition 32372)

A Maria Thereza Vera Diverse Artiesten (Intuition 31932)

Cuban Soul Asere (Indigo 2547)

Trampas Del Tiempo Gema Y Pável (NubeNegra/Intuition 31792)

Cuba: El Camino de la Salsa (30) Diverse artiesten (Network 58392)

Pasaporte The Cuban All-Stars featuring Tata Güines & Miguel Anga (Enja 90192)

Latin Dance Beat Diverse Artiesten (Pa'tiPa'mi 71015)

Cuba Tradicion Diverse Artiesten (Pa'tiPa'mi 71016)

7.2.2. Jamaica

Tegenwoordig denken we bij hethoren van denaamJamaicavooralaan *reggae* en misschien *ska*, maartotindejarenzestigwasde *mento*-stijl onlosmakelijk verbonden met het dorpsleven overal op het eiland. Net als de *biguine* van de Franse Antillen kwam de *mento* voort uit het contact tussen ontheemde Afrikanen en de cultuur van de Europese machthebbers en net als de *biguine* is ze vrijwel vergeten. De naam 'mento' is afgeleid van het Spaanse *mentar* (noemen) en heeft betrekking op het belang van de teksten, die veel maatschappelijk commentaar, humor en satire bevatten. Anders dan bij de *calypso*, die gekenmerkt wordt door complexe liedvormen, zijn de tekstuele elementen van de *mento* meestal kort en bondig en onbegrijpelijk voor buitenstaanders. Een typische *mento*-groep bestaat uit vier tot vijf muzikanten – een gitaar als solo-instrument en verder een ritmesectie bestaande uit gitaar, banjo en bas.

Dance Music and Work Songs from Jamaica Litzitz Mento Band (Spectrum 15122)

De **Litzitz Mento Band** behoort tot de meest succesvolle van de nieuwe lichte *mento*-ensembles op Jamaica en is mede verantwoordelijk voor de huidige revival van het genre. Ze spelen al meer dan vijftig jaar samen: Gerald Myers (77) met zijn legendarische banjo, violist Theodore Miller (75) en Cleveland Salmon (70) op *rhumba box* zijn leden van het eerste uur en worden tegenwoordig bijgestaan door de gitaristen Sonny Borriell (69), Clement Smalling (68) en Jerome Williams (28). Onder de stukken die zij spelen, bevinden zich internationale klassiekers als *Rivers of Babylon*, *Island in the Sun*, *Little Girl in Kingston Town* en *Tennessee Waltz*.

Hot Soca Diverse artiesten (Network56751)

Soca is in feite een mengvorm van *soul* en *calypso* en de eerste soca-stukken werden begin jaren zeventig gecomponeerd door **Ed Watson** voor **Ras Shorty**. De mannen dansen achter hun partner, zodat beiden de activiteiten van de muzikanten op het podium goed kunnen volgen. Het tempo van de soca ligt altijd een paar versnellingen hoger dan dat van de calypso en de tekst speelt een veel minder belangrijke rol. Hot Soca bevat opnamen van alle belangrijke soca-artiesten, zoals **IwerGeorge**, **Roaring Lion**, **Mighty Sparrow**, **Lord Kitchener** en **Rootsman**.

Dansenmetdeheiligen–Salsa

Salsa kwam voort uit de ontmoeting tussen Cubaanse en Puerto Ricaanse muziek met bigband-jazz in de Latino wijken van New York. Tegenwoordig wordt salsa overal ter wereld gespeeld, tot en met in Japan. Letterlijk betekent het woord salsa 'saus' of 'sap' en de term is afkomstig van de kreten van waardering die worden geslaakt na een flitsende solo. Pas omstreeks het midden van de jaren zeventig werd er een bepaalde stijl van muziek mee aangeduid. Hoewel de salsa dus in New York ontstond, werd de stijl al snel overal in Latijns Amerika en het Caribisch gebied geïmiteerd. Een verbindend thema is de verwijzing naar de Afro-Katholieke religies. *Santería* (Cuba) en *Candomblé* (Brazilië) hebben overal in Latijns Amerika hun tegenhangers, die vaak dezelfde heiligen en godheden aanbidden. Als Cubanen de lof zingen van *Santa Barbara*, vereren ze tevens *Changó*, god van de donder.

Het typische salsaorkest is een bigband met een koper- en een ritmesectie, plus piano en bas die een brug tussen beide vormen. Voor het orkest staan één of meer solozangers, terwijl het belangrijke *coro* (het refrein waarmee de vocale improvisaties van de sonero worden beantwoord) meestal door de orkestleden wordt gezongen. De 'sound' van het orkest wordt vooral bepaald door de verhouding tussen het koper en de ritmesectie en door de keuze van soloinstrumenten. De laatste is duidelijk aan mode onderhevig. Vroeger waren het veelal fluiten en violen, vervolgens trompetten, dan weer trombones en soms één of twee baritonsax.

7.2.3 Dominicaanse Republiek

El Hombre Merengue Kinito Méndez (pa'ti pa'mi 71009)

Kinito Méndez werd geboren in Padre de las Casas, een klein plaatsje in de Dominicaanse Republiek. Al aan het eind van de jaren tachtig gold Méndez als een van de belangrijkste vernieuwers van de meringue. Met zijn groep de *Coco Band* scoorde hij diverse hits, met als bekendste het nummer *La Manito*, dat te horen was in de film *Kindergarten Cop* met Arnold Schwarzenegger. In 1991 vervulde hij de *Coco Band* voor de formatie *Rokabanda*, waarmee hij een verbinding maakte tussen pop en traditionele elementen, en in 1994 besloot hij zich te wijden aan een solo-carrière. Zijn nieuwe CD, *El Hombre Merengue*, gevuld met zeer aanstekelijke meringue, drong binnen enkele weken door in de hoogste regionen van de Amerikaanse Billboard Latin Top-50 en zal in Europa ongetwijfeld niet veel meer tijd nodig hebben om de toptebereiken!

Merengue y Salsa en la calle 8 Diverse Artiesten (Pa'ti Pa'mi 71001)

Éxitos Vargas Wilfrido (Pa'ti Pa'mi 71003)

Lo Mejor de la Música Tropical Roque Vicotor y La Gran Manzana (Pa'ti Pa'mi 71005)

Te Puero Ver Kas Chicas Del Can (Pa'ti Pa'mi 71006)

Para Ti Para Ti Zafra Negra (Pa'ti Pa'mi 71010)

Los Mejores Merengues Kinito Mendez (Pa'ti Pa'mi 71011)

7.2.4 Guadeloupe

Zoals veel Caribische eilanden kent Guadeloupe een gemengde bevolking, die is samengesteld uit indianen, Franse kolonisten, voormalige zwarte slaven en immigranten uit India. De samenleving is echter streng gesegregeerd, met een Europees georiënteerde elite en een 'verboden' Afrikaanse volkscultuur, de *Gwo Ka*.

Vis An Nou Kan'ni Da (Indigo 2536)

De groep *Kan'ni Dauit Saint Anne* stipt erop voor de muziek uit de Grands Fonds, het centrale heuvelland van Grande-Terre, waar na de afschaffing van de slavernij een zelfverzorgende boerensamenleving ontstond, die werd omringd door suikerplantages. De naam *Kan'ni Da* verwijst naar de worksong-traditie van de voormalige slaven. De groep, die in 1981 werd opgericht en inmiddels acht albums heeft gemaakt, vormt een levendige schakel tussen de traditionele *Gwo Ka*-volkscultuur en de eentwintigste eeuwse samenleving op Guadeloupe. De muziek wordt gecombineerd door virtuoos slagwerk en door het vraag-en-antwoordspel tussen zanger en koor dat zo kenmerkend is voor West-Afrikaanse tradities. Opzwevend en verslavend!

7.2.5 Haiti

Tot Bissainthe (43) Ti-Coca (Network 32373)

7.3 Latijns Amerika

Net als Caribische muziek wordt ook Latijns Amerikaanse muziek gekenmerkt door een bonte mengeling van diverse Europese stijlen, geïmporteerde Afrikaanse tradities en inheemse Indiaanse muziekvormen. Ook hier is het scala buitengewoon breed, van ingetogen Argentijnse tango's tot luchtige Andesdeuntjes en uitbundige Braziliaanse carnavalsmuziek en alles wat zich daartussen bevindt.

Latijnsamerikaansmuziektermen

Antaras: Panfluit uit het Andesgebergte.

Bandolim: Kleine Colombiaanse en Braziliaanse mandoline.

Bandonéon: Soort accordeon die speciaal voor de tangowordt gebruikt.

Barrio: Stadswijk.

Bolero: Langzame, sentimentele dans of lied, oorspronkelijk Cubaans maar tegenwoordig overal in Latijns Amerika. Tegenhanger van de jazz-ballad.

Bossa nova: Deze term, die 'new wave' betekent, had oorspronkelijk betrekking op een verfijnde vorm van Braziliaanse muziek uit de jaren vijftig. Tegenwoordig een bekend ritme.

Candomblé: Braziliaans-Afrikaanse religie.

Cavaquinho: Kleine 4-snarige gitaar uit Brazilië.

Charango: 10-snarige mandoline uit het Andesgebergte, die vroeger werd gemaakt uit een armadillo of schildpadhuis.

Chicha: Alcoholische drank uit het Andesgebergte, een oorspronkelijk fusion van traditionele en moderne muziek.

Choro: Instrumentale muziek uit Brazilië met wortels in de Europese salonmuziek en de Portugese volksmuziek.

Conjunto: Groep.

Corridos: Mexicaanse ballades, meestal over de revolutie, helden en bandieten.

Cuatro: Rustieke gitaar met vier dubbele snaren.

Cumbia: De populairste dansmuziek uit Colombia.

Danzón: Cubaanse dans in Europese stijl, die ook erg populair is in Mexico.

Décima: Versvorm van Spaanse origine met tien regels van acht lettergrepen, die overal in Latijns Amerika wordt gebruikt voor geïmproviseerde poëzie.

Forró: Springerige accordeon-dansmuziek uit het noordoosten van Brazilië.

Gaita: Traditionele Colombiaanse fluit.

Huapango: Dans uit het midden en oosten van Mexico – een algemeen term voor muziek uit die gebieden.

Huayno: Populaire dansmuziek uit het Andesgebergte.

Mejoranas: Muziek van de *mestizos* uit Panama.

Mestizo: Iemand van zowel inheemse als Spaanse afkomst.

Mariachi: Mexicaanse band met vooral trompetten en snaarinstrumenten.

Milónga: Traditioneel lied van de Argentijnse *gauchos* (cowboys).

Norteño: Accordeonmuziek uit het noorden van Mexico, die in de V.S. *Tex-Mex* wordt genoemd.

Nueva canción: Het 'nieuwe lied', de populaire politiek getinte liedcultuur uit Latijns Amerika.

Porro: Feestmuziek uit Colombia die door brassbands wordt gespeeld.

Quena: Bamboefluit uit Peru.

Samba: De meest populaire dans uit Brazilië, die in talloze vormen voorkomt, maar altijd gebaseerd op een zwaar syncopische tweekwartsmaat.

Vallenato: Accordeonmuziek uit het Atlantisch kustgebied van Colombia.

Yaravi: Traag lied uit het Andesgebergte.

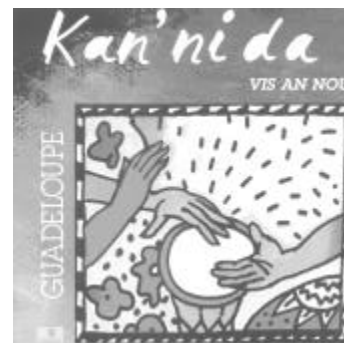
Dance Music and Work Songs from Jamaica Lititz Mento Band Spectrum 15122

Hot Soca Diverse artiesten Network 56751

Merengue y Salsa en la calle 8 Diverse artiesten Pa'ti Pa'mi 71001

Vis An Nou Kan'ni Da Indigo 2536

Tot Bissainthe (43) Ti-Coca Network 32373

Salsa Colombiana Diverse artiesten
Network 56748

Zampoñas: Bamboe panfluit uit het Andesgebirge.

La Conexión Conexión Latina (Enja 90652)

Dit is alweer het vierde album van Conexión Latina, het super-salsa orkest uit Puerto Rico, dat ditmaal live werd opgenomen met behulp van digitale meersporentechniek. Het repertoire omvat nieuwe stukken van de beste Puertoricaanse componisten, zoals Tite Curet Alonso, Anthony Martínez en Javier Plaza, gearrangeerd door groten als Oscar Hernández, Marty Sheller en José Febles. De opnamen werden gemaakt aan het einde van een Europese tournee, waarbij de band dolenthousiast werd ontvangen. Dit was het perfecte moment voor een plaatopname, aangezien de muzikanten optimaal waren ingespeeld en de muziek nog geen enkele slijtage vertoonde. Al tien jaar lang verkondigt Conexión Latina de blijde boodschap van de Caribische muziek en reist daarmee de hele wereld rond. Hun vorige CD *Mambo 2000* bereikte de eerste plaats op de hitlijst van Latin Beat Magazine. La Conexión is dermate aanstekelijk dat het succes van de voorgaande platen ongetwijfeld wordt geëvenaard, zo niet overtroffen.

Orquestra Conexión Latina (Enja 5023)

Galorcito Conexión Latina (Enja 40722)

Guaguanco Tropica Conexión Latina (Network 56752)

Mambo 2000 Conexión Latina Live (Enja 70552)

Musica de la Tierra vol. 2 Diverse Artiesten (Music of the World 207)

Ríos Saluzzi/Cox/Friedman (Intuition 21562)

7.3.1 Colombia

Salsa Colombiana Diverse artiesten (Network 56748)

De afgelopen twintig jaar heeft Cali in Colombia zich de reputatie verworven van 'hoofdstad van de salsa' en 'centrum van de rumba' – ondanks het feit dat het aan de Pacifische kust ligt en niet in het Caribisch gebied. Tussen kerst en nieuwjaar wordt in Cali het jaarlijkse *Festival der Orkesten* gehouden – een twaalf uur durende muzikale marathon. Hier worden de sterren van de salsa geboren: Celia Cruz, Rubén Blades, Oscar de León en vele anderen. Deze speciale festival-CD bevat opnamen van o.a. **Joe Arroyo y la Verdad**, de **Latin Brothers**, **Los Tupamaros**, **Alfredo de la Fé** en vele anderen.

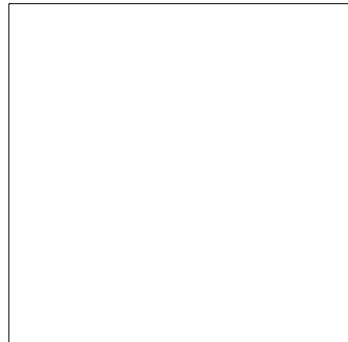
Colombia: Legendarios / Bailami Cumbia Diverse artiesten (Network 56749)

Volgens de overlevering verging rond de eeuwwisseling voor de Colombiaanse kust een Duits schip met aanboord accordeons voor Argentinië. Deze werden verkocht aan Turkse handelaren, die ze weer doorverkochten aan zwarte slaven op de katoen- en bananenplantages. Bij gebrek aan handboeken en muzikleraren ontwikkelden de plaatselijke muzikanten een bizarre stijl die nog steeds razend populair is. Deze *vallenato* vormt de inhoud van CD1. CD2 bevat een andere muziekvorm die uniek is voor Colombia: de *cumbia* – oorspronkelijk een rituele dans die heel langzaam begon en geleidelijk steeds sneller werd. In deze erotische dans namen de vrouwen het indiaanse element voor hun rekening, terwijl de mannen het Afrikaanse element symboliseerden. Bestond de begeleiding vroeger uitsluitend uit trommels, tegenwoordig omvat het instrumentarium ook de accordeon, de klarinet en de piano.

Colombia – Music from the Rainforest & Other Magic Places (13) Yaki Kandra (Network 54040)

Folkstyles of Mexico & Colombia Diverse Artiesten (Music of the World 113)

Toto la Momposina Carmelina (Indigo 2516)

Colombia: Legendarios/
Baila mi Cumbia Diverse artiesten
Network 56749

Toto la Momposina Carmelina
Indigo 2516

7.3.2 Brazilië

Woorden die ooit Portugees waren, zoals *samba*, *bossa nova* en *lambada*, maken inmiddels deel uit van het internationale muziekjargon. Braziliaanse muziek is wereldmuziek in de meest letterlijke betekenis van het woord, wordt overal ter wereld gespeeld en heeft een aantoonbare invloed gehad op de muziek van andere landen, waaronder zowel de Verenigde Staten als Nigeria.

Brasil – A Century of Song Diverse artiesten (Blue Jackel 50002)

Braziliaanse muziek zit boordevol passie, sentimentaliteit en geluk. Ondanks de rijkdom en gevarieerdheid ervan, kent ze nauwelijks 'labels' of genres. Grenzen tussen de ene soort en muziek ende andere ontbreken dus geheel. Braziliaanse muziek bezit het vermogen mensen dichter bij elkaar te brengen. De vermenging van invloeden gebeurde gewoon. **Jobim** zei hierover: 'Alles wat wij Brazilianen bezitten, komt van buiten, ingebracht door zwarten, inheemse volken en Europeanen.' Deze luxueuze cassette bevat maar liefst vier CD's en een full-color booklet van 48 pagina's vol informatie en illustraties. *Folk & Traditional* bevat oude en nieuwe opnamen van folkloristische stijlen, zoals de choro, de carioca en de ranchera. *Carnaval* is geheel gewijd aan de wereldberoemde Braziliaanse carnavaltraditie, waar de samba traditioneel een hoofdrol vervult. Verder is een hele CD gewijd aan het tijdperk van de *Bossa Nova*, waarmee de Braziliaanse muziek wereldwijd definitief doorbrak. Naast **João Gilberto** en **Baden Powell** zijn ook artiesten als **Leny Andrade** en **Leila Pinheiro** opgenomen. *Música Popular Brasileira*, tenslotte, omvat het volledige scala van de populaire Braziliaanse muziek. **Milton Nascimento** naast **Tony Mola** en verder **Marisa Monte**, **Daniela Mercury** en **Clara Nunes**. Middels een keur aan opnamen uit alle hoeken en gaten van dit reusachtige land wordt een boeiend overzicht geboden van een eeuw Braziliaanse muziek. Een uniek en luisterrijk document!

Passagem Rosanna & Zelia (Peregrina 50101)

Coisario Rosanna & Zelia (Peregrina 50171)

Bata Ketu Michael Spiro & Mark Lamson (Intuition 32172)

(zie voor beschrijving: 6.2.1 Cuba)

Brazil – Samba E Choro Negro (17) Paulinho Da Viola & Ensemble (Network 55834)

Passagem Rosanna & Zelia (Peregrina 50101)

'Ihu' Todos os Sons Marli Miranda (Blue Jackel 50052)

Brigada Tony Mola (Blue Jackel 50062)

Brazil Daniel Taubkin (Blue Jackel 50182)

Mulato Sergio Santos (Blue Jackel 50212)

Astronauta Joyce (Blue Jackel 50292)

Brazil Encanto Tico da Costa (Music of the World 211)

Zezo Rebeiro Gandala (Intuition 32482)

Milagre Dos Peixes Milton Nascimento (Intuition 30082)

Brazil-Samba E Choro Negro (17)
Paulinho Da Viola & Ensemble
Network 55834

Bahífrica Luizinho Vieira & Brazil Express (Network 57943)

In Bahia – het noordoostelijk deel van Brazilië – is het Afrikaanse erfgoed het best bewaard gebleven, zowel in de keuken als in de muziek. Dit is de thuisbasis van de *forró* en de *lambada*. Het carnaval van Salvador is een kaleidoscopische explosie van Afro-Braziliaanse muziekstijlen en Luizinho Vieira is er de ongekroonde koning. *Bahífrica* is zijn droomproject: een fusie van de samba, de subtiele Afro-Braziliaanse en Caribische tonaliteit en de romantische lyriek van de ballades uit het noord-oosten van Brazilië.

Samba-Reggae (Música Popular Bahiana) Diverse artiesten (Network 56753)

De samba-reggae-koorts, die enkele jaren in Brazilië uitbrak, heeft inmiddels bijna het kookpunt bereikt. Voor een land waar zwart zijn nog steeds een schande is, betekent dat een doorbraak die nog maar een paar jaar geleden onvoorstelbaar was. Salvador de Bahia, de eerste hoofdstad op het Zuid-Amerikaanse continent en ooit de voornaamste slavenmarkt, is het centrum van deze politiek-bewuste fusie tussen de Bahianse *samba de roda* en de Jamaicaanse reggae. Gekleed in fantastische Afrikaanse gewaden – die je in Afrika nergens zou aantreffen – dansen de mensen op de maat van deze nieuwe muziekvorm. De CD bevat opnamen van de belangrijkste exponenten, onder wie **Tupinago**, **Olodum**, **Ara Ketu** en **Luizinho Vieira**.

Diário de Bordo Raiz de Pedra & Egberto Gismonti (Enja 8888222)

Raiz de Pedra is een Braziliaans fusion-ensemble dat al zeventien jaar bestaat en talrijke successen heeft geboekt, waaronder optredens met **Egberto Gismonti**, **Jao Gilberto** en **Sivuca**. Hun muziek is een aanstekelijk mengsel van typisch Braziliaanse ritmes en harmonieën uit de jazz en ze worden op deze CD – hun eerste voor Enja – bijgestaan door niemand minder dan Egberto Gismonti, een zeer ervaren vervlechter van jazz en etnische muziekstijlen, die hier voor de verandering eens piano speelt. De muziek heeft een onmiskenbare 'latin feel' – soepel en lichtvoetig, swingend en lyrisch. 'Zonning' is het sleutelwoord. Vooral Pedro Tagliani en Márcio Tubino vallen op door hun geraffineerde spel op respectievelijk akoestische gitaar en sopraansax. Maar de muziek van het ensemble onderscheidt zich ook door de subtiele en onverwachte arrangementen. Aanbevolen.

Zezo Rebeiro Gandala
Intuition 32482

Dancemusic from the countryside Pe de Serra Forra Banb (Spectrum 15092)

7.3.3 Argentinië

Er wordt wel gezegd dat Argentinië twee volksliederen heeft: het officiële en de tango. Hoewel het ontstaan van de tango in nevelen is gehuld, zijn de meeste deskundigen het erover eens waar ze is ontstaan: in de bordelen en bars van Buenos Aires aan het einde van de negentiende eeuw. De eerste tango-ensembles waren trio's met viool, gitaar en fluit, maar omstreeks de eeuwwisseling deed de uit Duitsland afkomstige bandoneón zijn intrede en was het klassieke tango-orkest geboren. De doosvormige knoppenaccordeon die nu niet meer weg te denken is uit de wereld van de tango, werd omstreeks 1860 in Duitsland uitgevonden om in orgelloze kerken religieuze muziek te kunnen spelen. Ene Heinrich Band verrichtte enkele aanpassingen aan een al bestaand draagbaar instrument dat luisterde naar de bijnaam 'astmatische worm' – dat zowel werd gebruikt bij bedrafenisoptochten als volksdansfeesten – en gaf zijn nieuwe instrument de naam 'Band-Union', een samentrekking van zijn eigen naam en die van zijn bedrijf. Uiteindelijk werd deze naam aan de andere kant van de oceaan verbasterd tot 'bandoneón'. Vanwege de connectie met de hoerhuizen en het milieu van de *porteño* (havenarbeiders), plus de sappige en soms obscene teksten, was de tango alles behalve geliefd bij de aristocratie. Zij probeerden hun kinderen te behoeden voor deze zondige dans maar juist om die reden werd de tango razend populair bij de jeugd. Alle jonge Adams en Eva's wilden de verboden vrucht proeven! Maar pas toen de tango zijn intrede had gedaan in Parijs, raakten arm en rijk in de ban van deze nieuwe sensatie. Rudolf Valentino maakte de tango wereldberoemd middels een iederhaast toegevoegde tango-scène in zijn film *The Four Horsemen of the Apocalypse* (1926) en overal ter wereld werd de nieuwe dans een hit. Nadat de eerste wereldoorlog bevestigde de tango zich ook in Argentinië uit de cantinas en de bordelen en vond zijn weg naar de cabarets en theaters van Buenos Aires. In deze tijd ontstonden beroemde composities als *La cumparsita* en de tango kreeg haar spanningsveld tussen aardse sensualiteit en middenklasse-kitsch. Alleen een flinterdun laagje glitter bedekte de suggestieve verwijzingen naar de geslachtsdaad waardoor de tango zich kenmerkte. Als spreekbuis voor de arbeiders werd de tango altijd onderhevig geweest aan maatschappelijke en politieke ontwikkelingen. Toen in de jaren dertig het leger de macht greep, moest de tango wijken, maar tijdens de tweede wereldoorlog keerde het tij en onder Peron bereikte de tango zijn grootste populariteit.

Tango Luis DiMatteo (Jaro 4116)

Por Dentro De Mi Luis DiMatteo (Jaro 41372)

Del Nuevo Ciclo Luis DiMatteo & Uljanowsk Chamber Orchestra (Jaro 41552)

Escribo Para los Angeles Luis DiMatteo (Jaro 41982)

Un día de mi Vida Luis DiMatteo (Jaro 42112)

Milongon Festivo Juan-Jose Mosalini (Indigo 2557)

Een bijna klassieke CD die in zijn geheel doorgecomponeerd lijkt, maar niets is minder waar. Het zijn namelijk perfect bij elkaar gezette stukken van verschillende componisten: Piazzolla, Ruggiero en natuurlijk Mosalini zelf. De CD is bijna in zijn geheel gewijd aan de Milonga, het traditionele lied van de Argentijnse gauchos, een familie lied van de tango. De twee pronkstukken van deze CD zijn wel in een klassieke vorm gegoten, het zijn eigenlijk twee concerten voor bandoneon, gitaar en orkest, en wel de 'Fantasias Camperas y Urbanas' van Juan-Jose Mosalini en de 'Hommage a Liege' van Astor Piazzolla.

Argentinië-Quintet Juan Jose Mosalini / Agri Quintet (Indigo 2522)

Che Bandoneon Juan Jose Mosalini (Indigo 2502)

Bordoneo Y 900 Juan Jose Mosalini (Indigo 2507)

Espresso Quartango (Justin Time 842)

Tanguera (Woman in Tango) Silvana Deluigi (Spectrum 15032)

Argentinië Trio Gomina (Indigo 2526)

Music of the Andes & Argentinië Diverse Artiesten (Music of the World 112)

First Touch Dominic Miller (Amiata 0197)

Tanguera, Woman in Tango Silvana Deluigi (Spectrum 15032)

Trottoirs de Buenos Aires Sexteto Mayor (Network 58246)

Accordeon Tribe diverse artiesten (Intuition 32202)

Tango Catolico Accademia Amiata Ensemble (Amiata 0894)

Argentina – Quejas de Bandoneón (5) Sexteto Mayor (Network 52988)

Piazzolla en de Tango Nuevo

Astor Piazzolla (1921-1992) is de onbetwiste meester van de moderne tango, net zoals **Carlos Gardel** dat was in de klassieke periode. Piazzolla werd geboren in Mar de Plata maar groeide op in *the Bronx*, New York, waar hij op dertienjarige leeftijd door Gardel werd ingehuurd om te spelen in de film *El día que me quieras* en werd gecontracteerd voor een tournee door Latijns Amerika. Hij tekende niet en ontliep daardoor het fatale vliegtuigongeluk dat een einde maakte aan de loopbaan van Gardel. Terug in Argentinië begon Piazzolla in 1937 tweede bandoneón te spelen in het orkest van Anibal Troilo. In de jaren vijftig kreeg hij een beurs om te gaan studeren bij Nadia Boulanger in Parijs en zij was het die hem aanspoorde om de tangotraditie verder te ontwikkelen. Hij nam zich voor om van de tango serieuze luistermuziek te maken, maar voor veel oudgedienden ging dat veel te ver. Zij waren bang dat hun oude vertrouwde tango van hen zou worden afgenomen en deinsden er zelfs niet voor terug om Piazzolla liefelijk te bedreigen. In de jaren zeventig raakte Piazzolla uit de gratie bij de militaire machthebbers en met zijn gezin week hij uit naar Parijs, om pas na de val van de junta terug te keren naar Argentinië. Zijn invloed was inmiddels wijd verbreid en zijn experimenten hadden de weg geopend naar talloze radicale transformaties, zoals de *tango rockero* (tango rock) van **Litito Nébbia** en de jazz-tango van groepen als **Siglo XXX**.

Tangamente 1968-1973 Astor Piazzolla (Justin Time 910792)

Piazzollissimo 1974-1983 Astor Piazzolla (Justin Time 910352)

57 Minutos Con la Realidad Astor Piazzolla (Intuition 30792)

Reunion Cumbre Astor Piazzolla & Gerry Mulligan (Trova 5055)

Homenaje 'Adios Nonino' Astor Piazzolla (Trova 122)

Maria De Buenos Aires Vol. 1 Astor Piazzolla (Trova 5013)

Maria De Buenos Aires Vol. 2 Astor Piazzolla (Trova 5014)

Pulsacion Astor Piazzolla (Trova 402)

Adios Nonino Astor Piazzolla (Trova 404)

Años de Soledad Astor Piazzolla (Trova 5056)

Libertango Astor Piazzolla (Trova 5053)

Agri Astor Piazzolla (Trova 5019)

Suite Troileana Astor Piazzolla (Trova 408)

Homenaje II Astor Piazzolla (Trova 123)

Piazzolliana Astor Piazzolla (Trova 5054)

Tango: Zero Hour Astor Piazzolla (American Clavé 10132)

Rough Dancer / Cyclical Night Astor Piazzolla (American Clavé 10192)

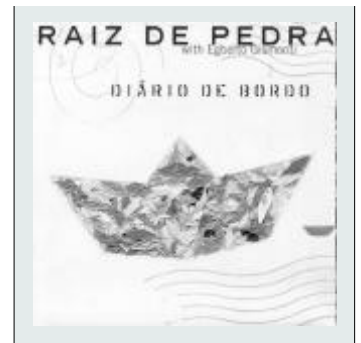
La Camorra Astor Piazzolla (American Clavé 10212)

The Late Masterpieces Astor Piazzolla (American Clavé 10222)

Live at the BBC 1989 Astor Piazzolla (Intuition 32262)

7.3.4 De Andes

De oudste muzikale tradities van Zuid-Amerika zijn te vinden in het Andesgebergte, waarvan de oorspronkelijke Indiaanse bevolking zich heeft verspreid over Ecuador, Peru, Bolivia, Argentinië en Chili. Hun muziek is in het westen vooral bekend geworden door de in bontgekleurde poncho's gehulde panfluit-spelende groepen straatmuzikanten, maar er is sprake van een grote rijkdom aan ritmes en populaire muziekstijlen die veel meer aandacht verdienen. De oude grenzen van het Incarijk omvatten nog steeds een samenhangende muzikale traditie, hoewel de regionale variatie aanzienlijk is. De Indianen uit het gebied spraken een schriftloze taal, zodat het niet gemakkelijk is om te achterhalen waar zij destijds over zongen en al even moeilijk om te weten hoe hun muziek geklonken heeft. We weten dat er sprake was van zang, die werd begeleid door trommels en fluiten en dat snaarinstrumenten onbekend waren. Hoewel het proces van culturele vermenging nog steeds verder gaat, kunnen veel van de liederen en dansvormen worden getraceerd tot de tijd voor de conquistadores.

Diario de Bordo
Raiz de Pedra & Egberto Gismonti
Enja 8888222

Un Día de mi Vida Luis DiMatteo
Jaro 42112

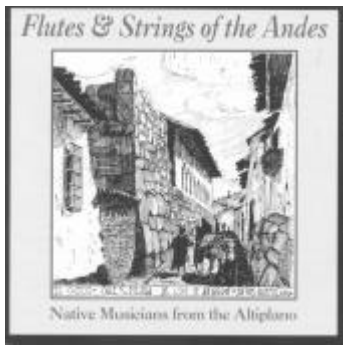
Milongon Festivo
Juan-Jose Mosalini
Indigo 2557

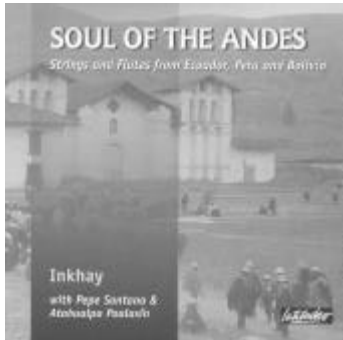
Piazzollissimo 1974-1983
Astor Piazzolla (3CD + boek)
Justin Time 910352

57 Minutos Con la Realidad
Astor Piazzolla
Intuition 30792

Flutes & Strings of the Andes
Native Musicians
Music of the World 106

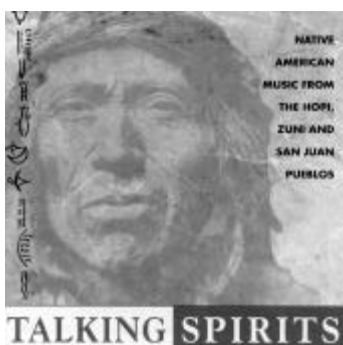
Soul of the Andes Pepe Santana
Latitudes 50615

Venezuela (40) Freddy Ryna/Lillia Vera
Network 28299

A mi Patria (44) Diverse artiesten
Network 32374

Talking Spirits San Juan Puntos
Music of the World 126

De panfluitenvandelInca's

De bekendste instrumenten uit de Andes zijn ongetwijfeld de panfluiten, die ter plekke *antaras* of *zampoñas* worden genoemd. Het zijn heel oude instrumenten, die dateren uit de tijd van vóór de Spaanse overheersing, hoewel elders in de wereld soortgelijke instrumenten zijn ontstaan. Moderne panfluiten omvatten een complete toonladder maar de traditionele modellen hebben een beperktere omvang, zodat soms twee of meer spelers nodig zijn om een volledige melodie te spelen. Dergelijke 'orkesten' komen in het grensgebied tussen Peru en Bolivia, in de buurt van het Titicacameer, nog steeds voor, soms met wel vijftig muzikanten. Een ander instrument dat door de Andesbewoners is ontwikkeld, is de eenvoudige fluit of *queña*. Hoewel ze vroeger van hout werden gemaakt, is pvc-pijptegenwoordige engeliefd materiaal. In een ensemble kiezen meerdere muzikanten instrumenten die met elkaar harmoniseren en het effect daarvan is zeer betoverend.

Peruviaanse harpmuziek

De enorme harp van de Andesbewoners heeft een klankkast als een boot en een sirene als ornament. De vorm wordt verondersteld te zijn afgeleid van de harp die de Spanjaarden meebrachten en de Keltische harp die de Jezuïeten introduceerden. Hij heeft 36 snaren die vijf octaven omvatten en diep resonerende bassen. Tijdens processies in de Andes slingeren harpisten hun instrument soms ondersteboven over hun schouder en spelen met een opmerkelijke 'backhand' techniek. De harp wordt vaak begeleid door violen en mandolines en gebruikt voor het vertolken van *yaravis* – langzame en weemoedige melodieën die vaak schijnen te stammen uit de tijd vóór de conquistadores. De yaravi die werd gecomponeerd ter gelegenheid van de dood van de laatste nazaat van de Inca-koningen – Tupac Amaru – in 1781, groeide uit tot de bekendste van alle Peruviaanse melodieën: *El Condor Pasa* (De vlucht van de condor).

Peruvian Harp & Mandolines Blind Street Musicians of Cusco (Music of the World 105)

Flutes & Strings of the Andes Native Musicians (Music of the World 106)

Festival of the Andes Diverse Artiesten (Music of the World 109)

Music of the Andes & Argentinië Diverse Artiesten (Music of the World 112)

Soul of the Andes Pepe Santana (Latitudes 50615)

7.3.5 Venezuela

Venezuela (40) Freddy Reyna / Lilia Vera (Network 28299)

Lilia Vera is een van de grootste zangeressen voor de Venezuelaanse volksmuziek. Haar debuutalbum (1972) werd na 2 jaar opgevolgd door een album dat geheel aan de volksmuziek van Venezuela werd gewijd. Vele CD's en LP's volgden, samen met een groot aantal optredens in binnen- en buitenland. Verscheidene nationale en internationale prijzen staan op haar naam. Freddy Reyna is de man achter de roem van de Venezuelaanse *cuatro*. In de tachtiger jaren studeerde hij pianoforte en klassiek gitaar, voordat hij zich geheel ging toewijden op de wereldmuziek. Op 42-jarige leeftijd begon hij bij toeval met het bespelen van de *cuatro*, doordat hij een concert moest geven terwijl hij zijn gitaar had uitgeleend. Sinds die tijd heeft hij de *cuatro* bestudeerd en een grotere populariteit te weeg weten te brengen bij kinderen, docenten en solo-muzikanten. Het album bevat muziek van bovengenoemde artiesten, maar ook van Serenata Guyanese en Trio Llanero. Door toedoen van deze topmuzikanten, is er een prachtig afwisselend album ontstaan met de mooiste werken die Venezuela rijk is. Een must voor elke liefhebber van Latijns-Amerika!

7.3.6 Peru

Ami Patria (44) Diverse artiesten (Network 32374)

Peru is een land met een ongewoon grote geografische en ethnische diversiteit en buitengewoon afwisselende geschiedenis. Dat alles is terug te vinden in de enorme variëteit aan muzikale tradities. De meest beroemde muzikanten van Peru bieden een brede introductie tot deze diverse mengelmoes, met een rijkdom aan verschillende strijkinstrumenten, fluiten, percussie en uitstekende zangers.

7.4 Native Americans

Dancing Buffalo Cornel Pewewardy & The Alliance West Singers (Music of the World 130)

Songs of my People Peter Garcia (Music of the World 133)

Talking Spirits San Juan Puntos (Music of the World 126)

Navajo Songs Navajo Indians (New World 804062)

Powwow Songs Indians of the plains (New World 803432)

Songs and Dances Indians Medicine Spring & Allega

Songs of Love, Luck Yurok & Tolowa Indians

Songs of Earth, Water American Indian (New World 802462)

Wounded Knee Okschila Tatanka (Spectrum 10882)

Tribal Gatherings Native American (Music of the World 154)

8. De nieuwemuzikale wereldburgers

Endan blijft er nog een categorie over van artiesten wiens muzikale oriëntatie zo veelzijdig en gevarieerd is dat hun werk zich niet of nauwelijks laat indelen naar streek, land of zelfs werelddeel. Dit zijn de nieuwe muzikale wereldburgers, mensen die bruggen slaan tussen ver van elkaar verwijderde tradities en stromingen en die iets nieuws tot stand brengen als teken van hoop op een vreedzame toekomst voor alle mensen, ongeacht hun huidskleur, geloofsovertuiging, rang of stand.

Stimmen, Stimmen Diverse Artiesten (Jaro 42171819)

Meer dan 1000 zangers en zangeressen, in meer dan 30 koren verzameld, brengen koormuziek uit alle delen van de wereld in een volgorde die de luisteraar als vanzelfsprekend in de oren zal klinken. Deze prachtige en unieke uitgave met meer dan 40 liederen, is nu verkrijgbaar in een 3CD-box. Deze box bevat een aantrekkelijk 48-bladzijden tellende booklet met uitgebreid tekstgedeelte in een kleurrijke vormgeving, uitgegeven door het label JARO. Met o.a. Tibetaanse monniken, Bulgarian Voices Angelite, Ladysmith Black Mambazo en nog veel meer.

Masa Diverse Artiesten (Indigo 253940)

Masa staat voor Marche des Arts du Spectacle Africain, een festival dat ieder voorjaar in Abidjan (Ivoorkust) wordt gehouden en waarop aanstormende Afrikaanse artiesten zich presenteren aan westerse talentenjagers en journalisten. De dubbel CD, voorzien van een uitgebreid full-color booklet, geeft een overzicht van alles wat Afrika momenteel te bieden heeft, traditioneel zowel als modern. Al met de eerstitel beleef je een enorme creatieve kracht van deze compilatie. Maar zelfs voor liefhebbers die alles denken te weten over Afrika, herbergt "Masa" nieuwe schatten. Voor namen als Touria Handraoui (Marokko), Sagbohan Danialou (Benin) of de wonderlijke Fanfare de Tiassale (Ivoorkust), brengt het prachtig vormgegeven booklet ons uitkomst.

Global Voices Diverse Artiesten (Music of the World 149)

Invocations Diverse Artiesten (Music of the World 151)

Handdance Glen Velez (Nomad 50301)

Asian Journal Mike Richmond / Vasconcelos (Nomad 50303)

Ramana Glen Velez (Nomad 50307)

Asian Journal Diverse Artiesten (Nomad 50309)

Continents M. Vella / A. Drame (Indigo 2504)

Sons of the Desert Greedy Diverse Artiesten (Indigo 2527)

The World of Indigo Diverse artiesten (Indigo 2530)

Indigo Africa Diverse artiesten (Indigo 2542)

The Way Home Juan Carlos Quintero (Size 11 67411)

Live in der Balver Hohle Piirpauke (Jaro 41012)

The wild East Piirpauke (Jaro 4128)

Algaraza Piirpauke (Jaro 4132)

Zerenade Piirpauke (Jaro 4142)

Global Servisi Piirpauke (Jaro 4150)

Tuku-Tuku Piirpauke (Jaro 41582)

Worldwide Music Diverse artiesten (Jaro 41692)

Terra Incognita Terra Incognita (Peregrina 50051)
Cooler Heads Prevail Akira Satake (Alula 1003)
NewMusicSeries vol.1 Diverse artiesten (Amiata0196)
SecretWorldvol.1 Diverse Artiesten (Amiata 0296)
Colors VariousArtists(Amiata 1898)
SecretWorldVol.1 (Amiata 0296)
SecretWorldVol.2 (Amiata 2697)
Global Sounds Diverse Artiesten (Spectrum 15512)
TheWorld is a Disc Diverse Artiesten (Spectrum 15252)
African Angels Diverse Artiesten (Amiata 0397)
Behind eleven deserts Stephan Micus (Intuition 30422)
The Music of Nubenegra Diverse Artiesten (Intuition 32752)
Africolor Diverse Artiesten (Cobalt 092802)
WorldMusicAlbum Diverse Artiesten (Intuition 30102)
WorldMusicAtlas(AfricaAtlas) Diverse Artiesten (Intuition 32342)
Urban Highlights Diverse Artiesten (Indigo 2512)

Eurasia – Mitos (8) Ross Daly & Labyrinth (Network54035)

Als op iemand het predikaat 'kosmopoliet' van toepassing is, dan is het wel deze als ler in Engeland geboren muzikant, die vervolgensopgroeide in Japan, Canada en de Verenigde Staten endaarналangdurig verbleef in India, Afghanistan, Turkije en Kreta. Muziekjournalist Armin Kerker schreef over Daly: 'Hij is een magiër die ons meeneemt op een droomreis door het labyrint van de Grieks-Oriëntaalse klankwereld. Zijn groep Labyrinth, die gezamenlijk meer dan veertig instrumenten bespeelt (waaronder viool, klarinet, sitar, tabla, rebab, lyra en saz) is een fenomeen op zich.' Met een onverzadelijke nieuwsgierigheid onderzoekt Daly de duizenden jaren oude bronnen van de Eurazische volksmuziek om deze opnieuw te laten klinken op authentieke instrumenten. In Griekenland geldt hij niet alleen als gerenommeerde solist van authentieke volksmuziek, maarookals eenbelangrijke componist. In zijn 'labyrint' komen zulke uiteenlopende tradities alsdeSoedanese, deArmeense, de Turkse en de Kretenzische samen en vormen ze een volstrekt nieuweeheid.

Majnoun Schäl Sick BrassBand(Network 59752)

De SchälSick Brass Band is een Duits blaasorkest met een oosterse zangeres – Maryam Akhondy – dat zichheeft omringdmet een internationaal gezelschap van gastmusici, waaronder percussionist **Ramesh Shotam** uit India, rapper Ade Odukoya uit Nigeria en zanger Carlos Robalo uit Guinee-Bissau. Samen spelen ze muziek die niet onder één hoed te vangen is. Afrobeat is ze even vertrouwd als samba, oriëntaals of Italiaans. Composities van onder meer Abdullah Ibrahim en Fela Anikulapo Kuti, gearrangeerd door citspeler enbandleider Raimund Kroboth. Een CD vol meeslepende zang, schetterend koper en daverendepercussie. Deze uiterst dansbare wereldklasse-swing is bij onze oosterburen inmiddels al een grote hit!

Okuta Percussion Tunji Beier, Rabiu Ayandokun & Ron Reeves (Spectrum 15042)

Het idee voor een multicultureel percussietrio werd in 1986 in Sydney geboren. De toen pas zestienjarige Tunji Beier benaderde twee andere percussionisten, een uit Australië en een uit Nigeria, met zijn plan en zo ontstond een experimentele groep die niet alleen klassieke Afrikaanse, Indiase en Indonesische trommelmuziek speelt, maar ook een veelvoud van complexe en avontuurlijke mengvormen. De huidige bezetting van **Okuta Percussion** bestaat uit Tunji Beier, dieopNieuw-Guinea geboren werd en opgroeide in Nigeria en Australië, Rabiu Ayandokun, die uit een oud Nigeriaans Yoruba-drummersgeslacht stamt en Ron Reeves, een Australiër die lang in Indonesië heeft geleefd. Hun omvangrijke instrumentarium omvat onder meer *mridangam*, *ghatam*, *thavil*, *bata*, *darambuka*, *gangan*, *sekere*, *kendang*, *didgeridoo*, *tagalong* en xylofoon. Drie uiterst bekwame percussionisten toveren een wonderbaarlijk afwisselende en boeiende wereld van ritmische en exotische klanken tevoorschijn. (Deze CD werd onderscheiden met de *Preis der Deutschen Schallplatten Kritik*)

Bitama Babamadu (Enja 90932)

De drie leden van Babamadu brengen elk hun eigen culturele en muzikale achtergrond in het gezamenlijke verband in. De Italiaan Roberto Di Gioia is een van de meest gevraagde jazzpianisten in Europa. Hij speeldeonder meer met **Woody Shaw**, **James Moody** en **Johnny Griffin** en maakt sinds zes jaar deel uit van **Klaus Doldingers Passport**. Op 'Bitama' is hij voor het eerst te beluisteren op percussie en saz. Biboul Darouiche uit Kameroen speelde met **Al Di Meola**, **Graham Haynes** en **Don Cherry** en vormde samen met zijn broers de groep 'Voodoo Gang', wiens plaat in 1986 werd uitgeroepen tot beste ethno-jazz productie. De Australische trombonist Adrian Mears werkte eerder met **Don Pullen**, **James Morrison** en de **McCoy Tyner Big Band**. Bij Babamadu speelt hij naast trombone ook didgeridoo. Met *Dance of the Primitive Instinct* toont hij zich een meester op dit zeer lastig bespeelbare instrument.

Vocal Music From One Earth Diverse artiesten (Jaro 41952)

Via deze sampler kunt u kennismaken met de verschillende artiesten die meewerken aan de V=Voice serie van Jaro. Achtereenvolgens hoort u **the Bulgarian Voices 'Angelite'** met de Tuvaanse groep **Huun-Huur-Tu**, de omfloerste tenor van de legendarischeGeorgische zanger **Hamlet Gonashvili**, degroep **Sarband** met eengedeelte uit hunmiddeleeuwse 'Cantico', een bewerking van het Tuvaanse lied *Prayer* door de Russische componist **Mikhail Alperin** met medewerking van zowel Huun-Huur-Tu alsAngelite, dedrie stemkunstenaars van **Trinovox** met hun elektro-akoestische experimenten, de Tuvaanse groepHuun-Huur-Tu met hun strot- en boventoonzang, de Bulgaarse stemmen van Angelite en het vocale avant-garde project *Earborn* van **Grace Yoon** en **Roman Bunka**, waaraanonder meer wordtmeegewerkt dooronze eigen **Greetje Bijma**.

Layers of Time Megadrum, featuring Zakir Hussain, Glen Velez e.a. (Intuition31732)

Als u van slagwerk en percussie houdt, is deze CD voor u een absolute must! Nooit eerder werden zoveel grootmeesters uit alle windstreken op één album samengebracht. En dit is geen sampler met afzonderlijke bijdragen, maar een intensief samenwerkingsproject van diverse gerenommeerde artiesten zoals **Zakir Hussain** (zoon van **Alla Rakha** en bekend van zijn werk met **John McLaughlin**, **L. Shankar** en **Mickey Hart**), **Glen Velez** (bekend van zijn opnamen met o.a. **Rabih Abou-Khalil**, **Javier Paxariño** en **Steve Reich**), **Airto Moreira** (**Miles Davis**, **Weather Report** e.a.), **Milton Cardona** (o.a. **Rabih Abou-Khalil** en **Kip Hanrahan**) en vele anderen, onder wie Valerie Naranjo en Wolfgang Puschnig (saxofoon). De coördinatie van het project was in handen van de Duitse percussionist Reinhard Flatischler, die tevens tekende voor de composities. *Layers of Time* is een heel bijzonder album, ook omdat het is opgenomen op een 48-sporen digitale recorder en gemixt voor weergave via het Dolby Surround systeem. Als u over een decoder met randapparatuur beschikt, wordt deze opname een ruimtelijk avontuur zonder weerga, maar ook voor 'gewone' hifi-bezitters valt hier buitengewoon veel te genieten! En let op: alle klanken op deze CD zijn puur akoestisch! Hoewel u soms zult denken dat het om elektronische effecten gaat, betreft het steeds gongs of andere natuurlijke percussie-instrumenten.

Transformation Megadrum, featuring Zakir Hussain, GlenVelez e.a. 2033-2

Drumming Together Megadrum, featuring Zakir Hussain, GlenVelez e.a. 2082-2

Coreanna Megadrum, featuring Zakir Hussain, GlenVeleze. a.2116-2

Ketu Megadrum, featuring Zakir Hussain, GlenVeleze. a.2117-2

Schinore Megadrum, featuring Zakir Hussain, GlenVeleze. a.2115-2

The Transglobal & Magic Sounds of László Hortobágyi László Hortobágyi (Network24209)

Op deze CD worden we door klankmagiër László Hortobágyi uit Boedapest meegevoerd door een fascinerende wereld vol archaische geluiden. Muziekwetenschapper Hortobágyi legde zich achtereenvolgens toe op het bouwen van orgels, de ontwikkeling vanelektronica en het bespelen van sitar en tablaenallerhandetoetseninstrumenten. Uit een schat aan ervaringen (en samples) die hij opdeed tijdens vele reizen door het Midden Oosten en India creëerde hij een denkbeeldige volksmuziek. Zijn composities trekken zich niets aan van grenzen in ruimte en tijd en vrijelijk confronteert hij de meest uiteenlopende muzikale werelden en talen met elkaar. Bij het beluisteren van zijn psycho-akoestische expedities naar denkbeeldige continenten ontstaan beelden van nimmer vertoende fantasy-films. Zelf zegt hij: 'Mijn muziek is muzikaal-sociologische fictie in de vorm van geheimzinnige rituelen'. László Hortobágyi scheidt dialogen tussen een Indiase sitar, een Europees klavecimbel en Tuvaanse boventoonzang, of tussen fluiten uit allerlei windstreken, een gamelan en veeldoorbore percussie. Het blad *Rolling Stone* schreef: 'Na ruim twintig jaar onderzoek is zijn psychedelische wereldmuziek klaar voor de doorbraak'.

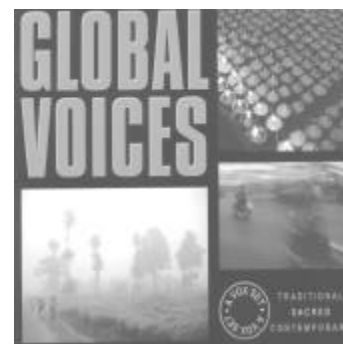
Tribal Gatherings Native American Music of the World 154

Stimmen, Stimmen Diverse Artiesten (3CD + boek) Jaro 42171819

Masa Diverse Artiesten Indigo 253940 (2CD + boek)

Global Voices Diverse Artiesten Music of the World 149(3CD + boek)

Jazz Africa Gail Thompson (Enja90532)

Gail Thompson is een uiterst veelzijdige muzikante. Componist, docent, fluitiste – ze is het allemaal. Ze werd geboren in Engeland, maar haar ouders waren afkomstig van Trinidad. Sinds ze de middelbare school verliet, heeft ze een indrukwekkende reeks wapenfeiten op haar naam gebracht: baritonsax bij het National Youth Orchestra, oprichtster van The Jazz Warriors, baritonsax bij **Art Blakey's Jazz Messengers** (als enige vrouwelijke Messenger uit de lange geschiedenis van de band), lid van de **Charlie Watts Band**, leider van het muziekgezelschap van **Mick Jagger** en workshops in Canada, Rusland, Afrika, Berlijn en België. Toen ze wegens gezondheidsproblemen haar baritonsax aan de wilgen moest hangen, richtte ze **Musicworks** op, een centrum voor musici dat vanuit haar voorkamer is uitgegroeid tot een verbouwd pakhuis met drie verdiepingen, twintig staffleden en drieduizend studenten. Eind jaren tachtig zamelde Gail geld in voor een lange reis door Afrika. De expeditie reisde met een zeventonner van Marokko naar Kenya en Gail deed verslag van alle avonturen. De composities die ze voor haar groep schreef, grijpen terug op vele van de muzikale indrukken die ze onderweg opdeed – zodat ze veel inzicht verwierf in de culturele wortels van haar muziek en die van haarzelf. Haar groep bestaat uit de allerbeste Zuidafrikaanse muzikanten in Londen en enkele zeer gerenommeerde Engelse jazzmusici, waaronder **Jerry Underwood**. Jazz Africa bevat onmiskenbare Afrikaanse grooves met zeer avontuurlijke solo's.

9. Special World Network

De **Westdeutsche Rundfunk (WDR)** behoort samen met de **BBC** en **Radio France** tot de belangrijkste Europese omroepen die zich bezighouden met het opnemen en archiveren van muziek uit andere culturen. Hier werken mensen met niet alleen veel kennis van zaken, maar ook een brede belangstelling en uitstekende oren. Telkens weer is de WDR erin geslaagd om belangrijke artiesten uit alle werelddelen naar Keulen uit te nodigen om daar opnametaken, iets wat in het land van herkomst wegens het ontbreken van voldoende faciliteiten vaak niet mogelijk is. De WDR spaart kosten noch moeite om ook grote ensembles met hun complete instrumentarium te laten overvliegen voor één concert. Deze belangwekkende muzikale evenementen worden door de allerbeste geluidstechnici vastgelegd, zonder overdubbing, multitracking en audiokosmetische ingrepen. De artiesten klinken precies zoals in hun eigen omgeving. Na de studio-opnamen, live-uitvoeringen en uitzendingen van de WDR verdwenen de banden in het archief – zonde!

Christian Scholze van Network is erin geslaagd deze schatkamer te openen. Twee jaar lang reisden ze telkens opnieuw naar Keulen om honderden tapes af te luisteren. In samenwerking met afdelingschef dr. Jan Reichow maakten ze uit het enorm archief met live- en studio-opnamen een selectie van de meest waardevolle en interessante producties, waarvan er inmiddels 35 op CD zijn verschenen.

1. **India – Raga Puriya Kalyan** Shikumar Sharma & Zakir Hussain 52984
2. **Georgia** Rustavi Choir & Duduki Trio, Omar Kelaptrishvili 52985
3. **Iran – Dastgah Chahargah** Mohammad Reza Shadjarian & Ensemble Aref 52986
4. **Crete – Son of Psilorit** Psarantonis & Ensemble 52987
5. **Argentina – Quejas de Bandoneón** Sexteto Mayor 52988
6. **USA – Conversation with the River** Sonny Terry & Brownie McGhee 52989
7. **Zimbabwe – Mbira** Traditional Mbira Musicians & Kevin Volans Ensemble 52990
8. **Eurasia – Mitos** Ross Daly & Labyrinth 54035
9. **South-Africa** Johnnie Clegg & Siphon Mchunu with Ladysmith Black Mambazo 54036
10. **Turkey – Caz Roman** Mustafa Kandirali & Ensemble 54037
11. **Portugal – Variações** Pedro Caldeira Cabral (guitarra Portuguesa) 54038
12. **Korea** Seoul Ensemble of Traditional Music 54039
13. **Colombia – Music from the Rainforest & Other Magic Places** Yaki Kandrú 54040
14. **USA – Parlez Nous A Boire** Michael Doucet & Beausoleil (cajun) 54041
15. **France – Gypsy Music from the Heart of Europe** Bratsch 55832
16. **Ireland** Altan, De Dannan, Frank Gavin, Liam O'Flynn & Dessie Wilkinson 55833
17. **Brazil – Samba E Choro Negro** Paulinho Da Viola & Ensemble 55834
18. **Madagascar** Rossy, Tselonia, Mahaleo, Matrimbala, Justin Vali e.a. 55835
19. **Israel – Yiddish Soul** Giora Feidman & Ensemble (klezmer) 55836
20. **Pakistan – Raga Darbari Kanarra** Nazakat & Salamat Ali Khan 55837
21. **Tuva – Chöömej** Throat-singing from the Center of Asia Diverse artiesten 55838
22. **Mexico – Raíz Viva** Los Folkloristas Tlen Huicanie. a. 56980
23. **The Gambia – Salam** Tata Dindin (kora) 56981
24. **The Alps – Music from the Old World** Alpenzeller Space Schöttle. a. 56982
25. **Spain – Desde El Alma** Carmen Linares (cante flamenco) 56983
26. **Russia – Road of the Gypsies** Loyko 56984
27. **Syria – Takasim & Sufi Chants from Damascus** Hamza Shakkūr & Al-Kindi 56985
28. **Afghanistan – A Journey to an Unknown Musical World** Diverse artiesten 56986
29. **Senegal – Gainde** Yandé Codou Sène & Youssou N'Dour 58391
30. **Cuba – El Caminodela Salsa** Diverse artiesten 58392
31. **Corsica/Sardinia – The Mystery of Poliphony** Diverse artiesten 58393
32. **Scotland – Tunes from the Lowlands, Highlands & Islands** Diverse artiesten 58394
33. **Iran/Kurdistan – Nowruz** Sharam Nazari & Ensemble Alizadeh 58395
34. **Rajasthan – Music from the Desert Nomads** Kohinoor Langa Group 58396
35. **Bali – A Suite of Tropical Music & Sounds** Diverse artiesten 58397
36. **Australia – Rhythms from the outercore** Mark Atkins 28295
37. **Azerbaijan - Legendary Art of Mugham** Qasimov Ensemble 28296
38. **Uzbekistan - Ensemble** Shavkat 28297
39. **China - Louis Chen & Friends** 28298
40. **Venezuela** Reyna and Lilia Vera 28299
41. **Romania - Wild Sound from Transylvania** Diverse Artiesten 28300
42. **Mali - Divas from Mali** Kandia Kouyate 28301
43. **Haiti - Tot Bissainthe** Ti-Coca 32373
44. **Peru - Ampatria** Diverse Artiesten 32374
45. **Tunesia - Takht** Sonia M'Barek 32375
46. **Greece/Epirus - Epirus** Petro Loukas Chalkias & Kompania 32376
47. **Armenia - Heavenly Duduk** Djivan Gasparyan 32377
48. **Pakistan - Sindhi Soul Session** Diverse Artiesten 32378
49. **Japan - Master of Shakuhachi** Tajima Tadashi 32379

4. Crete Psarantonis & Ensemble

Ongetemd en wild als de Kretenzers is ook hun volksmuziek. Het voornaamste instrument is de driesnarige *lyra* – een soort vedel die op de knie rust en waarvan de snaren niet worden ingedrukt maar alleen zijdelings door de vingernagel aangeraakt. De *lyra* wordt begeleid door de *lauto*, een luit-achtig instrument. Afwisselend teder en temperamentvol, zacht en verrassend wild, beroert Psarantonis zijn instrument, terwijl zijn rauwe stem zorgt voor een boeiend contrast met zijn vaak experimenteel spel.

5. Argentina Sexteto Mayor

Zes oudere heren, die stuk voor stuk naam hebben gemaakt als solist, spelen de klassieke Tango – geen nostalgische muziek, maar in moderne, briljante arrangementen gestoken composities. 'Sexteto Mayor – zonder twijfel het beste Tango-ensemble van heel Buenos Aires. De zes solisten spelen als dichters en laten hun instrumenten zingen,' aldus *Le Monde*.

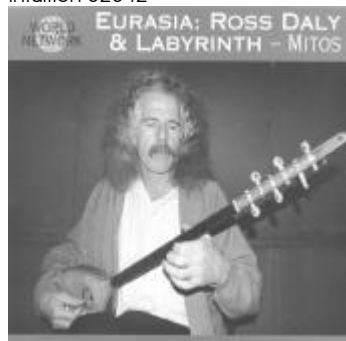
9. South-Africa Johnnie Clegg & Siphon Mchunu with Ladysmith Black Mambazo

Opnamen van hetero-actoren dat Ladysmith Black Mambazo samen met Johnnie Clegg met Siphon Mchunu gaven buiten Zuid-Afrika – tijdens het Zulu-festival in Keulen in 1981. We horen hier de onvervalste traditionele samenhang die later via het album *Graceland* van Paul Simon wereldberoemd is geworden en een schril contrast vormt met de ruige straatmuziek van de inmiddels tot popster uitgegroeide Johnnie Clegg.

World Music Atlas (Africa Atlas)

Diverse Artiesten

Intuition 32342

Eurasia-Mitos (8) Ross Daly & Labyrinth Network 54035

Raga Puriya Kalyan (1) Shikumar Sharma & Zakir Hussain Network 52984

Dastgah Chahargah (3) Mohammad Reza Shadjarian & Ensemble Aref Network 52986

Quejas de Bandoneón Sexteto Mayor Network 52988

15. France Bratsch

De leden van dit Franse kwintet hebben zich de zigeunermuziek van Europa eigen gemaakt en laten die met veel schwing en virtuositeit herleven. Met veel gevoel, aangrijpende zang en subtiele arrangementen creëren zij een nieuwe akoestische muziekvorm die in Frankrijk al jarenlang veel succes oogst. **Le Monde** schreef over hen: 'Deze zwerwers dragen in hun knapzak de nostalgie van Oost-Europa, de kleuren van de Middellandse Zee, de vingervlugheid van de zigeuners en een fikse dosis joodse ironie mee. Muziek zonder grenzen.'

19. Israel Giora Feidman

Giora Feidman is een klezmer, een volksmuzikant, die met zijn klarinet elke emotie meteen in bloemrijke muziek vertaalt. De Oosteuropese wortels van de klezmer worden vermengd met Jiddische liederen en Oosterse elementen. En omdat Feidman al jaren in New York leeft, horen we ook duidelijk de invloed van de blues, de jazz en de swing. De grootmeester van de joodse 'soul' bezit het magische vermogen om zijn klarinet te laten klinken als een menselijke stem die kan zingen, lachen, wenen, klagen en fluisteren.

21. Tuva Tuvanians Musicians

Wat de Tuvanians uit hun stembanden en kelen weten te toveren aan onder- en boventonen, grenst aan het onmogelijke en behoort tot de meest verbijsterende zangstijlen ter wereld. Maar al deze vocale acrobatiek dient slechts één doel: uiting te geven aan het eeuwenlange nomadenbestaan van de Tuvanians op de eenzame en uitgestrekte steppen van hun land, in afgelegen bergdalen of in de wouden van de Taiga. 'Geen enkele liefhebber vanden menselijke stem als buitengewoon instrument mag aan Tuva voorbijgaan,' aldus *FolkRoots*.

26. Russia Loyko

Virtuoze dansen, weemoedige balladen en sprankelende a-capella zang: de drie leden van Loyko doseren hun muzikale middelen zorgvuldig. Met veel ironie en humor hebben deze muzikanten uit de enorme liederenschat van Oost-Europa een volstrekt eigen oeuvre tot stand gebracht ter verrijking van de Russische muziektraditie. Met behoedzame maar toch eigenzinnige arrangementen en statige tempowordt extra raffinement toegevoegd. 'Drie naadloos in elkaar overvloeiende stemmen die de luisteraar tot in zijn ziel beroeren,' aldus *Die Süddeutsche*.

29. Senegal Yandé Codou Sène & Youssou N'Dour

Met deze CD gaat een lang gekoesterde droom van Youssou N'Dour in vervulling: om samen met Serer-muzikanten terug te keren naar zijn 'roots' en ons voor te stellen aan zangeres Yandé Codou Sène, die hij al sinds zijn jeugd bewondert en die hem ooit inspireerde om zelf te gaan zingen. Dit unieke album bevat de eerste opnamen die ooit op CD zijn verschenen van de polyfonie van de Serer, een van de oudste tradities van heel Afrika. En verder natuurlijk Youssou N'Dour zelf in een voor hem ongebruikelijke, traditionele en akoestische entourage!

30. Cuba El Camino de la Salsa

Op Cuba wordt muziek echt *geleefd*. In heel Havana is geen plek te vinden waar geen muziek wordt gemaakt of beluisterd. Zelfs als de elektriciteit weer eens uitvalt, hoor je nog een transistorradio of gewoon iemand die op een lege fles het ritme van een rumba tikt. De Cubaanse populaire muziek is een explosief mengsel dat een weerspiegeling vormt van het veelbewogen maatschappelijke en culturele verleden. Het resultaat hiervan is – in de woorden van de Cubaanse dichter Nicolás Guillén – 'rum voor de oren...'

35. Bali ASuite of Tropical Music & Sounds

Dit kleine eiland tenoosten van Java heeft minstens 1500 actieve groepen muzikanten en dansers. Van de wieg tot het graf wordt het leven van een Balinese begeleid door ceremonies, rituelen en muziek. Westerse begrippen als 'concert' of 'pure' muziek gaan hier niet op. De unieke geluiden van het eiland zijn onlosmakelijk verbonden met het religieuze en sociale leven van de bewoners en zelfs de weelderige tropische vegetatie lijkt een vruchtbare bron te zijn van muzikale inspiratie. De CD bevat niet alleen opnamen van de Balinese gamelan, maar ook van bamboe-ratels, een windharp, een windorgel en een traditioneel hanengevecht.

Baila Mi Ritmo

Network is ook nog verantwoordelijk voor een speciale serie die geheel is gewijd aan Caribische en Latijns Amerikaanse dansmuziek.

Vol1. Luizinho Vieira & Brazil Express: Bahiáfrica (Network 57943)

In Bahia – het noordoostelijk deel van Brazilië – is het Afrikaanse erfgoed het best bewaard gebleven, zowel in de keuken als in de muziek. Dit is de thuisbasis van de *forró* en de *lambada*. Het carnaval van Salvador is een kaleidoscopische explosie van Afro-Braziliaanse muziekstijlen en Luizinho Vieira is er de ongekroonde koning. *Bahiáfrica* is zijn droomproject: een fusie van de samba, de subtiele Afro-Braziliaanse en Caribische tonaliteit en de romantische lyriek van de ballades uit het noord-oosten van Brazilië.

Vol2. Cien Lindas Cubanas (Network 57942)

Na de voltooiing van Miguel Tauchert's film over Afro-Cubaanse tradities ontstond het idee voor een salsa-festival in Havana met uitsluitend vrouwelijke muzikanten. Op 3 december 1994 was het zover: in het openluchttheater *Salon Rosado de la Tropical* hadden zich ruim 5000 toeschouwers verzameld om te genieten van deze unieke muzikale gebeurtenis. Onder de groepen bevonden zich o.a. **Fuego Latino, Ellas Son, Son Damas, Anacaona, Las Chicas del Sol** en **Canela**.

Vol3. Salsa Colombiana (Network 567748)

De afgelopen twintig jaar heeft Cali in Colombia zich de reputatie verworven van 'hoofdstad van de salsa' en 'centrum van de rumba' – ondanks het feit dat het aan de Pacificse kust ligt en niet in het Caribisch gebied. Tussen kerst en nieuwjaar wordt in Cali het jaarlijkse *Festival der Orkesten* gehouden – een twaalf uur durende muzikale marathon. Hier worden de sterren van de salsa geboren: Celia Cruz, Ruben Blades, Oscar de Leon en vele anderen. Deze speciale festival-CD bevat opnamen van o.a. **Joe Arroyo y la Verdad, de Latin Brothers, Los Tupamaros, Alfredo de la Fé** en vele anderen.

Vol4. Colombia: Legendarios / Bailami Cumbia (Network 56749)

Volgens de overlevering verging rond de eeuwwisseling voor de Colombiaanse kust een Duits schip met aan boord accordeons voor Argentinië. Deze werden verkocht aan Turkse handelaren, die ze weer doorverkochten aan zwarte slaven op de katoen- en bananenplantages. Bij gebrek aan handboeken en muziekleraren ontwikkelden de plaatselijke muzikanten een bizarre stijl die nog steeds razend populair is. Deze *vallenato* vormt de inhoud van CD1. CD2 bevat een andere muziekvorm die uniek is voor Colombia: de *cumbia* – oorspronkelijk een rituele dans die heel langzaam begon en geleidelijk steeds sneller werd. In deze erotische dans namen de vrouwen het indiaanse element voor hun rekening, terwijl de mannen het Afrikaanse element symboliseerden. Bestond de begeleiding vroeger uitsluitend uit trommels, tegenwoordig omvat het instrumentarium ook de accordeon, de klarinet en de piano.

Vol5. Clásicos de Cuba (Network 56750)

Eind jaren dertig zond de Cubaanse radio een wekelijks programma uit rond het beroemdste orkest uit die tijd: het **Orquesta de Arcaño y sus Maravillas**. Op een middag in 1938 kondigde Arcaño zelf een nieuw ritme aan, dat was ontwikkeld door zijn bassist, Orestes López. Na een intro van vijf maten en een syncopische *montuno* zette het orkest een refrein in waarin vier maal het woord 'mambo' werd herhaald. De *mambo* was geboren en zou de hele wereld veroveren! Naast het oorspronkelijke orkest van Arcaño bevat deze CD opnamen van o.a. **Adalberto Alvarez y su Son, Conjunto Supremo** en **Maria Teresa Vera**.

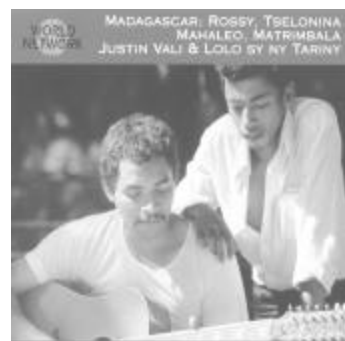
Seoul Ensemble of Traditional Music (12)
Network 54039

Music from the Rainforest & Other Magic Places Yaki Kandru (13)
Network 54040

Gypsy Music from the Heart of Europe Bratsch (15)
Network 55832

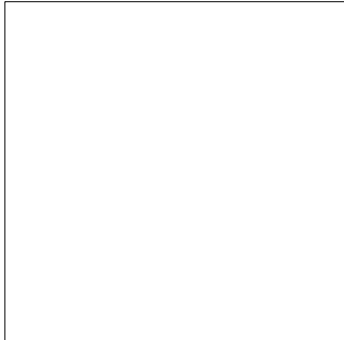
Rossy, Tselonia, Mahaleo, e.a. (18)
Network 55835

Yiddish Soul (19)
Giora Feidman & Ensemble
Network 55836

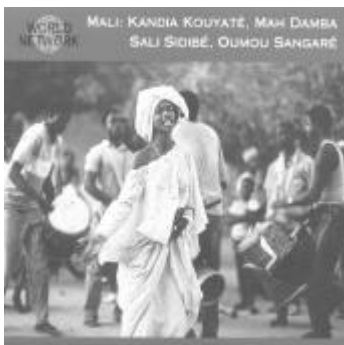
El Camino de la Salsa (30)
Diverse Artiesten
Network 58392

The Mystery of Poliphony (31)
Diverse artiesten
Network 58393

Uzbekistan (38) Ensemble Shavkat
Network 28297

Divas from Mali (42) Kandia Kouyate
Network 28301

Takht (45) Sonia M'Barek
Network 32375

Vol 6. Hot Soca (Network 56751)

Soca is in feite een mengvorm van *soul* en *calypso* en de eerste soca-stukken werden begin jaren zeventig gecomponeerd door **Ed Watson** voor **Ras Shorty**. De mannen dansen achter hun partner, zodat beiden de activiteiten van de muzikanten op het podium goed kunnen volgen. Het tempo van de soca ligt altijd een paar versnellingen hoger dan dat van de calypso en de tekst speelt een veel minder belangrijke rol. Hot Soca bevat opnamen van alle belangrijke soca-artiesten, zoals **Iwer George**, **Roaring Lion**, **Mighty Sparrow**, **Lord Kitchener** en **Rootsman**.

Vol 7. Conexion Latina (Network 56752)

Het is misschien even wennen, maar een van de beste salsa-orkesten ter wereld is niet afkomstig uit de Cariben, Zuid-Amerika of de Verenigde Staten, maar uit München – uitgerekend de stad van bier en 'Weisswurst'. Dit door trombonist Rudi Fuesers in 1981 opgerichte orkest wordt tegenwoordig in één adem genoemd met groten als Eddie Palmieri, de Fania Allstars of Irakere. Conexion Latino onthaalt ons hier op een wervelend mengsel van *son*, *guaracha*, *rumba*, *guaguancó*, *cha-cha-cha*, *rumba* en *jibaro*. Het geheel wordt opgediend met een vleugje jazz en een snuffe specerijen uit New York.

Vol 8. Samba-Reggae (Música Popular Bahiana) (Network 56753)

De samba-reggae-koorts, die enkele jaren geleden in Brazilië uitbrak, heeft inmiddels bijna het kookpunt bereikt. Voor een land waar zwart zijn nog steeds een schande is, betekent dat eendoorbraak die tot voor kort onvoorstelbaar was. Salvador de Bahia, de eerste hoofdstad op het Zuidamerikaanse continent en ooit de voornaamste slavenmarkt, is het centrum van deze politiek-bewuste fusie tussen de Bahiaanse *samba de roda* en de Jamaicaanse reggae. Gekleed in fantastische Afrikaanse gewaden – die je in Afrika nergens zou aantreffen – dansen de mensen op demaat van deze nieuwemuziekvorm. De CD bevat opnamen van de belangrijkste exponenten, onder wie **Tupi Nago**, **Olodum**, **Ara Ketu** en **Luizinho Vieira**.

De 2-CD boxen met boek, die door de pers veelvuldig is geprezen, o.a. Omhunsamenstelling en rijk geïllustreerde boekwerken:

- **Desert Blues**, *Ambiance du Sahara*, Diverse Artiesten (Network 58774)
- **Road of the Gypsies**, *l'Épopée Tzigane*, Diverse Artiesten (Network 24756)
- **Soul of Klezmer**, *Reve et Passion*, Diverse Artiesten (Network 30853)
- **Hommage a Nusrat Ali Khan**, Diverse Artiesten (Network 29921)
- **Sufi Soul**, *Echos du Paradis*, Diverse Artiesten (Network 26982)
- **GypsyQueens**, *Flammes du Coeurs*, Diverse Artiesten (Network 32843)

